

Girne/Dikmen Köyü'nde Tarihi Bir Su Değirmeni (Zeki Akçam Özel Arşivi)

Posta Adresi: Haspolat Kavşağı Yanı,
PK. 717 Haspolat - Lefkoşa - Kuzey Kıbrıs
Mersin, 10 Türkiye

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi

KIBRIS

ARAŞTIRMALARI VE İNCELEMELERİ DERGİSİ

Haber Gazetesi 30 Aralık 1963 (Yasin Cemal Galata'nın Makalesinden)

ASBÜ BÖLGE ÇALIŞMALARI ENSTİTÜSÜ

E-ISSN: 2587-1129

<https://dergipak.org.tr/tr/pub/kaid>

Yayın Türü: Çeviri miçi
Sayı:12 / Yıl: 2023

KIBRIS ARAşTIRMALARI VE İNCELEMELERİ
(KAİD)

e-ISSN: 2587-1129
Haziran-2023/June-2023
SAYI: 12/ISSUE: 12

YAYINCI/ PUBLISHER

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi-Bölge Çalışmaları Enstitüsü/ Social Sciences University of Ankara Institute for Area Studies

KAPSAM/SCOPE

Kıbrıs, Sosyal Bilimler/Cyprus, Social Science

PERİYOT/ PERIOD

KAİD yılda iki defa yayımlanan hakemli akademik bir dergidir./ KAİD is a peer-reviewed academic journal published twice a year.

Yılda 2 Sayı (30 Haziran & 31 Aralık)/Biannually (30 June & 31 December)

YAYIN DİLİ/LANGUAGE OF PUBLICATION

Türkçe & İngilizce/Turkish & English

HAKEM KURULU /REFEREE BOARD

KAİD en az iki hakemin görev aldığı çift taraflı kör hakemlik sistemini kullanmaktadır. Hakem isimleri gizli tutulmakta ve yayımlanmamaktadır.

KAID uses th system of doublesided blind arbitrationthat has the duty of at least two arbitrators. The names of the arbitrators have been hidden and not published.

Yazarlar, KAİD’de yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Fakat yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Authors publishing with KAID retain the copyright to their work. But the legal responsibility of the articles belongs to the authors.

KAİD’in tüm giderleri Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi tarafından karşılanmaktadır. Dergimiz yazarlardan makale değerlendirme ve yayın süreci için herhangi bir ücret talep etmemektedir. Dergide makalesi yayımlanan yazarlara herhangi bir ücret ödenmemektedir.

All expenses of KAID are covered by the Social Sciences University of Ankara. Our journal does not charge any fee from the authors for the article evaluation and publication process. No fee is paid to the authors whose articles are published in the journal.

YÖNETİM YERİ VE ADRESİ/ EXECUTIVE OFFICE

Posta adresi: Haspolat Kavşağı Yanı, P. K. 717
Lefkoşa - Kuzey Kıbrıs. Mersin 10, TÜRKİYE Tel: 0392 2335522
Web: <http://dergipark.gov.tr/kaid> e-mail:zeki.akcam@asbu.edu.tr

Sahibi

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Bölge Çalışmaları Enstitüsü adına;
Prof. Dr. Enver ARPA

Owner

On Behalf of Social Sciences University of Ankara –Institute for Area Studies
Prof. Dr. Enver ARPA
enver.arpa@asbu.edu.tr

Editör/Editor in Chief

Dr. Öğr. Üyesi Zeki AKÇAM
zeki.akcam@asbu.edu.tr

Editör Yardımcıları/ Editorial Assistants

Dr. Öğr. Üyesi Volkan NURÇİN
volkan.nurcin@asbu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet KOÇAKGÖL
muhammed.kocakgol@asbu.edu.tr

Yayın Kurulu / Editorial Board / Institute

Nesrin KALE/ Prof. Dr
Social Sciences University of Ankara Northern Cyprus
nesrin.kale@asbu.edu.tr

Musa Duman/ Prof. Dr
Fatih Sultan Mehmed University
education@eul.edu.tr

Oğuz KARAKARTAL/ Prof. Dr.
The European University of Lefke
education@eul.edu.tr

Bülent DİLMAÇ / Prof. Dr.
Necmettin Erbakan University
bulentdilmac@gmail.com

Emete GÖZÜGÜZELLİ/ Associate Prof. Dr.
Social Sciences University of Ankara Northern Cyprus
emete.gozuguzelli@asbu.edu.tr

Zeki AKÇAM / Dr.
Social Sciences University of Ankara Northern Cyprus
zeki.akcam@asbu.edu.tr

Muhammet KOÇAKGÖL/ Dr.
Social Sciences University of Ankara Northern Cyprus Campus
muhammed.kocakgol@asbu.edu.tr

Selime Güntaş IŞIK / Dr.
Social Sciences University of Ankara Northern Cyprus Campus
selime.guntas@asbu.edu.tr

Alan Editörleri/Section Editors

- Dr.Öğretim Üyesi Ömer GÖKEL/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
omer.gokel@asbu.edu.tr
- Dr.Öğretim Üyesi Mehtap SEZGİN/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
mehtap.sezgin@asbu.edu.tr
- Dr.Öğretim Üyesi Ümit KALKAN/ Eğitim Bilimleri-Din Eğitimi
umit.kalkan@asbu.edu.tr
- Dr.Öğretim Üyesi Ceyhan IŞIK/ Felsefe
ceyhan.isik@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Damla ARAZ/ Psikoloji
damla.araz@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Malek OTHMAN/ İngilizce Öğretimi
malek.othman@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Derman Altınay ASVAROĞLU/ Yakınçağ Tarihi
derman.asvaroglu@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Merve IŞIK/ Ceza Hukuku
merve.isik@asbu.edu.tr

Yazım Editörü/Journal Proofreading Editor

- Öğretim Görevlisi Hasan Burak AYDIN
hasanburak.aydin@asbu.edu.tr

Dil Editörü/Language Editor

- Dr. Öğr. Üyesi Esra İSTEK
esra.istek@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Ayşenur HOCA
aysenur.hoca@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Elham AZAD
elham.azad@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Lamyա HAJIHASANKHANSARAY
lamya.hajihasan@asbu.edu.tr

Sekreteryա/Secretariat

- Öğretim Görevlisi Sibel Süzek BİRKOLLU
sibel.suzek@asbu.edu.tr

Son Okuma/Final Reading

- Dr. Öğr. Üyesi Ümit KALKAN
umit.kalkan@asbu.edu.tr
- Öğretim Görevlisi Damla ŞAHİN
damla.sahin@asbu.edu.tr
- Arş. Gör. Hüseyin YALÇIN
huseyin.yalcin@asbu.edu.tr
- Arş. Gör. Bedriye BİLKAY ÖZBEK
bedriye.ozbek@asbu.edu.tr

Mizanpaj Editörü/Layout Editor

Dr. Öğr. Üyesi Volkan NURÇİN
volkan.nurcin@asbu.edu.tr

İstatistik Editörü/Statistics Editor

Öğretim Görevlisi Sibel Süzek BİRKOLLU
sibel.suzek@asbu.edu.tr

Sosyal Medya Yöneticisi/Social Media Editor

Öğretim Görevlisi Elçin NURÇİN
elcin.nurcin@asbu.edu.tr

Etik Kurulu/Ethics Committee

Dr. Öğr. Üyesi Ümit KALKAN
umit.kalkan@asbu.edu.tr

Arş. Gör. Bedriye Bilkay ÖZBEK

bedriye.ozbek@asbu.edu.tr

Kapak Tasarımı

Mehmet ARSLANTAY
mehmet.arslantay@asbu.edu.tr

Editörden/ Editorial

Deęerli okurlar, 2017 yılında yayımlanmaya başlayan dergimizin bu sayısında, beş araştırma makalesi yer almaktadır. On ikinci sayımızda Kıbrıs Türk halk kùltürü, yakınçağ tarihi, Türkçe'nin öğretilimi ve eğitim konuları Kıbrıs bağlamında yer almaktadır. Yasin Cemal Galata, 1963 ve 1964 yılları arasında Kıbrıs'ta meydana gelen olayları Türkiye'deki arşiv belgelerinden yararlanarak incelemiştir. Mehmet Erkan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaokullarında uygulanmakta olan Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) ders kitaplarının, öğrenme-öğretme sürecine katkısı ve yeterliğini öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirmiştir. Önder Uçar, Ortaokul Türkçe dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının (ÖTÖY) kullanılmasına yönelik Türkçe Öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi ve ÖTÖY'nin Türkçe dersinde kullanılmasına yönelik öğretmen görüşleri üzerinde çalışmıştır. Seda Yüksel ve Serdal Işıktaş, KKTC'de Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerini değerlendirmiştir. Türkan Özokutan şık ve Veysel şık, alan araştırmaları neticesinde derlenen 49 Kıbrıs Türk masalında yer alan motifleri Stith Thomson'un Motif İndeksi'ne göre incelemişlerdir. Dergimizin bu sayısını sizlere takdim ederken, Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi'ni akademik hayata kazandıran Prof. Dr. İsmail Güleç'e, yazarlarımıza, yayın ve hakem kurulunda yer alma nezaketini gösteren kıymetli hocalarımıza, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne bağlandıktan sonra çalışmalarımızı destekleyen, Rektörümüz Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan ile ASBÜ KKTC Rektörü ve Bölge Çalışmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Enver Arpa'ya teşekkürü bir borç biliyorum. Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi'nin, Kıbrıs araştırmalarına katkı sağlaması temennisiyle, tüm okurlarımıza en derin saygılarımı sunuyorum.

Dergi Editörü
Dr. Öğr. Üyesi Zeki Akçam

Bilim Kurulu/Advisory Board

- Prof. Dr. Ali Fuat ÖRENÇ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Ali KAYA, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek BATİSLAM, Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih ANDI, İstanbul FSM Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati DEVELİ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İdris BOSTAN, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Latife SUMMERER, Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Musa DUMAN, İstanbul FSM Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI, Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK, İstanbul FSM Vakfı Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU, Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Turan KAÇAR, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İçindekiler/Contents

Dr. Yasin Cemal GALATA

1963-64 Kıbrıs Olaylarının Türk Arşiv Belgelerine Yansımaları

Reflections of 1963-64 Cyprus Events on Turkish Archive

Documents..... 1-20

Dr. Mehmet ERKAN

DKAB Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri (KKTC Örneği)

Teachers' Views on DKAB Textbooks (TRNC Example)..... 21-36

Dr. Önder UÇAR

Ortaokul Türkçe Öğretmenlerinin Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının

Kullanılmasına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

Determination of Interviews of Middle School Turkish Teachers

Towards the Use of Story-Based Learning Approach)..... 37-48

Uzm. Seda YÜKSEL - Doç. Dr. Serdal IŞIKTAŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına

İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

*Examination Of The Opinions Of Turkish Language and Literature Teachers On The 10th Grade
Turkish Language and Literature Textbook* 49-69

Uzm. Türkân ŞİK – Veysel ŞİK

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına

İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

*Examination of The Opinions of Turkish Language and Literature Teachers on The 10th Grade
Turkish Language and Literature Textbook* 70-115

Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi | *Journal of Cyprus Studies and Reviews*

Sayı/Issue:12 (Haziran / June 2023), 1-20

1963-64 Kıbrıs Olaylarının Türk Arşiv Belgelerine Yansımaları

Reflections of 1963-64 Cyprus Events on Turkish Archive Documents

Yasin Cemal GALATA

Dr, Kıbrıs Toplum ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi

Türk Dünyası Çalışmaları Anabilim Dalı

Güzelyurt, KKTC

yc.galata@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5318-8591>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 05 Mayıs / May 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Haziran / June 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/ June

Atıf / Cite as: Galata, Yasin. "1963-64 Kıbrıs Olaylarının Türk Arşiv Belgelerine Yansımaları". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 12 (Haziran 2023): 1-20. <https://doi.org/10.58607/kaid.1292816>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Yasin Cemal GALATA**).

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

1963-64 Kıbrıs Olaylarının Türk Arşiv Belgelerine Yansımaları

Öz

Kıbrıs Adası'nda Türklere yönelik mezalim ve baskı 1960'tan sonra şiddetini arttırmış, tarihe Kanlı Noel olarak geçen hadiseyle Türklere abluka altına alınmıştır. Kıbrıs Türklerinin haklarını korumak için garantör ülkelerden Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü'nün yürüttüğü siyaset, sorunların barışçı yollarla çözülerek sükuneti sağlamaya yönelik olmuş, diplomasiin çözüm olamadığı noktalarda askeri tedbirler gündeme gelmiştir. Türk ordusu garantörlük hakkını kullanarak Kıbrıs Türklerini korumaya yönelik kısmi müdahalelerde bulunmuştur. 1960'lı yıllarda meydana gelen Kıbrıs olaylarının izleri Türkiye Cumhuriyeti devlet arşivlerinde korunmuştur. Arşiv belgelerinde 1962'de Lefkoşa'da Türk camilerinin ve türbenin bombalanmasının ardından Türkiye'nin tutumundan duyulan memnuniyet Kıbrıs Türk toplumu tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca 1964'te Atina ve Kıbrıs basınına Türkiye ve Kıbrıs Türkleriyle ilgili düşen haberleri, Kıbrıs Türk dış politikası, Kıbrıs Türklerinin Türkiye'ye bakışı, Yunanistan ve Makarios yönetiminin Kıbrıs olaylarına karşı tutumları çalışmada ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Türkleri, İsmet İnönü, Makarios, Yunan Basını, Kıbrıs Cumhuriyeti.

Reflections of 1963-64 Cyprus Events on Turkish Archive Documents

Abstract

The atrocities and oppression against the Turks on the island of Cyprus increased in intensity after 1960, and the Turks were besieged with the event that went down in history as Bloody Christmas. In order to protect the rights of the Turkish Cypriots, the Prime Minister of the Republic of Turkey, İsmet İnönü, aimed to ensure calming the problems through peaceful means as one of the guarantor countries; however, military measures came to the fore at points where diplomacy could not be a solution. The Turkish army made partial interventions to protect the rights of Turkish Cypriots. The traces of the reflections of Cyprus events that took place in the 1960s have been preserved in the State archives of the Republic of Turkey. In this study, the following points will be discussed: the bombing of mosques and tombs in Nicosia in 1962, how Turkish Cypriots perceived Turkey, Greece and Makarios administration's attitude towards the events in Cyprus and the repercussions of the news in Athens and Cyprus press and Turkish Foreign Policy on Cyprus in 1964, and when the Turkish army's intervention to the Island would occur.

Keywords: Turkish Cypriots, İsmet İnönü, Makarios, Greek Press, Republic of Cyprus.

Giriş

16 Ağustos 1960'ta Londra ve Zürih görüşmeleri neticesinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Makarios, Megalo İdea ülküsüyle hareket etmeye başlamış ve Ada'nın aslı unsurlarından Türklerin azınlıkta olduğunu, idarenin tamamıyla Rumlara verilmesi yönünde söylemlere ve eylemlere başlamıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti, Kıbrıs Türklerinin Ada'daki varlığına şiddete ve soykırıma dayanan bir politikayla son vermek istemiştir. 1960 öncesi Ada'da var olan şiddet ortamı cumhuriyetin ilanıyla birlikte çok kısa bir süreliğine son bulmuş; fakat Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios tarafından yürütülen Türk aleyhtarı siyasetle Ada'da güven ortamı bozulmuştur. Kıbrıs devlet bürokrasisinde atamalarda EOKA terör örgütüne yakın olan isimler atanmış. Kıbrıs'ta iki milletin birarada yaşamaması için toplumsal ayrışmaya gidilmiştir. 1962'de Lefkoşa'da cami ve türbelere yönelik bombalı saldırılarla Türk toplumuna yönelik şiddet eylemleri artmış. 1962 ve 1964 yılları Kıbrıs için İsmet İnönü hükümetleri tarafından yoğun diplomasi trafiğinin yaşandığı yıllar olmuştur.

1. Kıbrıs Cumhuriyeti Sonrası 1962 Yılında Yaşanan Olaylar

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğundan itibaren Makarios ENOSİS temelli siyaset izlemiştir. Türk ve Rum toplumunun ortaklaşa kurduğu cumhuriyetin yürütülmesinin zor olduğu ve barış

ortamının çok sürmeyeceği yaşanan hadiselerle anlaşılmıştır. İki toplumun yönetimde ortaklaşa söz almasının zorluklarının ilk örneklerini Türk ve Yunan birliklerinin Lefkoşa’da resmi geçit yapacakları esnada meydana gelmiştir. Makarios, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Türk ve Rumlardan müteşekkil birliklerini değil Türkiye ve Yunanistan Silahlı Kuvvetlerine mensup birlikleri bile, Kıbrıs Cumhurbaşkanı olarak tek başına teftiş etmek istemiş ve Türk toplumunun lideri Dr. Küçük bu duruma itiraz etmiştir.¹

Kıbrıs devlet yönetiminde bürokraside yetkili makamlara atanmış Rum yöneticilerin birçoğu Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanmasını ve Türklerin azınlık haklarına sahip olmasını savunan görüşlere sahiptir. Ayrıca Makarios’un yaptığı tüm idari atamalarda EOKA’cılar ön sıradaydı. İçişleri Bakanı Polikarpos Lefkoşa eski EOKA şefi, Ulaştırma Bakanı Andon Grivas’ın eski yaveri, Çalışma Bakanı Tasos EOKA’nın siyasi kolu PEKA’nın eski Lefkoşa Başkanı, Adalet Bakanı Kolefkos yargılanan EOKA mensuplarının belli başlı eski avukatlardandı. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin devlet bayrağını resmi makamlar haricinde görmek de pek mümkün değildi; Lefkoşa, Magosa, Baf, Girne, Larnaka, Limasol gibi şehirlerde Türk evlerinde Türkiye bayrağı, Rum evlerinde Yunanistan bayrakları asılmıştı.²

Kıbrıs’ın resmi törenlerde Yunan milli marşı çalınmış. Lefkoşa’daki Başkanlık Sarayı ile Cumhurbaşkanı Makarios’un makam aracında Kıbrıs Cumhuriyeti Bayrağı yerine Yunan Bayrağı asılmıştır. Kıbrıs Radyosu’nda ağırlıklı olarak Kıbrıslı Türklerin milli kimliklerine yönelik aşağılayıcı ve hakaret içeren iki toplum arasında kin ve nefreti teşvik eden programlar yapılmıştır.³

İki toplum arasında var olan huzursuzluk Kıbrıslı Rum yöneticilerin demeçleriyle daha da derinleşmiştir. 2 Mart 1961’de Makarios EOKA’cı Fotis Pittas’ın Frenaros köyünde dikilen büstünün açılışında EOKA’cıların eserini tamamlamak için birlik ve beraberlik içinde olmaları gerektiğini ve onların kanlarıyla temelini attıkları binayı tamamlamak işine devam etmeleri gerektiğini belirtmiştir.⁴ 10 Şubat 1962’de Rum İçişleri Bakanı Yorgacis, Kıbrıs’ın bir Yunan adası olduğunu, Kıbrıs Türklerinin muhacir ve azınlıkta bulduklarını, Türklerin tüm kazançlarını EOKA’nın mücadelesine borçlu olduklarını, davanın henüz sona ermediğini, rüyaları olan ENOSİS’in en erken bir zamanda gerçekleşmesi için de eski Rum yeraltı örgütü mensuplarının birlik halinde bulunmaları gerektiğini vurgulamıştır.⁵ Söylemlerde, eylemlerde ve tutumlarda Kıbrıs’ta yaşayan Türklerin ve Rumların ortak bir yönetim altında idaresinin çok mümkün olmayacağı anlaşılabilmekteydi.

Rum lider Makarios Türklere yönelik kışkırtıcı söylemlerine ilaveten anayasada Türklere sağlanmış hak ve imtiyazları hukuken sağlamamış, Kıbrıs ordusunun kurulmasını ve Kıbrıs’ın beş büyük şehrinde Türk belediyelerinin kurulmasını engellemiştir. Türklerin kutsal yerleri camiler, türbeler saldırıya uğramış, Rum radyolarında Türklere yönelik kışkırtıcı ve hakaret eden programlarda yapılmıştır.⁶

¹ Mehmet Hasgüler, *KİM ve AKİS Dergilerinde Kıbrıs* (İstanbul: Nobel Yayınları, 2006), 223-224.

² Hasgüler, *KİM ve AKİS Dergilerinde Kıbrıs*, 203-247.

³ Ulvi Keser, *Kıbrıs’ta Kanlı Noel* (İstanbul: Türk Şehitlikleri İmar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayınları, 2020) 34.

⁴ Keser, *Kıbrıs’ta Kanlı Noel*, 30.

⁵ Dilek Yiğit Yüksel, “Kıbrıs’ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 34/98 (2018), 344.

⁶ Vehbi Zeki Sertel, “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Doğuşu ve Yıkılış Nedenleri”, *VIII.Tarih Kongresi* (Ankara: TTK Yayınları, 1976), 2078-2079.

Makarios'un söylemleri Rum tedhişçiler tarafından 1962 yılında fiiliyata dönüşmüş ve Türklere yönelik terör eylemleri Mora İsyanının yıldönümünde başlamıştır. 25 Mart 1962 tarihinde Lefkoşe'deki Ömeriye⁷ ve Bayraktar Camilerinde⁸ bombalar patlatılmıştır. Bu olayların üstüne iki Türk gazeteci öldürülmüş ve Kıbrıs Türk Cemaat Meclis Başkanı Rauf Denктаş'ın bürosu bombalanmıştır. Bu hadiseler Türkiye'de geniş yankı uyandırmış, İnönü Hükümeti bildirimler yayınlamış ve olayın faillerinin en kısa zamanda yakalanarak cezalandırılmasını istemiştir.⁹

Kıbrıs'ta yaşanan hadiseler Türk basınında geniş yer bulmuştur. 26 Mart 1962'de Kıbrıslı Türklerin kutsal makamlarına saldırı haberlerinin detayları kamuoyuyla şu şekilde paylaşılmıştır;

“Kıbrıs'ta tedhiş yeniden başladı. Lefkoşa'da 2 Cami ve 1 Türbeye bomba konuldu. Bayraktar Türbesi tamamen, Ömeriye Camii kısmen, Bayraktar Camii ise ağır hasara uğradı. Ömeriye Camiinde bomba minarenin kaidesine yerleştirilmiş; fakat duvarın kalınlığı yüzünden minare fazla hasara uğramamıştır. Bayraktar Camiinin minaresinin dörtte üçü tahrip olmuştur. Hadiseler üzerine beyanatta bulunan Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük ve Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş mukaddesata karşı girişilen bu çirkin ve vahşi tecavüzü takbih etmişler ve hiçbir suretle misilleme hareketine girişilmemesi istemişlerdir. Lefkoşa'daki infilak haberinin Ankara'ya ulaşması üzerine Başbakan İsmet İnönü, hükümet olarak bildiri yayınlamıştır; 25 Mart Pazar günü sabah karşı Lefkoşa'daki Bayraktar ve Ömeriye Camilerine, hüviyetleri henüz tespit edilmemiş şahıslar tarafından yerleştirilmiş olan saatli bombaların patlaması sonucunda her iki mabette de maddi hasar vuku gelmiştir. Bombalar mabetlerin boş olduğu bir saatte patladığı için can kaybı olmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve umumi efkârı hem Kıbrıs'ta Rum ve Türk cemaatleri hem de Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyetleri arasındaki iyi münasebetleri bozmakta menfaat gören ve bu faaliyetleri Türkiye Hükümetince yakinen izlenmekte bulunan bazı müfrit unsurlar tarafından girişildiği tahmin edilen bu çirkin tecavüz olayı üzerinden gereken hassasiyetle durmaktadır. Din, ırk, kültür farkları gözetmeksizin bütün vatandaşların her türlü güvenliğini korumak her hukuk devletinin baş ödevi olduğu ve üstelik Kıbrıs Hükümetinin bu hususu Anayasasında ve milletlerarası antlaşmalarda taahhüt etmiş bulunduğu cihettir, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti olay faillerinin en kısa zamanda bulunup cezalandırılması ve gerekli her türlü tedbirin alınmasını, hadiselerin vahim bir seyir almaması arzusu ile ve müşterek yüksek menfaatlerimiz icabı Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetinden beklemektedir.” (Cumhuriyet Gazetesi, 26.03.1962)

26 Mart 1962 Yenigün gazetesinin manşeti ise şöyledir: “Kıbrıs'ta Camilerimiz tahrip edildi, Can kaybı olmadı, Hükümet önemli bir bildiri neşretti. Son aylarda adada Türk Cemaati ile Rum Cemaati arasında artan gerginlik dün son safhasını bulmuş ve Türk kesimindeki Camilere yerleştirip

⁷ Lefkoşa Ömerge (Ömerye) Mahallesiinde bulunan Ömerge Camisi ile Hızır Aleyhisselam'ın makamı milattan sonra XIV.yüzyıl başlarına tarihlenen Augustinian Manastırına bağlı Azize Mary Kilisesi'nden Camiye dönüştürülen bir yapıdır. Osmanlıların Lefkoşa'yı fethettikleri sırada Camiye dönüştürülmüştür.

⁸ Bayraktar Cami Venedik döneminde Konstanza, Osmanlı döneminde Bayraktar olarak bilinen Lefkoşa'daki Burç üzerinde yer almaktadır. Alemdar Gazi (Bayraktar) Vakfına aittir. Osmanlı Belgelerinde adı Bayraktar Gazi, Bayraklı Gazi, Alemdar Gazi, Bayraklı, Şehit Alemdar, Bayraktar Baba ve Alemdar Baba olarak geçmektedir. Günümüzde Kıbrıs Türkleri arasında yaygın olarak Bayraktar ile Bayraklar olarak bilinmektedir.

⁹ Ahmet Gülen, “İnönü Hükümetlerinin Kıbrıs Politikası (1961-1965)”, *Atatürk Yolu Dergisi* 13/50 (2012): 395.

patlatılan plastik bombalar büyük hasar yapmıştır. Türk Cemaatinin bulunduğu bölgelerde halk korku dolu saatler yaşamıştır.” (Yenigün, 26.03.1962)

Türk hükümetinin ve kamuoyunun Kıbrıs'ta yaşanan saldırılara karşı tepkisiz kalmaması Kıbrıs Türkleri tarafından memnuniyet uyandırmış. Başbakan İsmet İnönü'ye Kıbrıs Türk toplumunun farklı kesimlerini temsilen Rauf Denктаş, Kıbrıs Türk Tahsil Gençliği, Larnaka Bekirpaşa Ortaokul Müdürlüğü, Lefke Türk Gençliği, Lefke Türk Kulübü tarafından minnet ve şükran hisleriyle dolu telgraflar gönderilmiştir.

“Türklüğün Milli Mukaddesatına yapılan seri tecavüz karşısında anavatan hükümetimizin göstermiş olduğu enerjik tutum ve ilgiye Kıbrıs Türkü adına şükranlarımız arz eder. Saygılarımızı sunarım. Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Raif Denктаş.

25 Mart Yunan Bağımsızlık Gününde 2 Tarihi Camii ve Türbeye tecavüz edilmek suretiyle mukaddesatımıza girilen hareketler karşısında Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin gösterdiği ilgi biz Kıbrıs Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin Güvenini bir kat daha arttırmıştır. İleride himayelerimizin devam edeceğine bir kere daha belirtiriz. Saygılarımızla Kıbrıs Türk Tahsil Gençliği.

Yakın ve büyük ilginiz en büyük kuvvet ve ümidimizdir. Bomba olayını telin ederiz, emrinizdeyiz. Larnaka Bekirpaşa Ortaokul Müdürü Ahmet Gazioğlu.

Kıbrıs'ta Camilerimize karşı barbarca yapılan bombalı tecavüzlerini takbih eden dinimiz Bayrağımız şeref ve namusumuz uğrunda ölmeye hazır olduğumuzu bildirir sizlere olan güvenimizi teyid ederiz. Tatlıs Halkı.

Kahraman Ordumuzun Kıbrıs'ı fetih sırasında ilk şehit düşen Bayraktarın Türbesine ve dini mabetlerimize Rumların alçakça tecavüzlerini şiddetle telin eder Anavatanımıza bağlılığımızın tam olduğunu bildirir. Hürmetle ellerinizden öperiz. Lefke Türk Gençliği

Tarihi Bayraktar Türbesi ile mabetlerimize Rumların EOKA tecavüzünü şiddetle takbih eder bağlılığımızı arz ederiz. Lefke Türk Kulübü Başkanı.”¹⁰

Kıbrıs Türk toplumu tarafından İsmet İnönü'ye gönderilen telgraflar millî hissiyatlar içermiş ve Kıbrıs Türklerinin Türkiye'ye olan güveni tazelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti yetkilileri, Kıbrıs Türklerine yönelik baskı ve yıldırma girişimlerine karşı sessiz ve tepkisiz kalmamış. Öncelikle diplomatik temaslara tepki gösterilmiş ve demeçler verilmiştir. Türklere yönelik sabotajların devam etmesi durumunda Türk askeri birliğinin müdahale edeceği belirtilmiştir. Türkiye'de okuyan Kıbrıs Türk Yüksek Tahsil Gençleri Ankara ve İstanbul'da yürüyüşler yapmışlar ve öğrenciler tarafından Rum Patrikhanesinin kapısına çiçek bırakılmıştır. (Cumhuriyet Gazetesi, 27.03.1962) Kıbrıs'ta Türklere yönelik terör ve şiddet eylemleri tüm diplomatik temaslara rağmen sonuç vermemiştir. Kıbrıs Türklerinin 1974 Kıbrıs Mutlu Barış Harekâtına kadar sürecek tutsak hayatlarının başlangıcı 21 Aralık 1963 Kanlı Noel olayı olmuştur.

2. 1963 Yılı Kanlı Noel

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, 22-26 Kasım 1962 tarihleri arasında Türkiye'ye yaptığı resmî ziyarette Başbakan İnönü ile bir araya gelmiş, Kıbrıs Anayasası'nın bütünüyle sorunlu

¹⁰ B.C.A. 030.01.00.00.7.41.8.1-7.

olduğunu ve anayasada değişiklik yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun üzerine İnönü, Kıbrıs Anayasası'nın tek taraflı değiştirilmesine asla izin vermeyeceklerini Makarios'a bildirmiştir.¹¹

Makarios Türkiye tarafından yapılan tüm uyarıları rağmen ENOSİS yolunda ilerlemiş ve Kıbrıs anayasasında değişikliğe gitmiştir. Bunun üzerine Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi 13 maddelik anayasa değişikliğini iptal etmiştir. Makarios'un Anayasa mahkemesinin kararını tanımayacağını belirtmesi üzerine Mahkeme Başkanı Alman Profesör Ernst Forsthoff 21 Mayıs 1963'te görevinden istifa etmiştir. Makarios'un anayasada değiştirmek istediği 13 maddelik kısımlar Türklerin kazanılmış haklarına müdahaleyi içermiştir. Anayasa değişikliğinin Türkiye tarafından itirazların gelmesi üzerine Kıbrıs'ta Türk yerleşim yerlerine yönelik şiddet eylemleri artmıştır. 1963 Aralık ayına gelindiğinde ise Trodos dağlarında eğitilmiş ve teşkilatlanmış 10.000 civarında silahlı Rum birliklerinin mevcut olduğu belirtilmiştir.¹²

23 Aralık 1963 olaylarında Başbakan İsmet İnönü'nün temaslarına rağmen Yunanistan ve İngiltere Ada'ya askeri müdahaleden kaçınmıştır. Amerika'ya ve diğer ülkelere durumun ciddiyetini göstermek için Türk jetleri Kıbrıs üzerinde alçaktan uçuş yapmıştır.¹³

25 Aralık 1963'te Lefkoşa'daki Türk Büyükelçiliği saldırıya uğramış, Türklerin yaşadığı Küçük Kaymaklı bölgesinde yaşanan silahlı çatışmalar dolayısıyla ağır kayıplar verilmiş ve bölge Rum örgütlerin eline geçmiştir.¹⁴ 1958-1963 döneminde 103 Türk köyü silahlı EOKA'cılar tarafından basılmış ve yerle bir edilmiştir. Bu köylerde yaşayan 18.667 Türk ve diğer köylerde Rumlarla beraber yaşayan 30.000'den fazla Türk can güvenliklerini sağlamak için farklı yerleşim yerlerine göç etmişler.¹⁵

Tarihe Kanlı Noel olarak geçen Kıbrıslı Türklere yönelik saldırı ve tecavüzlerin ardından Başbakan İsmet İnönü'nün olaylara karşı duyduğu hassasiyet Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanaklarına şu şekilde yansımış; *"Muhterem arkadaşlarım, bu 8-10 günden beri Kıbrıs'ta olan hadiseler, bilhassa son günlerdeki çok acıklı vakalar milletimizi tahmin edemeyeceğimiz kadar heyecana düşürmüştür. Gece sabahlara kadar bize uyku uyutmuyorlar. Memleketin her tarafında, tahmin edemediğiniz herhangi bir köyden veya kasabadan, cemiyetin herhangi bir tabakasından vatandaşlar uyandırılıyor, Kıbrıs'tan bilgi istiyorlar ve tahmin edemeyeceğiniz acı kelimelerle iç huzursuzlukları ifade ediyorlar"*¹⁶

Kıbrıs meseleleri konusunda TBMM'de İnönü yaptığı konuşmada Makarios'tan başpapaaz, baş psikopos anlamına gelen *"arşövek"* diye söz etmiştir. Dolayısıyla İnönü Makarios'u Cumhurbaşkanı olarak görmemiş.¹⁷ Başbakan İnönü Kıbrıs meselesinde olayların esas sorumlusunun Yunanistan devleti değil Makarios olduğunu düşünmüştür.¹⁸

¹¹ Gülen, *İnönü Hükümetlerinin Kıbrıs Politikası*, 396.

¹² Keser, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel*, 36-43.

¹³ Gülen, *İnönü Hükümetlerinin Kıbrıs Politikası*, 398.

¹⁴ Yüksel, "Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı", 350.

¹⁵ Ulvi Keser, "XX. ve XXI.yüzyıllarda Kıbrıs'ta Göç Hareketleri", Haz. Nesrin Sarıahmetoğlu ve İlyas Kemaloğlu, *Türk Dünyasında Sürgün ve Göç* (İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, 2015), 379-390.

¹⁶ Turgay Belen Göktürk, "Kıbrıs'ta 1963 Olaylarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Yansımaları", *Journal of Cyprus Studies* 18/42 (2014), 72.

¹⁷ Hakkı Uyar, "İsmet İnönü ve Cumhuriyet'in İlk Koalisyon Hükümetleri (1961-1965)", Haz. Mehmet Ö. Alkan, *İsmet İnönü* (İstanbul: İBB Yayınları, 2021), 672.

¹⁸ Ebru Sokullu Canan, "Türk Siyasi Tarihinin İlk Koalisyonlar Dönemi: İsmet İnönü ve Türk Dış Politikası", Haz. Mehmet Ö. Alkan, *İsmet İnönü*, (İstanbul: İBB Yayınları, 2021), 721.

Kıbrıs'ta yaşanan olayların şiddetinin devam ettirmesi üzerine dönemin Dışişleri Bakanı F.C. Erkin Türk hükümetinin politikasını TBMM'de şu cümlelerle ifade etmiştir; “*Türk Hava Kuvvetleri'ne mensup jet uçaklarına dün saat on dörtten itibaren, Lefkoşa üzerinde çarpışmaların durdurulması amacını güden ihtar uçuşları yapmaları emri verilmiştir. Aynı saatte de Kıbrıs'taki Türk Alayı, Kıbrıslı kardeşlerimizi korumak amacıyla, Garnizonundan hareketle münasip savunma mevzilerine intikal etmiştir. Bu ihtar uçuşlarının, temenni ettiğimiz müspet neticeyi istihsale kafi gelmemesi halinde, Kıbrıslı kardeşlerimizin hayatlarını korumak amacıyla, gerekli diğer bütün tedbirler de alınmıştır.*”¹⁹

Türkiye'de 1960-65 yılları arasında kısa ömürlü koalisyon hükümetleri kurulmuş. Türkiye'nin iç politikasındaki durumdan yararlanmak isteyen Makarios Kıbrıs Türklerine yönelik baskı ve şiddeti arttırmıştır. 25 Aralık 1963'de İnönü bağımsız vekillerle azınlık hükümeti kurmuş ve Türk jetleri Kıbrıs semalarında uçarak Makarios'a gözdağı vermiştir.²⁰

Türkiye'de yaşanan gelişmeler Kıbrıs'ta yankı bulmuş, Kıbrıs Türkleri arasında “*26 Aralık 1963'te bayrakları asın, Türk jetleri gelecek*” mesajı yayılmıştır. Türk ve Rum yetkililer Lefkoşa'daki İngiliz Yüksek Komiserliğinde toplantıdayken Türk jetleri Lefkoşa'nın üzerinden uçmaya başlamış. Kıbrıs Türk Kuvvet Alayı, Rum bölgesinden çıkarak savaş düzeninde Ortaköy ve Gönyeli yönüne doğru harekete geçmiştir.²¹

1 Ocak 1964 tarihinde Makarios, 1960 antlaşmalarını tek taraflı olarak feshettiğini açıklamıştır. Bu açıklamalar Rumları, saldırılar konusunda cesaretlendirmiştir. 4 Ocak 1964'te İnönü, hükümetinin güvenoyu sırasında Kıbrıs'ta hükümetin Rum kesimince desteklenen 20 bin silahlı EOKA'nın Türkleri top yekün imha etme politikasına yöneldiği uyarısında bulunmuştur.²² Yoğun Rum saldırıları üzerine Türk Hükümeti 13 Şubat 1964'te, 15 Şubat 1964'te de İngiltere adadaki tehlikeli durumun çözüme kavuşması için Güvenlik Konseyi'ne başvurmuştur.²³

Kıbrıs Türklerine yönelik terör Türkiye'nin gündeminde uzun süre kalmış, kamuoyuna yansımaları olmuştur. Türk basınının manşetlerinde Kıbrıs meselesinin izleri şu şekilde olmuştur; *İstanbul, Ankara ve İzmir'de gençlik sözü söyledi, Denктаş Mehmetciğin süngüsü işlemeze Kıbrıs kaybedilmiştir, Kıbrıs'a mutlaka çıkartma yapılmalıdır* (Milliyet, 30 Aralık 1963). *Makarios, Garanti Anlaşmasını feshe karar verdi, KüçükKaymaklı'da bazı Türk evleri ateşe verildi. Yaktılar ve bayrak diktiler, Rusya Makarios'u destekliyor. Rumlar Baf'ta Bir Türk Köyünü ateş altına aldı* (Milliyet, 2 Ocak 1964). *Rum tecavüzlerinin başlaması üzerine Türk aileler tekrar biraraya toplanıyor. Kıbrıslı Rum idareciler, Türk Parlamento Heyetinin tetkik için Kıbrıs'a gelmesini kesin şekilde reddetti. Türk Köylerini açlık tehdit ediyor, Larnaka'da şehitlerimizin sayısı 7'ye yükseldi. Esareten Kurtulan Türkler Anlatıyor, Bizi dipçikle vura vura götürdüler* (Milliyet, 4 Ocak 1964). *Silahlı Rumlar Türkleri yine aramaya başladı, Türk Elçiliğimiz kanlı olayların başlayabileceğini bildirip olayları protesto etti, İngiliz kuvvetleri emniyeti sağlamakta güçlük çekiyor. 70'lik İmanın sakalı kanlar içinde idi* (Milliyet, 6 Ocak 1964). *Makarios'un en kuvvetli silahı açlık. Rumlar durumdan memnun olduklarına dair Türklerden vesikalar almaya çalışıyorlar* (Milliyet, 7 Ocak 1964). *Dün Ankara'ya gelen Denктаş'a göre; Kıbrıs'ta şehit sayısı 92, Türk heyeti Cumartesi günü*

¹⁹ Belen, “Kıbrıs'ta 1963 Olaylarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Yansımaları”, 73.

²⁰ Uyar, “İsmet İnönü ve Cumhuriyet'in İlk Koalisyon Hükümetleri (1961-1965)”, 667.

²¹ İsmail Bozkurt, *Zirköy'den Mermertepe'ye Kıbrıs'ta Direniş ve Mücahitlik Yılları* (İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2017), 42.

²² Uyar, “İsmet İnönü ve Cumhuriyet'in İlk Koalisyon Hükümetleri (1961-1965)”, 668.

²³ Müge Vatanserver, “Kıbrıs Sorunun Tarihi Gelişimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12 (2010): 1513.

Londra'ya gidiyor (Milliyet, 8 Ocak 1964). Türk gazetelerinin manşetlerinde Kıbrıs Türklerinin yaşam mücadelelerinin gün geçtikçe kötüye gittiği, Makarios'un izlediği politikayla Ada'da güvenliğin ve huzurun sağlanamayacağı, Türklerin büyük bir abluka altında oldukları yazılmıştır.

Ayrıca Kıbrıs olaylarını takip için Türkiye'den Lefkoşa'ya gitmiş olan Türk gazetecilerine postaneye girmelerine, telgraf çekmelerine, telefon etmelerine ve hatta havaalanına giderek uçak yoluyla yazı göndermelerine silah zoru ile engel olunmuştur.²⁴ 1964 yılının şubat ayında Kıbrıs Türklerinin can kayıpları devam etmiş. Ada'da 20 bin civarında insanın evsiz kaldığı da Türkiye'ye bildirilmiştir.²⁵

Başbakan İsmet İnönü, Kıbrıs olaylarına karşı daha somut adımlar atmak amacıyla harekete geçmiş ve 12 Mart 1964 günü yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Makarios'a bir ultimatom verilmesi kararlaştırılmıştır. 14 Mart 1964 günü ise 42 Kanada askerinden oluşan ilk BM kuvveti Kıbrıs'a çıkmıştır.²⁶ Kanadalı Albay, kendimiz ve başkalarının hayatlarını korumak için ateş açabiliriz uyarısında bulunmuştur (Milliyet Gazetesi 16 Mart 1964).

Kıbrıs'ta şiddet olaylarının yatışmaması üzerine Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti'ne 12 Mart 1964'de bir nota verilmiştir. Notada; *"Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Kıbrıs'ta barış ve güvenliği korumak için alınan tedbirlere rağmen Ada'da barış ve güvenliğin korunması Kıbrıslı Rum liderler tarafından sağlanamamış, birçok masum çocuk, kadın ve erkek, genç ve ihtiyar Kıbrıslı Türk'ün öldürülmüş, Türklerin köy ve kasabaları kuşatılmış, Kıbrıslı Rumların hedeflerinin Birleşmiş Milletlerin barışı koruyucu kuvvetleri gelmeden bir oldu bitti ile Türk topluluğunu yok etmek ve bütün Ada'yı kendi tasarrufları altına almak olduğu tespit edildiği belirtilmiştir.*

*Taahhütlere uymayı ve insan hakları gibi kutsal ilkelere bağlılığını hiçe sayan ve her türlü katliam ve mezalimi yapmaya yeltenen, sorumluluk duygusundan uzak Rum çetelerini devletin meşru kuvveti şeklinde göstererek harekete geçmiş bulunan Kıbrıslı Rumların bu hareketlere derhal son vermeleri, Türk cemaatine karşı girişilen münferit veya toplu her türlü saldırı hemen durdurmaları Ada'nın her tarafından ateş kesilmesini ve mevcut ateşkes antlaşmalarına ve Lefkoşa'da Yeşil Hat Antlaşmasına istinasız tam uyulmasını Türk halkına karşı uygulanan kuşatmanın her yerde hemen kaldırılmasını istemiş ve aksi hâlde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin 16 Ağustos 1960 tarihli Garanti Antlaşmasında haiz olduğu münferiden harekete geçmek hakkını kullanacağını Başpiskopos Makarios'a bildirilmiştir."*²⁷

Türkiye tarafından verilen Nota'da Kıbrıs Türklerinin haklarının savunulacağı, yaşanan katliamların sorumlusunun Rum lider Makarios'un olduğu vurgulanmıştır. Türk topluluğunun yok olmaması için gerekli tedbirler alınmaması durumunda Ada'ya Türk ordusunun müdahalede bulunacağı vurgulanmıştır.

Akritis planının uygulanması için Kıbrıslı Türklere yönelik planlı politikalarla yıldırma, anavatan Türkiye'ye olan güveni ve inancı sarsmak, Kıbrıslı Türkler arasında ikilik çıkarma gibi birçok hususta EOKA'cılar çeşitli faaliyetler başlatmışlardır. Bu amaçlar doğrultusunda kurulan

²⁴ Yüksel, "Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı", 352.

²⁵ Gülen, *İnönü Hükümetlerinin Kıbrıs Politikası*, 402.

²⁶ Gülen, *İnönü Hükümetlerinin Kıbrıs Politikası*, 406.

²⁷ B.C.A. 030.18.01.02.176.14.18.1/2.

Kıbrıs Milli Hürriyet Komitesi Türk kasaba ve köylerde ikilik yaratmaya yönelik duvar yazıları yazmış ve bildiriler dağıtmıştır.²⁸

20 Haziran 1964'de Kıbrıs Türk Halkı adına İsmet İnönü'ye; “*Baskıyla Kıbrıs Türk Halkının başına geçenlerin halkımızı felakete sürüklediler. Şimdi anavatana ateşe atmak istiyorlar, Atatürk'ün Yurtta Sulh Cihanda Sulh prensibini çiğnetmeyeceğinizi inanıyoruz.*”²⁹ Buna benzer farklı bir mektup ise 8 Ağustos 1964'de Baf'tan Dr.İhsan Ali tarafından yazılmıştır; “*Büyük devletlerin baskısına rağmen İkinci Cihan Savaşından Türkiye'yi korumasını becermiş ve dünyanın hayranlığını kazanmış olan zamanın devlet başkanı zati devletlerinin bu gün Kıbrıs hakkında tutumunuzla hainlerin ve harislerin yaratmaya muvaffak oldukları cereyana mukavemet edemediğinizi görmekle üzüliyorum hükümet olarak millet ve fert olarak aklımızı başımıza toplamalıyız. Realist olmalıyız haksız bir davanın peşinde olduğumuzu kabul etmek büyüklüktür. Sizi İkinci Cihan Harbinin mesulü Hitler yapmaya çalışan fenaniyetlerin ağına düşmemeniz için ikaz etmeği bir vazife bilirim daha dün ağıza alınmayacak küfürlerine maruz kaldığımız insanların tahriklerine kapılmayınız bir insan olarak samimiyetime inanacağımızı ümit ve temenni ederim.*”³⁰

Türk arşiv belgelerinde Dr. İhsan Ali hakkında yansıyan farklı bir belgede ise; “*Kıbrıs'ta Rum emellerine hizmet eden Dr. İhsan Ali muzır faaliyetine devam etmektedir. İhsan Ali son olarak EOKA'cı Nikos Samson'un Mahi Gazetesine bir demeç vermiştir. Bu demeçte Kıbrıs Türklerinin büyük çoğunluğunun Rumlarla kardeşçe beraber yaşamayı arzuladığı; fakat hüküm sürmekte olan terör sebebiyle bunların ortaya çıkamadığı belirtilmektedir. Demeç, sahibi Kıbrıs Türk mücahitlerini kastederek sorunsuz kimselerin elinde silah buldukça hiçbir müspet sonuç beklenmez. Bu sebeple, asiler dikkatle ve hassasiyetle takip altında bulundurulmalıdır demiştir.*”³¹

1964 yılında dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye gönderilen mektuplarda ve belgelerde Kıbrıs Milli Hürriyet Komitesi'nin faaliyetlerinin Kıbrıs Türk toplumuna etkilerini görebilmekteyiz. Savunmasız Kıbrıs Türkleri katledilmiş, evlerinden göçe zorlanmış, kutsal yerleri bombalanmıştır. Anayasal hakların çiğnendiği zaman diliminde Kıbrıs Türklerinin mücadelesini haksız bir dava olarak nitelendirilmiş olması Kıbrıs Milli Hürriyet Komitesi'nin faaliyetlerinin Kıbrıs Türk toplumu üzerinde azınlıkta olsa da sonuç verdiğini göstermiştir.

1964 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs Türklerine yönelik olaylara misilleme olarak Türkiye'de ikamet etmekte olan Yunanistan uyruklu kişilere ayrıcalık tanıyan 1930 tarihli anlaşmayı iptal etmiştir. Bu kararlar Türkiye'de Yunanistan uyruklu kişilerin istedikleri gibi ikametleri, menkul ve gayrimenkul edinebilmeleri, mal ve ürünleri serbestçe kullanıp ihraç edebilme imkanları kaldırılmıştır. Ayrıca Gökçeada ve Bozcaada'ki Rumca eğitim veren okullar da kapatılmıştır.³²

İsmet İnönü'nün tüm barışçıl diplomatik temaslara rağmen Kıbrıs'ta sular durulmamış ve Türkiye askeri müdahale konusunda kararlı bir politika takip etmiş; fakat 5 Haziran 1964'te ABD Başkanı Johnson Başbakan İnönü'ye Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale etmemesi yönünde bir mektup yollamıştır. Başkan Johnson'ın eşinin ailesinin köklerinin Yunanistan'a dayanması ve Yunan kökenli ABD'li seçmenlerden dolayı ABD Başkanı Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesine sıcak bakmamıştır. Johnson'ın mektubu genel hatlarıyla şu konulara değinmiştir;

²⁸ Keser, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel*, 39.

²⁹ B.C.A.030.01.00.00.8.46.8.1.

³⁰ B.C.A.030.01.00.00.8.46.25.1.

³¹ B.C.A.030.1.71.453.10.5.11.

³² Uyar, “İsmet İnönü ve Cumhuriyet'in İlk Koalisyon Hükümetleri (1961-1965)”, 671.

“Birleşik Amerika, tek taraflı harekâta geçme hakkının henüz kabili telif olmadığı kanaatinde. Kıbrıs’a vaki bir Türk müdahalesinin Türk-Yunan kuvvetleri arasında askeri bir çatışma çıkacağından en ufak bir tereddüt olmamalıdır. Ayrıca Türkiye tarafından Kıbrıs’a yapılacak askeri bir müdahale Sovyetler Birliği’nin meseleye doğrudan doğruya karışmasına yol açabilir. NATO müttefiklerinizin tam rıza ve muvafakatleri olmadan Türkiye’nin girişeceği bir hareket neticesinde ortaya çıkacak bir Sovyet müdahalesine karşı Türkiye’yi müdafaa etmek mükellefiyeti olup olmadığını müzakere etmek fırsatını bulamamış olduklarını takdir buyuracağınız kanaatindeyim. Ayrıca Adada bulunan Birleşmiş Milletler gücüne atf yapılarak yapılacak askeri müdahaleye Birleşmiş Milletlerin sert tepki gösterecektir. Kıbrıs’a yapılacak müdahalede ABD tarafından 1947 Antlaşmasının 4.maddesine göre Birleşik Amerika tarafından temin edilmiş silahların kullanılması konusunda izin vermeyeceğini bildirmiştir. Gerçekleşecek Türk harekati neticesinde on binlerce Kıbrıslı Türk’ün katledilmesine yol açacaktır.”³³

Başkan Johnson mektubunda açıkça Türkiye’yi Kıbrıs dış politika tutumu konusunda sert bir biçimde eleştirmiştir. Ayrıca uluslararası örgütlerin Türkiye tarafından yapılacak Kıbrıs’a askeri müdahaleye sert tepki göstereceğinden ve Türkiye’yi NATO bloğuna girmesinin en büyük sebeplerinden biri olan Rusya tehdidine karşı savunmasız kalacağı işaret edilmiştir.

13 Haziran 1964’te İnönü ABD Başkanı Johnson’a yazdığı cevabî mektubunda özetle şu hususlara değinmiştir; *“Kıbrıs’ta mezalim devrinin, bütün tedbirleri tesirsiz kılan hususi bir karakteri vardır. Başından beri emniyeti korumak için yapılan müzakereler ve geçirilen geçici devreler, hepsi yalnız Makarios idaresinin tecavüzünü ve tahribatını arttırmaya hizmet etmiştir. Sizi en kesin ve açık bir surette temin ederim ki, eğer Türkiye bir gün Kıbrıs’a askeri müdahale ızdırabında bırakılırsa bu tamamıyla milletlerarası antlaşmaların hükümlerine ve gayelerine uygun olarak yapılacaktır. Kıbrıs Faciası, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin antlaşmaları iptal ederek ve Anayasa’yı kaldırmak gibi politikasından çıkmıştır. Emniyet tesisi, Kıbrıs Hükümetinin üstünde bir otoritenin işlemesiyle mümkündür.”* Ayrıca mektupta Türkiye’nin Kıbrıs’a Aralık 1963, Şubat ve Mart 1964’de üç kez askeri müdahalede bulunmak istediklerini; fakat uluslararası diplomatik süreçlerden dolayı ertelendiği ifade edilmiştir.³⁴

İnönü uluslararası kamuoyuna Türkiye’nin Kıbrıs konusunda haklılığını ve Kıbrıs Türklerinin mağduriyetini duyurmak için 21 Haziran 1964’de Ankara’dan ayrılmış 12 gün sürmüş yurtdışı seyahatine çıkmıştır. İlk durağı ABD olan İnönü Başkan Johnson’la görüşmüş, oradan Londra’ya geçmiş sonrasında Paris’te De Gaulle ile görüşmüştür. Ağustos 1964’de Kıbrıs’ta Rum saldırılarının artması üzerine Türkiye Kıbrıs’a yönelik ilk askeri müdahalesini yapmıştır. 7-10 Ağustos arasında Türk jetleri Rum hedeflerini bombalamıştır. 64 uçağın katıldığı bombalama sonucunda 24 kişi ölmüş, 200 kişi yaralanmıştır. Türkiye’nin askeri harekâtı Kıbrıslı Türklere yönelik Rum saldırısını geçici olarak durdurmuştur.³⁵

³³ Sokullu-Canan, “Türk Siyasi Tarihinin İlk Koalisyonlar Dönemi: İsmet İnönü ve Türk Dış Politikası”, 721-722.

³⁴ Sokullu-Canan, “Türk Siyasi Tarihinin İlk Koalisyonlar Dönemi: İsmet İnönü ve Türk Dış Politikası”, 727-728.

³⁵ Sokullu-Canan, “Türk Siyasi Tarihinin İlk Koalisyonlar Dönemi: İsmet İnönü ve Türk Dış Politikası”, 677-678.

3. 1964 Yılı Kıbrıs Olaylarının Atina ve Kıbrıs Radyosuna Yansımaları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı arşivlerinde Kıbrıs Türkleri için önemli dönüm noktalarından biri olan 1964 yılı hadiselerinin Atina ve Kıbrıs Radyosunda yansımaları takip edilmiş ve kayıt altına alınmıştır.

10 Şubat 1964 Atina Radyosu'nda Kıbrıs'la ilgili diplomatik temaslardan bahsedilmiştir; “*Bu sabahtan itibaren Atina’da bulunan Birleşik Amerika Dışişleri Bakanı yardımcısı bu akşam Yunan Dışişleri Bakanı Palamas ile bir saat süren bir görüşme yapmıştır. Bildirildiğine göre, Makarios muvafakat etmedikçe Kıbrıs’a yabancı askeri kuvvet gönderilmemesi hususunda Yunan ve Amerikan Hükümetleri mutabakat hâlinindedir. Amerikan dışişleri bakan yardımcısı, yarın sabah Ankara’ya müteveccihen Atina’dan ayrılacaktır.*”³⁶

Kıbrıs'ta yaşanan olaylarda ABD Türk ve Rum tarafları arasında diplomasi trafiğini yönetmeye çalışmıştır. Kıbrıs Türklerinin anayasal haklarının askıya alınmasında baş aktör olan Makarios'un düşünceleri ABD ve Yunanistan tarafından dikkate alınmış. Olayların yatışması için gündeme gelmiş askeri müdahaleye ABD ve Yunanistan karşı çıkmıştır.

11 Şubat 1964 Atina Radyosu'nda Kıbrıs konusunda Türk tezi gündem olmuştur; “*Atina Radyosuna göre, Kıbrıs’a askeri kuvvet gönderilmesi konusundaki muaddel Anglo-Amerikan teklifine Türk Hükümetinin cevabı, dün ilgili mercilere tevdi edilmiştir. Bildirildiğine göre Türk cevabı başlıca dört esasa müstenit bulunmaktadır;1-Makarios Devlet Reisi olarak tanınamaz. 2-Garanti ve ittifak anlaşmaları mutlaka yürürlükte kalmalıdır. 3-Kıbrıs’a Güvenlik Konseyi Başkanı emrinde bir askeri birlik gönderilebilir. 4-Kıbrıs’a gönderilecek yabancı askeri birliğin Adanın toprak bütünlüğünü korumakla görevli olması demek, Makarios’un muhafazasıyla görevli olması demektir. Böyle bir şey kabul edilemez. Askeri kuvvet yalnız ve yalnız ada halkının mal ve can emniyetini korumakla muvazaf olmalıdır. Atina Radyosuna göre, bu şartları ihtiva eden Türk cevabı, gerek Yunan Hükümeti ve gerekse Kıbrıs Rumları tarafından kabul edilemez.*”³⁷

Türk Hükümetinin Kıbrıs olayların sonlanması ve Adada sükûnetin sağlanabilmesi için irade ortaya koymuştur. Türkiye Makarios'un devlet başkanı görevini gerçekleştiremediği, Rum taraftarı bir politika izlediğinin altı çizilmiştir. Adada yeniden huzur ve güvenin temin edilebilmesi için Türk hükümetinin savunduğu dört önemli madde Atina ve Kıbrıslı Rumlar tarafından kabul edilemeyeceği belirtilmiştir.

13 Şubat 1964 Atina Radyosu Makarios Anglo-Amerikan Teklifini Reddetti Kendisine Yeni Bir Tasarı Tevdi Edildi başlıklı haberinde; “*Başpiskopos Makarios, Birleşik Amerika Dışişleri Bakanı Yardımcısı George Ball ile bu sabah yaptığı görüşmede, Kıbrıs’a barış kuvveti gönderilmesine Anglo-Amerikan teklifini reddetmiştir. Makarios bu konuda yaptığı açıklamada; Teklifleri ileri sürmek görevini üzerine alanların gayretlerini taktir etmekteyim. Fakat takip edilmek istenen usul bakımından kendileriyle hemfikir değilim. Farklı görüşlerimiz var. Bu teklif kabul edilirse durum daha da karışacaktır demiştir. Barış kuvveti gönderilmesi konusunda bir soruya Makarios; Vatanımızın her türlü tecavüzden korunması ve toprak bütünlüğümüzün muhafazası hususunda karar ittihazı için Güvenlik Konseyine başvuracağız şeklinde cevap vermiştir.*”³⁸

³⁶ B.C.A.030.01.71.453.10.21

³⁷ B.C.A.030.01.71.453.10.20.

³⁸ B.C.A.030.01.71.453.10.19

Kıbrıs'ta barış ortamını bozan Makarios politikalarıyla ENOSİS yolunda ilerlemeyi devam etmiş ve Adaya gerçekleşmesi muhtemel her türlü askeri müdahaleye karşılık vereceğini vurgulamıştır. Kıbrıs Türkleri tehdit altında var olabilmek için mücadele vermiş ve Makarios'un askeri müdahaleye karşı çıkan açıklamalarına rağmen adadaki sükûneti sağlamaya yönelik hiçbir çaba sarf etmemiştir.

Kıbrıs Radyosu'na konuşan Makarios'la ilgili haber paylaşılmıştır; *“Kıbrıs Haber Ajansına özel bir demeç veren Makarios, ittifak anlaşmasının feshi üzerine Türkiye'nin Kıbrıs'taki askeri birliğini geri çekmesi gerektiğini söylemiştir. Makarios, Türkiye Adadaki 650 kişilik Türk birliğini geri çekmediği takdirde, barış kuvvetinden bunu sağlamasını isteyeceğini, şu teşebbüste bir sonuç vermezse Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine başvuracağını belirtmiştir. Makarios sözlerine şöyle devam etmiştir; İttifak Anlaşmasının feshine rağmen Türk askerlerini Kıbrıs'ta kalması Adanın toprak bütünlüğünü ihlal mahiyetindedir. Türkiye'nin ittifak anlaşmasının hâlâ yürürlükte olduğu yönündeki iddiaları ise hukuki müsnetten mahrumdur. Zira hiçbir devlet istemediği ve her nasılsa imzaladığı bir ittifaka bağlı kalmak hususunda zorlanamaz.”*

82 yıl sonra 17 Ağustos 1960'da Adaya Mağusa'dan ayak basan Türk askeri birliği Kıbrıslı Türklerin yoğun teveccüh ve coşkusuyla karşılanmıştır. Türk basının manşetlerinde *“Kıbrıs'ta sulhu siz koruyacaksınız, Mehmetçik geldi Türk'e ölüm yok”* cümleleri yer almıştır. Alparslan ve Kılıç Ali Paşa muhriplerinin refakatine ayrılan ve Türk birliğine hamil olan Ege vapuruyla Ada'ya ilk çıkan asker Turgut Sunalp olmuştur. Sonrasında 650 kişilik birlik tek sıra halinde karaya çıkmıştır. (Tercüman Gazetesi, 17.08.1960) Adadaki Türk askerinin varlığının ve Türkiye'nin garantörlük hakkının Kıbrıs Rum toplumu nezdinde rahatsızlık uyandırdığını Makarios tarafından her fırsatta dile getirilmiştir.

15 Mart 1964 Atina Radyosu'nda Sovyet Rusya Kıbrıs İhtilafına karşı haberinde;

“Kıbrıs Rum Hükûmeti çevrelerinden açıklandığına göre, Sovyet Başbakanı Kruşçof Başpiskopos Makarios'a bir mesaj göndererek Kıbrıs'a bir Türk müdahalesi yapıldığı takdirde Sovyetler Birliğinin Kıbrıs Cumhuriyetine maddî ve manevî yardımda bulunacağını bildirmiştir. Sovyet Başbakanın bu mesajı hakkında fikri sorulan Makarios memnuniyetini ve minnettarlığını ifade etmiştir. Öte yandan bildirildiğine göre, Kruşçof Türkiye Başbakanı İnönü'ye de bir mesaj göndererek Kıbrıs'a askerî müdahaleden kaçınılmasını istemiştir. Sovyet Hükûmetinin resmî organı (İzvestia) Gazetesi Kıbrıs'a yapılacak bir Türk müdahalesinin doğurabileceği vahim neticelere işaret etmek ve hürriyetleri uğruna mücadele eden Kıbrıs Rumlarını her şekilde desteklemek gerektiğini ileri sürmektedir. İzvestia Gazetesi bu yazısında Kıbrıs Rumlarının ayrıca kapitalizme karşı da savaştığını belirtmektedir.”³⁹

Makarios'un dış politikası tutarsızlıklarla dolu olmuştur. Makarios Yunanistan ve ABD'ye yakın durmaya çalışmış; fakat Sovyet Rusya'nın yayılmacı politikasından etkilenerek Moskova'yla sıcak temaslarda bulunmuştur. Sovyetler Birliğinin resmi organlarından Makarios politikalarına destek verilmiş, Türk ordusunun Kıbrıs'a olası müdahalesine karşı konulacağı vurgulanmıştır.

18 Mart 1964 tarihli Atina'da çıkan Eleftheria Gazetesinde; *“Kıbrıs'a Türkiye tarafından çıkartma yapılmadığı için Kıbrıs Türkleri büyük hayal kırıklığına uğramışlardır. Türklerin birçoğu İnönü'yü ve hükûmetini hıyanetle itham etmektedirler. İnönü'yü hain olarak vasıflandırdıkları için bazı Türk asilerinin geçen cumartesi günü katledildiğine göre haberler vardır. Öte yandan Türkler arasında*

³⁹ B.C.A.030.01.71.453.10.15.

büyük sefalet hüküm sürmektedir. Zengin Türkler asilere para vermek hususunda tazyik edilmektedirler.” Kıbrıs Türk toplumunun birlik ve bütünlüğüne zedelemek için görüş ayrılıklarından istifa edilmek istenilmiş ve doğruluğu olmayan haberler yayımlanmıştır.⁴⁰

Türkiye hükümeti Kıbrıs Türklerine yönelik baskıyı sonlandırmak için Türkiye’de Rumlara sağlanan bazı hakları askıya alma yöntemine gitmiştir. Yunanistan basını Türkiye tarafından feshedilen 1930 tarihli Ticaret İkamet ve Seyrüseferin Anlaşması münasebetiyle verdikleri haberlerde, Türk Hükümetinin bu tutumunu yeni bir baskı olarak nitelendirilmiş ve Türkiye’nin alacağı tedbirlerin başlangıcı olacağını ileri sürülmüştür.

19 Mart 1964 tarihinde Yunanistan basınına düşen manşetlerde Türkiye tarafından feshedilen anlaşmaya dair tepkiler verilmiştir. Ta Noa gazetesi; *“Türk Hükümetinin son çare Kıbrıs Türkleriyle İstanbul Rumlarının mübadelesini teklif edeceğine dair emelerin bulunduğunu belirtmektedir. Bu gazete, İkamet Ticaret ve Seyrüseferin Anlaşmasının Türkiye tarafından feshedilmesini ‘‘Türk-Yunan münasebetlerini dinamitlemek’’ olarak tasvir etmektedir.”* To Vina gazetesinin yazarı Kiriakidis; *“Türk-Yunan dostluğunun hiç olmazsa kâğıt üzerindeki son kalıntısının da böylece yıkıldığını ileri sürmüştür.”* Akropolis Gazetesi ise şunları yazmıştır; *“Türkler, kendileriyle aramızdaki anlaşmaları feshetmek suretiyle bizi zorlamaya çalışıyor ve bundan Kıbrıs konusunda lehlerine bir durum yaratacaklarını umuyorlar. Şunu iyi bilmelidirler ki Yunanistan her türlü ihtimali karşılamağa karardır. Tazyik ve tehditle asla tutumunu değiştiremez. Çünkü Yunan talepleri tamamen haklı ve meşrudur. Türkiye’nin ise Kıbrıs üzerinde hiçbir hakkı yoktur. Çünkü Türkiye Kıbrıs’ı vaktiyle İngilizlere satmıştır. Satmıştır; çünkü Kıbrıs bir Türk toprağı olmadığı gibi Türklerce meskûn bir yer de değildi. Türkiye kendisine ait olmayan bir malı satmıştı. Kıbrıs meselesi aslında bir Yunan-İngiliz meselesiydi. Buna rağmen, memleketimizin gösterdiği iyi niyet sonucu tavizlerde bulunuldu ve Türk azınlığına fevkalâde haklar ve imtiyazlar bahşedildi. Türkiye Kıbrıs konusunda daima menfi bir tutumla karşımıza çıktı. Unutmamalıdır ki Akdeniz Bölgesinde etrafi dostlarla çevrilmiş bir ülke değildir. Bunu düşünerek bir an evvel kendine gelmelidir.”⁴¹*

Yunan Basını Türkiye’nin Kıbrıs olayları üzerine almış olduğu kararlara karşı sert bir söylem takınmıştır. Türk Yunan diplomatik dostluğun bittiğini, Kıbrıs Türklerine yönelik kazanılmış hakların hiçe sayıldığı vurgulanmıştır.

13 Nisan 1964 Atina Radyosu haberinde Kıbrıs meselesiyle ilgili 10 maddelik rapor paylaşılmıştır; *“Atina’da üç gündür beri devam etmekte olan Yunanistan-Makarios görüşmeleri bu gece sona ermiş, Yunan Başbakanı Papandreu 10 maddelik bir demeçle Yunan politikasının ana hatlarını açıklamıştır. Bu 10 madde özet olarak şöyledir;*

1-Yunanistanın dış siyaseti, barış siyasetidir. Fakat tecavüz halinde müdaafa. 2-Yunanistan Kıbrıs halkının (yani Rumların) haklı mücadelesinde kendilerine tam beraberlik vaad eder. 3-Londra ve Zürih Anlaşmalarının tatbik imkânı olmadığını hadiseler ispatlamıştır. Kıbrıs’ı bugünkü çıkmaza bu anlaşmalar sokmuştur. Bu sebeple Kıbrıs’a yeni bir siyasi şekil bulmak zarureti vardır. 4-Makarios tarafından ittifak anlaşmasının feshi, mevcut hakiki vaziyetin şekli bir ifadesi mahiyetindedir. Esasen bu anlaşma yürümez hâle gelmişti. 5-Kıbrıs’taki milletlerarası barış kuvvetine itimadımız vardır. Bu kuvvetin görevi adada barış ve güvenliğin sağlanmasına yardımcı olmaktır. 6-Kıbrıs’taki arabulucunun görevi, muvaffak olmamış eski siyasî bir şekil yerine yeni siyasî şekil aramaktır. 7-Bu şekil mutlaka demokratik olmalı ve muasır prensiplere uymalıdır. Ada halkının %18’ini teşkil eden aynı Rumlarla aynı halklara bahşetmek demokrasi değildir. Adayı

⁴⁰ B.C.A.030.01.71.453.10.7.

⁴¹ B.C.A.030.01.71.453.10.8.

ekseriyet idare eder, Türklerin azınlık hakları da Birleşmiş Milletlerce garanti edilir. 8-Kıbrıs Devleti tam manasıyla müstakil olmalıdır. 9-Arabulucu bir çözüm yolu bulmakta başarısızlığa uğrarsa Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna gidecektir. 10-Yunan Hükümeti komşu Türkiye ile dostluğunu devam ettirmek konusunda fevkalade bir arzu beslemektedir. Çünkü pek yüksek müşterek menfaatlerimiz vardır. Bu menfaatleri nazara alarak Yunan Hükümeti tahriklerden daima kaçınmıştır. Fakat Türkiye'nin son zamanlarda Yunanlılar aleyhinde aldığı bazı tedbirler derin üzüntümüze mucip olmuştur."⁴²

Yunanistan ve Makarios görüşmesinde Kıbrıs'a ve Kıbrıs Türklerine bakışlarını açık bir şekilde ortaya koymuştur. Görüşmenin ardından açıklanan 10 maddelik demeçte Yunanistan ve Kıbrıs Rumların beraber hareket ettiği, garantörlük anlaşmasının feshi, Türklerin nüfus açısından azınlık haklarına tabi olması, Kıbrıs'ta düzenin sağlanabilmesi için yeni bir anlaşmanın olması gerektiği ifade edilmiştir.

15 Nisan 1964'de Atina Radyosu Makarios Kıbrıs Halkı Kendi Kaderini Tayin Etmeli haberinde; *"Türkler tarafından barış kuvvetlerinin işini güçleştirici reaksiyonlar göstermesi çok üzücüdür. Biz Türklerin azınlık haklarını görüşmek ve bunları teminat altına almak üzere müzakereye her zaman hazırız. Barış istiyoruz, fakat gerekirse hürriyetimiz için her türlü fedakârlığı yapmaya ve kurbanlar vermeye de hazırız. Kıbrıs'ta Türklerin çete faaliyetlerini birkaç saat içinde boğacak kudrette askerî kuvvetimiz ve polis teşkilatımız mevcuttur. Temenni ederiz ki Kıbrıs Türkleri hükümetimizin sabrını taşırmassınlar.*"⁴³

Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios Adadaki Türk varlığından ve kazanılmış anayasal haklardan rahatsızlığını her zaman ifade etmiş, Adanın asli unsurlarından Türk toplumunu azınlık olarak nitelendirmiş, Kıbrıs'ta asayiş ve güven ortamının bozulmasında Türklerin sözde çete faaliyetlerinin etkili olduğunu savunmuştur. Devlet başkanı olarak Kıbrıs'taki iki toplumu birleştirmeden çok ayırıştırma yol açacak söylemleri kullanmayı tercih etmiştir.

Sonuç

Kıbrıs Türkleri meselesi 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'nin gündeminde ve Türk basının manşetlerinde yoğun bir şekilde yer almıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanından sonra Kıbrıs'ta Türklere yönelik şiddet ve terör eylemleri artmıştır. Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü Kıbrıs Türklerinin yanında olduğunu söylemleriyle ve eylemleriyle vurgulamış, Türkiye'nin Kıbrıs hakkındaki tezlerini uluslararası alanda savunmuştur. İsmet İnönü yaşanan olayları Kıbrıs Faciası olarak nitelendirmiştir.

Devlet arşiv belgelerinden Türkiye'nin Atina ve Kıbrıs basınına ayrıntılı olarak takip edildiği anlaşılmaktadır. Atina ve Kıbrıs basını genel olarak Makarios yanlısı bir politika izlemişlerdir. Arşiv belgelerinde basında yer almış haber metinlerinde dönemin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Makarios'un Kıbrıs'ın asıl sahibinin Rumlar olduğunu Adada huzurun sağlanabilmesi için Kıbrıs Türklerinin azınlık haklarıyla yetinmesi gerektiğini ve Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgili tezlerinin kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır. Kıbrıslı Türklerin bir arada ve birlikteliklerini zedelemek için her hususta Rum kesimi tarafından olumsuz propagandalar yapılmıştır. Türkiye taraftarı grupların ve kişilerin, Kıbrıslı Türklerin Adada barış ortamında yaşamasına engel olduklarını her fırsatta dile getirilmiştir.

---

⁴² B.C.A.030.01.71.453.10.6.

⁴³ B.C.A.030.01.71.453.10.5.

Genel anlamıyla arşiv belgelerinde Kıbrıs Türk halkının Türkiye'ye olan güveni ve bağlılığı, Türkiye'nin Kıbrıs Türklerine yönelik yapılan zulmün sona ermesi için yapılan diplomatik temasları, Kıbrıs Türk toplumu arasında birlik ve beraberliği sarsacak propagandanın çeşitli kuruluşlar tarafından yapıldığı anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Bozkurt, İsmail. *Zirköy'den Mermertepe'ye Kıbrıs'ta Direniş ve Mücahitlik Yılları*. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2017.
- Göktürk, Turgay Belen. "Kıbrıs'ta 1963 Olaylarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Yansımaları". *Journal of Cyprus Studies* 18/42 (2014): 65-80.
- Gülen, Ahmet. "İnönü Hükümetlerinin Kıbrıs Politikası (1961-1965)". *Atatürk Yolu Dergisi* 13/50 (2012): 389-428.
- Hasgüler, Mehmet. *KİM ve AKİS Dergilerinde Kıbrıs*. İstanbul: Nobel Yayınları, 2006.
- Keser, Ulvi. "XX. ve XXI.yüzyıllarda Kıbrıs'ta Göç Hareketleri", Haz. Nesrin Sarraahmetoğlu ve İlyas Kemaloğlu. *Türk Dünyasında Sürgün ve Göç*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, 2015.
- Keser, Ulvi. *Kıbrıs'ta Kanlı Noel*. İstanbul: Türk Şehitlikleri İmar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayınları, 2020.
- Müge Vatansever, "Kıbrıs Sorunun Tarihi Gelişimi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12 (2010): 1487-1530.
- Sertel, Vehbi Zeki. "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu ve Yıkılış Nedenleri". *VIII.Tarih Kongresi*. Ankara: TTK Yayınları, 1976.
- Sokullu Canan, Ebru. "Türk Siyasi Tarihinin İlk Koalisyonlar Dönemi: İsmet İnönü ve Türk Dış Politikası", Haz: Mehmet Ö. Alkan, İsmet İnönü, İBB Yayınları, İstanbul 2021.
- Uyar, Hakkı. "İsmet İnönü ve Cumhuriyet'in İlk Koalisyon Hükümetleri (1961-1965), Haz: Mehmet Ö. Alkan, İsmet İnönü, İBB Yayınları, İstanbul 2021.
- Yiğit Yüksel, Dilek. "Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 34/98 (2018), 311-376.

Arşiv Belgeleri

B.C.A. 030.01.00.00.7.41.8.1-7.

B.C.A.030.01.71.453.10.1-21.

Gazete Arşivleri

Cumhuriyet

Milliyet

Son Baskı

Tercüman

Yenigün

Ekler: Devlet Arşiv Evraklarından Örnekler

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Devlet Genel Müdürlüğü
Önemli İşler

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ATINA RADYOSU
=====

E F

II. Subat, 1964

Saat.07.15 Haber Bülteninden

TÜRK CEVABI KABUL EDİLMİYECEK

Atina Radyosuna göre, Kıbrıs'a askeri kuvvet gönderilmesi konusundaki mualdel Anglo -Amerikan teklifine Türk Hükümetinin cevabı, dün ilgili mercilere tevdi edilmiştir.

Bildirildiğine göre Türk cevabı, başlıca dört esasa müstenit bulunmaktadır:

- 1- Makarios Devlet Reisi olarak tanınmaz,
- 2- Garanti ve ittifak anlaşmaları mutlaka yürürlükte kalmalıdır,
- 3- Kıbrıs'a Güvenlik Konseyi Başkanı emrinde bir askeri birlik gönderilebilir. (yalnız bu mevzuda bazı ihtirazi kayıtları sürülmektedir.)
- 4- Kıbrıs'a gönderilecek yabancı askeri birliğin adanın toprak bütünlüğünü korumakla görevli olması demek, Makarios'un muhafazasıyla görevli olması demektir. Böyle bir şey kabul edilemez. Askeri kuvvet yalnız ve yalnız ada halkının mal ve can emniyetini korumakla muvazzaf olmalıdır.

Atina Radyosuna göre, bu şartları ihtiva eden Türk cevabı, gerek Yunan Hükümeti ve gerekse Kıbrıs Rumları tarafından kabul edilemez.

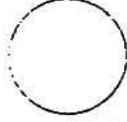
030 01 71 163 10

20

PTT

TELGRAF

Yol: 4381

Devlet telgraf muhabezatından
dolayı mesuliyet kabul etmezDEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GİZLİLİK KESİTİ

SAYIN İSMET İNÖNÜ BAŞBAKAN ANKARA

Sıra no	İle merkez	Numara	Kelimeler	Verildiği	Resmi	Orta merkez	Alındığı		İmza
							Tarih	Saat	
5077	425 NICOSIA	34	27	1142			12	14	9

TURKLUGUJ. MİLLİ MUKADDESATINA YAPILAN BENİ TECAVUZ KARŞISINDA ANAVATAN
HUKUMETİMİZİN GOSTERNIS OLDUGU ENERJIK TUTUM VE ILGIYE KIBRIS TURKU
ADINA SUKRANLARIMIZIZ AFZEDEE SAYGILARINI SUNARIM TURK DEHAAT MECLISI
BASKANI SAUF RAIF DENKTAS *****

030 01 7 4 8

Stok No. 3001 - 3200 (110 x 140) 20 000.000 ad. 1963

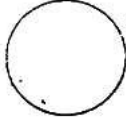
(TCDD Matbaası - İznir - 410 - 1964

4

PTT

TELGRAF

Yol:

Devlet telgraf muhabezatından
dolayı mesuliyet kabul etmezDEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GİZLİLİK KESİTİ

LT. SAYIN İSMET İNÖNÜ BAŞVEKİL ANKARA

Sıra no	İle merkez	Numara	Kelime	Verildiği	Resmi	Orta merkez	Alındığı	İmza
5171	294 TNXA63	LFKNC26	LEFKACYPRUS	36	26/3/1962	1555V RD		

KAHRAMAN ORDUMUZUN KIBRISI FETHİ SIRASINDA İLK SEHİT DÜŞEN
BAYRAKTARIN TURBESİNE VE DİNİ MABETLERİMİZE RUMLERİN LCAKCA
TECAVUZLERİNİ SİDDETLE TELİN EDER ANAVATNİMİZA BAĞLILIGIMIZIN TAM
OLDUGUNU BİLDİRİR HURMETLE ELLERİNİZDEN OPERİZ = LEFKE TURKGENCLIGI

030 01 7 4 8

Stok No. 3001 - 3200 (110 x 140) 20 000.000 ad. 1963

(TCDD Matbaası - İznir - 4105 - 1963

DKAB Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri (KKTC Örneği)*

Teachers' Views on Religion DKAB Textbooks (TRNC Example)

Mehmet ERKAN

Dr., Bağımsız Araştırmacı
KKTC

mehmeterkan49@hotmail.com.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6251-8193>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 14 Haziran / June 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Haziran / June 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/ June

Atıf / Cite as: Erkan, Mehmet. "DKAB Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri (KKTC Örneği)". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 12 (Haziran 2023): 21-36. <https://doi.org/10.58607/kaid.1314325>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın etik onayı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 07.01.2021 tarih ve 2021-01 toplantı numarasıyla verilmiştir. / Ethical approval of this study was given by Eskişehir Osmangazi University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee with the date 07.01.2021 and meeting number 2021-01 (**Mehmet ERKAN**).

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

---

* Bu çalışma 2023 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde tamamlamış olduğumuz "Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre KKTC'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi" başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır. / This article is extracted from my doctorate dissertation entitled "Religious Culture and Moral Course in TRNC According to The Opinions of Teachers and Parents", (PhD Dissertation, Eskişehir Osmangazi University, Eskişehir/Türkiye, 2022).

DKAB Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri (KKTC Örneği)

Öz

Bu araştırmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaokullarında uygulanmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) ders kitaplarının öğrenme-öğretme sürecine katkısı ve yeterliğinin öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim yılında KKTC'deki devlet ortaokullarında görevli olan tüm DKAB öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında KKTC'de görevli olan DKAB öğretmenlerinden 14'ü aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel bir araştırma deseni ile incelenen araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla elde edilmiştir. Araştırmada ulaşılan bulgular içerik analizine göre analiz edilerek yorumları yapılmış ve tartışma kısmına yer verilmiştir. KKTC'de DKAB ders kitaplarının yeterliği, ders kitaplarının öğretim sürecine katkısı ve ders kitaplarının olumlu-olumsuz yönleri gibi konularda KKTC'de yapılmış başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın eğitim öğretim açısından program geliştirme ve ders kitaplarının hazırlanması süreçlerinde literatüre önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bir eğitim materyali olarak DKAB ders kitaplarının amacına hizmet etmesi için hedef kitlesine yönelik olması gerekir. Bu araştırmada DKAB ders kitaplarının amacına nasıl hizmet ettiği ve ders kitaplarıyla ilgili yaşanan problemler yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre KKTC'de uygulanmakta olan DKAB ders kitaplarında teknik hataların bulunduğu, anlatım ve kavramlar açısından kitapların öğrenci seviyelerinden uzak olduğu, kazanımları yerine getirme açısından ders süresi ve öğretim programıyla ders kitaplarının uyumlu olmadığı ortaya çıkmıştır. KKTC'de uygulanmakta olan DKAB ders kitapları genel olarak Türkiye'deki DKAB kitaplarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Her ne kadar benzerlikler bulunsa da Türkiye ve KKTC toplumlarının ayrı bir sosyolojik geçmişleri olduğu bir gerçektir. Son yıllarda toplumsal yapıya uygun olması açısından DKAB ders kitaplarında bazı düzenlemeler yapılmış fakat yapılan düzenlemeler yeterli olmamıştır. Bu nedenle DKAB ders kitaplarındaki bu olumsuz intibah eğitim öğretimi önemli ölçüde etkilediği dolayısıyla DKAB ders kitaplarının KKTC toplumuna yönelik olarak yeniden geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din, KKTC, DKAB Dersi, DKAB Ders Kitapları, DKAB Ders Öğretmenleri.

Teachers' Views on DKAB Textbooks (TRNC Example)

Abstract

This research aims to evaluate the contribution and competence of the Religious Culture and Moral Knowledge (DKAB) textbooks applied in the secondary schools of TRNC on the learning-teaching process within the framework of teachers opinions. The research was conducted by 14 DKAB teachers working in the TRNC in 2020-2021 academic year. The research data, which adopted a qualitative research design, were obtained by semi-structured interview questions. According to the results of the research, it has been revealed that there are technical errors in the DKAB textbooks applied in TRNC: the books are beyond the level of the students in terms of expressions and concepts; the course duration and the curriculum are not compatible with the textbooks pertaining to fulfilling the achievements. It is seen that this negative aspect in the DKAB textbooks has a significant impact on education and therefore the DKAB textbooks in TRNC should be developed for the students in TRNC. The RCAC textbooks used in TRNC were generally prepared by making use of the RCAC textbooks in Türkiye. Although there are similarities, it is a fact that the societies of Türkiye and TRNC have different sociological backgrounds. In recent years, some arrangements have been made to the DKAB textbooks in order to be suitable for the social structure, but the arrangements have not been sufficient. For this reason, there is a need for new DKAB textbooks for TRNC society and the necessary steps should be taken by the relevant institutions and organizations.

Keywords: Religious Education, Religion, TRNC, DKAB Course, DKAB Textbooks, DKAB Course Teachers.

Giriş

Eğitim ve din topluma yön veren önemli kurumlar arasında gösterilmektedir. Eğitimin topluma yön verme özelliğini en iyi şekilde yerine getirebilmesi adına eğitim ve eğitim araçlarının toplumun ihtiyaç ve beklentilerine yönelik olması beklenmektedir (Celep, Bülbül ve Tunç, 2000). Aynı zamanda eğitim ve din eğitiminin hedeflerine ulaşması açısından belirli bir sistem ve amaçlar doğrultusunda yürütülmesi gerekmektedir (Tosun, 2001). KKTC’de ortaokullarda yürürlükte olan DKAB derslerinin de KKTC eğitim sistemi içerisinde planlı ve programlı bir şekilde yürütülmesi hedeflenmiştir. Bir eğitim aracı olarak ders kitapları gerek içeriğiyle gerek de hedeflediği amaçlara ulaşması açısından öğrencilerin öğrenme süreçlerine önemli derecede katkı sağlayan temel kaynak niteliğindedir. KKTC’de DKAB derslerinde önemli bir öğretim kaynağı niteliğinde olan DKAB ders kitapları yıllarca Türkiye’deki DKAB ders kitapları örnek alınarak hazırlanmıştı (Nurçin, 2019). Açıkçası son yıllara kadar Türkiye’de kullanılan DKAB ders kitapları KKTC’de bire bir kullanılmaktayken son yıllarda duyulan ihtiyaç üzerine KKTC’deki DKAB ders kitaplarında kısmen değişiklikler yapılmıştır. Türkiye ve KKTC toplumları her ne kadar yakın ve benzer görüne de her toplumda olduğu gibi KKTC’nin de Türkiye’den farklı olarak geçirmiş olduğu tarihi tecrübeleri bulunmaktadır. Bu durum KKTC’nin farklı kültür, örf, gelenek ve farklı sosyolojisi olduğunu göstermektedir. Buna göre KKTC’nin tüm eğitim bileşenlerinde olduğu gibi DKAB derslerinin ve dolayısıyla DKAB ders kitaplarının da toplumun ihtiyaç ve beklentilerine yönelik olması beklenmektedir. Bu araştırmada büyük ölçüde Türkiye’deki DKAB ders kitapları örnek alınarak hazırlanan ve KKTC’de kullanılan DKAB ders kitaplarının eğitim-öğretim açısından yeterliği ve KKTC toplumuna göreliği konuları öğretim süreci içerisinde eğitimin en önemli bileşenlerinden olan DKAB ders öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde açıklanmıştır.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yukarıda ifade edildiği gibi eğitimin topluma yönelik olması gerektiği düşünüldüğünde KKTC’de kullanılan DKAB ders kitaplarının toplumun ihtiyaçlarına nasıl cevap verebildiği, ders kitaplarıyla ilgili karşılaşılan problemler ve ders kitaplarının yeterliği konusu irdelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitimde önemli bir faktör olan öğretmenler sahada bizzat öğretimi gerçekleştirme sürecinde DKAB ders kitaplarıyla ilgili tüm olumlu-olumsuz etkileri gözlemleme olanağına sahiptir. Bu nedenle öğretim sürecine etkisi bakımından DKAB ders kitaplarıyla ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi önemli bir konudur. Ayrıca KKTC’de DKAB ders kitaplarıyla ilgili öğretmen görüşlerini konu edinen farklı bir araştırmaya rastlanmamasından dolayı bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı KKTC devlet okullarında görev yapmakta olan DKAB öğretmenlerinin eğitim ve öğretime katkısı açısından DKAB ders kitapları hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Öğretmenlerin KKTC’de kullanılmakta olan DKAB ders kitaplarının DKAB öğretim programıyla uyumu hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 2- Öğretmenlerin DKAB ders kitabının dili ve üslubu hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 3- Öğretmenlerin DKAB ders kitaplarını kaynak olarak aktif bir şekilde kullanılması hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 4- Öğretmenlerin DKAB ders kitabının daha verimli olması adına önerileri nelerdir?

2.Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

KKTC’de öğretmenlerin DKAB ders kitabı hakkındaki görüşlerini inceleyen bu araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışmaları bir veya daha fazla durumun derinlemesine incelenmesine olanak sağlar. Durum çalışmaları bireylerin deneyimlerine dayanarak güncel bir durumu derinlemesine ve gerçekçi bir bakış açısıyla analiz edilmesi şeklinde de ifade edilebilir (Saban ve Ersoy, 2019). Bu çalışmada bu desenin tercih edilmesiyle öğretmenlerin DKAB ders kitaplarına ilişkin deneyimlerinin derinlemesine anlaşılmasında daha etkili olacağı düşünülmüştür.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında KKTC’de bulunan toplam altı ilçedeki devlet ortaokullarında DKAB öğretmenliği yapan 14 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmenlerin 11’i ilahiyat fakültelerinden 3’ü ise DKAB Öğretmenlik Bölümlerinden mezundur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 12’si erkek, 2’si kadındır.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerine öğretmenlere uygulanan mülakat tekniğiyle ulaşılmıştır. Araştırmada ilgili literatür taraması yapılarak ve uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla öğretmenlerden cevaplar alınmıştır. Görüşme soruları bir ana soru ve dört sonda sorusundan oluşmuştur. Öğretmenlere ilk olarak DKAB ders kitapları hakkındaki düşünceleri sorulmuş, ardından sonda sorularıyla ders kitabı içeriğinin öğretim programı ile uyumlu olup olmadığı, ders kitaplarındaki bilgi aktarımında kullanılan dil ve üslubun öğrenciler açısından uygun olup olmadığı, ders kitaplarını kaynak olarak aktif bir şekilde kullanma durumları ve ders kitabının daha verimli olması için nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili sorulara cevaplar alınmıştır. Hazırlanan görüşme formu ile KKTC’de DKAB öğretmeni olarak görev yapan 14 öğretmenin farklı görev bölgelerine gidilerek yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin başında öğretmenlere araştırmanın kapsamıyla ilgili bilgiler verilmiş ve veri kaybı olmaması adına öğretmenlerden izin alınarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi aralarında benzerlik bulunan ifadelerin kategoriler ve temalar şeklinde birleştirilmesiyle okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlanmasını amaçlar. Tümevarımcı veri analizi kodların ve temaların ilgili verilerin içerisinden oluşturulmasına olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada da verilerin kodlanması, temaların bulunması, kod ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde tümevarımcı analiz tercih edilmiştir. Kayıt altına alınan katılımcıların ifadeleri eksiksiz bir şekilde deşifre işlemiyle önce yazı ortamına aktarılmıştır. Verilerin oluşturduğu yazılı metinler elle kodlama yöntemiyle kodlanmış, kodların bir araya getirilmesiyle temalara ve kategorilere ulaşılmıştır. Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak adına yazı ortamındaki aynı veriler iki uzman tarafından da kodlanmış istişareler sonucunda kodlar ve temalar son şeklini almış ve araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Öğretmenlerin görüşlerini yansıtmak adına çalışmada doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin isimlerine çalışmanın hiçbir kısmında yer verilmemiş katılımcılar araştırmacı tarafından verilen kodlarla tanımlanmıştır.

3. Bulgu Yorum ve Tartışma

KKTC’de görev yapan DKAB öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde DKAB ders kitabına yönelik bulgu, yorum ve tartışmalara bu bölümde yer verilmiştir. KKTC’de DKAB ders kitaplarıyla ilgili daha önce yapılan çalışmalara rastlanılmadığından ve KKTC’de kullanılan DKAB ders kitaplarının Türkiye’deki DKAB ders kitaplarıyla büyük benzerlikler içerdiğinden dolayı tartışma kısmında Türkiye’de yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Öğretmenlerden elde edilen veriler neticesinde öğretmenlerin DKAB ders kitabıyla ilgili görüşleri; ders kitabı ile öğretim programının uyumu, ders kitabında kullanılan dil ve üslup, ders kitabının aktif kullanılabilirliği ve ders kitabının daha verimli olması için öneriler şeklinde farklı başlıklar altında incelenmiştir.

3.1. Ders Kitabı ile Öğretim Programının Uyumu

DKAB öğretim programı ile ders kitabı arasındaki uyum hakkındaki katılımcıların görüşleri bu başlık altında incelenmiştir. Konuyla ilgili katılımcılardan K2, derslerde uygulanacak programı kendisinin belirlediğini ve bu nedenle ders kitabı ile öğretim programının uyumlu olmadığını şu şekilde açıklamaktadır:

“Öğretim programı ile uyumlu mu, zannetmiyorum. Çünkü eğitim programıyla, daha doğrusu eğitim programı diye bir şey yok aslında burada. Biz kendimiz yapıyoruz öğretmenler olarak. Türkiye’deki gibi belirli bir program yok, veriyorlar bu kitabı sana ve kitaptan anlatmanı istiyorlar. Aslında programı burada kitaba göre ve konulara göre sen kendin oluşturuyorsun, ayrıca tecrübene göre. Yani elbette baktığımda uyum var diyebilirsin ama öyle ahım şahım bir uyum yok.”

Katılımcılardan K6 da ders kitaplarıyla öğretim programının uyumlu olmadığını, bu durumun ise ders kitaplarındaki hatalardan kaynaklandığını şu şekilde dile getirmiştir:

“Evet ders kitaplarında dediğim gibi birçok hata ile karşılaşıyoruz. Basım hatalarından tutun, yanlış veya eksik anlatımlara, ne bileyim yetersiz etkinliklere, dolayısıyla öğretim programları ile çok da uyumlu olduğunu düşünmüyorum açıkçası ders kitaplarının. Ders kitaplarının yazılmasında bence kesinlikle Türkiye’deki akademisyen arkadaşlardan, direkt Türkiye’deki kitapların kullanılması olmasa bile destek alınmalı, bu anlamda öğretim programlarıyla da uyumlu olmadığını düşünüyorum.”

Katılımcılardan K4 ise ders kitabıyla öğretim programının kısmen uyumlu olduğunu, bu duruma ise haftalık ders süresinin neden olduğunu “Uyumlu ama sınırlı, niye sınırlı hocam, çünkü program ve amaçlar bize iki saatte vermemize göre ayarlanmış ama gerçekte bu ders bir saat.” şeklinde ifade etmiştir. Konuyla ilgili katılımcılardan K12 de ders kitabı ile öğretim programının derse ayrılan haftalık süreyle uyumlu olmadığını “İçerik uyumlu, programla uyumlu yani işte varlıklar âleminden başlayıp şeye kadar devam ediyor, dinlerin tanıtımına kadar devam ediyor ancak programın yetişmesi anlamında uyumlu değil, öyle söyleyeyim.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan K10 öğretim programı ile ders kitabının uyumu ile ilgili görüşlerini “Öğretim programının dışına çıkıldığının kanaatinde değilim ben. Ders kitabı da programa göre yapılmıştır. Çünkü önceki programlarda aynı konular var, biraz daha sadeleştirme ve kısaltılmış şekli.” şeklinde ifade etmiştir.

Benzer bir biçimde katılımcılardan K11 de ders kitabının öğretim programına göre hazırlandığını fakat bazı düzenlemelerin gerektiğiyle ilgili görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Uyumludur yani onu vermeye çalışmış. Mutlaka bazı değişiklikler olması lazım, yenilenmesi lazım. Ya bunun her yıl gözden geçirilerek eksiklerin düzeltilmesi, yanlışların kaldırılması, ya çalışa çalışa düzelir yani bu üzerinde çalışmadan ben değiştirdim diye 3-5 yıl önceki kitabı aynen devam edilmesini ben tasvip etmiyorum.”

Katılımcıların DKAB ders kitabı ile öğretim programının uyumuna yönelik görüşleri değerlendirildiğinde katılımcılardan bazılarının göre ders kitabı ile öğretim programının uyumlu olmadığı anlaşılmaktadır. Ders kitabında bulunan teknik kusurlardan, yazım hatalarından, haftalık ders saati gibi nedenlerden dolayı öğretim programıyla ders kitaplarının uyumlu olmadığı görülmüştür. Kendilerine öğretim programı verilmediğini ifade eden bazı katılımcılar derste anlatılacak konuları kendilerinin belirledikleri için öğretim programına uyulmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretim programıyla ders kitabının haftalık ders süresi açısından da uyumlu olmadığı söylenebilir. Öğretim programının haftalık iki saatlik bir derse göre hazırlandığı fakat KKTC’de yürürlükte olan DKAB dersi için haftalık bir saatlik bir süre ayrıldığı göz önünde bulundurulduğunda öğretim programının ders süresi açısından da ders kitabı ile uyumlu olmadığı söylenebilir. Bazı katılımcıların ise ders kitaplarının öğretim programına göre hazırlandığını ve dolayısıyla öğretim programı ve ders kitabının uyumlu olduğunu ancak öğretim programının kısmen düzenlenmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Öğretim programı ile ders kitabının uyumlu olduğunu belirten katılımcıların ders kitabındaki bazı konularda KKTC ile ilgili yerel örneklerin yer almasından dolayı bu görüşte oldukları söylenebilir. Kitapların öğretim programına göre hazırlandığını ifade eden az sayıda katılımcının da programın düzenlenmesi gerektiğine dikkat çektikleri görülmektedir. Bu durum da öğretim programıyla ders kitabının uyum açısından aralarında önemli problemlerin olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Zengin’in (2010) araştırmasında da bu çalışmayla benzer bir şekilde öğretim programıyla ders kitabının uyumu açısından bazı problemlerin olduğu ortaya çıkmıştır. Asri’nin (2011) çalışmasında da öğretim programının amaç, içerik, öğrenme-öğretme durumları gibi öğelerin ders kitabına yansımada birtakım problemlerin olduğu ve bu durumun öğretim ortamını olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Benzer bir biçimde Kaya’nın (2014) çalışmasında da ders kitabıyla öğretim programının uyumlu olmadığı ve bu durumun öğrenme açısından öğrencileri etkilediği sonucu çıkmıştır.

Öğretim programındaki kazanımların yerine getirilmesi ve dersin amaçlarına ulaşılması açısından öğretim programıyla ders kitabının uyumlu olması beklenmektedir. Ders süresi, kitaplardaki bazı hatalar, idari açıdan takip ve denetimlerin olmamasından dolayı KKTC’de DKAB derslerinin öğretim programına göre uygulanmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu duruma en önemli neden olarak ders süresi ile program içeriği arasındaki orantısızlık gösterilebilir. Ayrıca DKAB derslerinin uygulanmasıyla ilgili resmî bir kurum tarafından denetim ve takiplerin yapılmadığı, bu durumda öğretmenlerin kendi kanaatlerince önemli gördükleri konuları anlattıkları, dolayısıyla her öğretmenin program ve ders kitabına bağlı kalmadan kendine göre DKAB dersi uyguladığı söylenebilir. KKTC’de görev yapan öğretmenlerin tamamına yakını 5 yıllık bir görev için Türkiye’den gelmekte ve gelen öğretmenler, resmî olarak T.C. Büyükelçiliğine bağlı bulunmaktadır. Büyükelçiliğin bünyesindeki Eğitim Müşavirliği zaman zaman DKAB öğretmenleriyle ilgili sorunlara yönelik toplantılar düzenlese de kapsamlı olarak uygulamadaki öğretimin nasıl olduğu, öğretim programının takibi gibi konulara değinilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla KKTC’de Türkiye’den gelen görevli öğretmenlerin öğretim açısından net bir şekilde sorumlu olduğu bir kurumun bulunmadığı söylenebilir. Bu durumda ders süresinin yetersizliği, öğrenci altyapısındaki yetersizlikler gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin uygun gördükleri şekilde dersleri uyguladıkları söylenebilir. Atalay’ın (2004) çalışmasında da KKTC’de DKAB dersini uygulayan din

görevlilerinin ders kitaplarını fazla kullanmadıkları, derslerde kendilerine göre önemli gördükleri konuları anlattıkları ifade edilmiştir.

3.2. Ders Kitabının Dili ve Üslubu

Katılımcıların DKAB ders kitabının dil ve üslubu ile ilgili görüşleri incelendiğinde bulguların ders kitabının dil ve üslup olarak uygun olduğu ve ders kitabının dil ve üslubu değişmeli şeklinde iki farklı bakış açısı etrafında toplandığı görülmüştür.

3.2.1. Dil ve Üslup Olarak Uygunluğu

Bazı katılımcıların öğrenciler açısından DKAB ders kitabının dil ve üslup yönünden uygun olduğunu, dolayısıyla bu noktada sorun yaşamadıklarını ifade ettiği görülmüştür. Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K1, ders kitabının üslup yönünden KKTC toplumuna göre uygun olduğunu “Kitabın üslubu güzel. Daha böyle şey, Kıbrıs insanına da hitap edebilecek düzeyde. Hani bizde kitaplar biraz sert, Karadeniz tarzıdır. Burada daha hoş, yöntem de güzel yani.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan K12 de DKAB ders kitabının dil ve üslup yönünden uygun olduğunu, öğrencilerden kendisine olumsuz bir dönüşün olmamasıyla ilişkilendirmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcının görüşleri şu şekildedir:

“Yani dil konusunda ağır bir dil yok, yani çok büyük böyle anlaşılacak ayet-hadis kullanılmıyor, o anlamda sıkıntı yaşamıyoruz. Yani bu nedir diye bize pek fazla dönüt veren olmuyor. O yönde sıkıntı yaşamıyoruz, bir de yereldir, iyidir, örneklerde yerellik kullanılmış, o anlamda güzeldir.”

Katılımcılardan K8 de ders kitabında kısmen bilimsel, ağır terimler yer alsada da dil ve üslup yönünden uygun olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Uygun, uygun çok sade, zaten hikâyeler var. Hikâyeler mesela buranın ilçeleri Güzelyurt’tan Ali şöyle yaptı, Lefke’den Ayşe şöyle dedi. O çok hoşuma gitti benim, o gerçekten gerekli bir ihtiyaçtı, ona inanıyorum. Dil çok sade, çocukları boğmaya hiç kaçılmamış o anlamda güzel. Sadece şey var, onu işlerken de fark ettim mesela kötü alışkanlıklar ünitesi var. Mesela kötü alışkanlıklar ünitesinin sonunda birkaç tane böyle okuma yazısı konmuş. Ve onlar hep şey, çok bilimsel dil yani sanki din kitabı değil de tıp kitabı gibi öyle söyleyeyim. O kadar hani böyle şey yapılmış karaciğer akciğer yüzde (%) bilmem ne, o kadar çok öyle bir bölüm vardı fazla olduğunu düşündüm ben o zaman.”

Benzer bir biçimde katılımcılardan K13 de DKAB ders kitaplarındaki dil ve üslubun öğrenci seviyesine uygun olduğunu “Evet, uygun, yani öğrenci seviyelerine göre dramatize edilerek bazı konular hikâyeleştirilerek anlatılıyor, bunlar öğrencinin anlayabileceği seviyede, gayet güzel hazırlanmış yani.” şeklinde ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K9 da DKAB ders kitaplarının dil ve üslup yönünden uygun olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: “Evet, şu anda uygun gördüğüm kadarıyla, etkileyici, hikayeleyici bir dille anlatımı var. Bilgiler var, soru cevaplar var, bulmacalar var, çok profesyonelce hazırlanmış, bütün bu eğitim metotları kullanılarak hazırlanmış. Çok kaliteli ve güzel kitaplar.”

Katılımcıların DKAB ders kitabının dil ve üslubunun uygunluğuna yönelik görüşleri incelendiğinde ders kitaplarında yerel örneklerin bulunduğu ve sade bir dille anlatımdan dolayı ders kitabının uygun görüldüğü anlaşılmaktadır. Katılımcılar KKTC özelinde kitaplarda kullanılan dilin daha hafif olduğunu, dolayısıyla öğrencilerin dille ilgili bir sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Bazı katılımcıların kitabın öğrenciler açısından uygun olduğunu ders kitabının dil ve üslubu ile ilgili öğrencilerden olumsuz bir dönüşün olmamasıyla desteklediği görülmüştür. Katılımcılara göre ders

kitabındaki konuların hikâyelerle desteklenmesinin öğrenciler açısından daha kolay bir öğrenme sağladığı ifade edilmiştir. Ders kitaplarında öğrencilerin öğrenme süreçlerine katkı sağlayacak yerel örneklerin bulunması, kitaplarda kullanılan dilin sade ve anlaşılır tarzda olmasının öğretim açısından öğrenciler ve öğretmenler tarafından olumlu görüldüğü söylenebilir.

3.2.2. Ders Kitabının Dili ve Üslubunun Değişmesi Gerektiği

Katılımcılardan bazılarının öğrenciler açısından DKAB ders kitabının dil ve üslup yönünden uygun olmadığını, dolayısıyla bu konuda öğretmenlerin ve öğrencilerin sorun yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K2, KKTC’de öğrencilerin ön bilgilerinin olmadığına dikkat çekerek ders kitabında kullanılan dil ve üslubun uygun olmadığını şu şekilde belirtmiştir:

“Uygun değil, bazı bölümlerde akademik dil, akademik kavramlar var. Özellikle buradaki çocuklar sıfır, ben şimdi akademik kavramlarla anlatamıyorum. Çocuk zorlanıyor, zaten bizim için çok basit olan kavramı bile bilmiyor. Mesela Kâbe ne demektir diye en basitinden. O belki orada olması gerekiyordu ama ben en basit şeyleri bile bilmeyen öğrenciye mubah, mekruh gibi kavramları anlatmada, kaza ve kader gibi kavramları anlatmada özellikle Kıbrıs halkı için söylüyorum, yani buradaki durum için söylüyorum, çok zorlanıyorum, o nedenle uygun bulmuyorum. (...) Şimdi en temel sorun bir kere kitap, müfredat değişimi olmalı kitap, birkaç defa da bahsettim, Kıbrıs’ın toplumsal havasına cevap verecek bu bir. İki, kitap mümkün olduğu kadar sade olacak ve Türkiye’deki 4 ve 5. sınıf öğrencilere verilen derslermiş gibi 6, 7 ve 8. sınıflara verilecek Kıbrıs için söylüyorum.”

Benzer bir biçimde katılımcılardan K7 de KKTC’de öğrencilerin ön bilgilerinin olmamasından dolayı ders kitabında kullanılan dilin KKTC’deki öğrencilere göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcının konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Dil konusunda daha sadeleştirilmiş kelimeler seçilmeli. Diyeceksiniz ki siz okuduğunuzda çok sade gibi gelebilir, yine başa dönüyorum Kıbrıs’taki çocuklar Türkiye’de halkın konuştuğu bazı kelimeleri duymuyorlar, bilmiyorlar. Bu bir sorun, bu bölüm çok hoşuma gitti. Kullanılan kelimeler daha sadeleştirilmiş ve Kıbrıs’ta yaşayan halkın kullandığı kelimelerle olmalı.”

Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K3 de ders kitaplarında kullanılan dilin, içinde bulunduğumuz zaman açısından uygun olmadığını, dolayısıyla dil ve üslubun günümüze göre güncellenmesi gerektiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Dil, üslup son derece önemli, çağımız çocuklarına akıl mantık çerçevesinde onların anlayacağı şekilde, günümüz şartlarına, günümüz teknolojisine uygun bir şekilde aktarılmalı. Üslup, dil çok önemli, burada yani adeta yeni bir din dili oluşturulması gerekiyor. (...) Din ile alakalı oluşturulan dil, üslup vs. bu çağa cevap verebilecek imkân ve ihtimali yok.”

Katılımcılardan K5 de DKAB ders kitabında kullanılan kelime ve kavramların anlaşılmadığını, dolayısıyla ders kitabındaki dil ve üslubun günümüzde öğrenci seviyeleri ve ilgileri açısından düzenlenmesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

“Bazı kelimeleri aktarırken çocukların anlamadığını hissediyorum. Yani kelimelerimizin ve kavramlarımızın anlaşılmadığını düşünüyorum. Özellikle mesela surelerin açıklanmasında falan emin olunuz sureyi tercüme etmiş, bir şey anlatmıyor, bir şey anlaşılıyor. Bu hayata bir şey söylemesi lazım, o sure bu hayata dokunacak. Kelimelerin anlaşılır hâle getirilmesi gerekiyor. Mesela kâfir kelimesi; “De ki ey kâfirler!”, mesela bunu

tercüme ederken bayağı şey yapıyorum, gerçeği görememektir kâfir kelimesi, odur biliyor musunuz? Ama dediğin zaman adam bir irkiliyor, insanlar irkiliyor, korkuyor. Din bir korku unsuru olmamalı, sevgi unsuru olmalı, insan korkuyor, hakikaten korkuyor. Gerçeği göremeyenler, gerçeği görmek istemeyenler, gözünü gönlünü gerçeğe kapatanlar, böyle tercüme et anlaşılın. Bizim derdimiz anlaşılma. (...) O konuda dilin daha anlaşılır olması gerekiyor, kavramların daha anlaşılır hâle getirilmesi gerekiyor, bu çok doğal bir şeydir ya 2021’deyiz anlatabiliyor muyum? O kelime buranın kelimesiyle, bu halkın bağrından çıkan bir kelimeyle olması gerekiyor. Başka türlü anlaşılamazsın yani. Ha, söylersin ama derdini anlatamazsın, karşılığı olmaz. Benim derdim anlaşılma, derdim o. Yani o anlamda kelimeler çocuğun seviyesine uygun, anlaşılır ve korku unsuru olmaktan çıkartılmalı.”

Benzer bir biçimde katılımcılardan K6 da öğrencilerin ders kitaplarında kullanılan dili anlayamadıklarını ve bu durumun kendisi için bir zorluk oluşturduğunu şu şekilde açıklamaktadır:

“Yok, daha sadeleştirilmeli. Çünkü öğrencilere artık geldiğimiz noktada, yani en basit en temel şeyleri bile anlatmakta zorlanıyoruz. Yani sürekli tahtaya yazı yazmak zorunda kalıyoruz. Açıkçası ortaokulda öyle bir durum var. Dolayısıyla ders kitaplarındaki dili de çocuklar anlamaktan uzaklar. Bence daha sade bir dil kullanılmalı, daha kısa cümlelerle, daha somut örnekler verilmeli diye düşünüyorum.”

Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K10 da DKAB ders kitabında öğrencilerin ilk defa duydukları terimlerin olduğunu ve bu durumdan dolayı derste zorlandığını şöyle ifade etmiştir:

“Altıncı sınıfta çocuklar ilk defa dinî terimler duymaya başlıyor, öyle çocuklar var. Onlara anlatmak veya izah etmekte biraz problem yaşıyorum. Ama 7. sınıftan itibaren çocuklar da bu terimlere alışıyorlar yani. İlk defa dinî terimleri duyan çocuklarla karşılaşıyoruz. Bu bir burada din eğitiminde problemdir.”

Katılımcılardan K11, ders kitaplarında çok basit dil hatalarının bulunduğunu ve ders kitaplarının mevcut hâliyle uygun olmadığını şu şekilde açıklamıştır:

“Yani ders kitaplarını yazanların, yani bilgisayara geçirenlerin herhalde dil ile hiçbir bağlantıları yok galiba. Yani ben Türkiye’de de böyle çalışmalarda buldum, hocam ünite başlığı yanlış yazılır mı ya. Hac yazması gerekirken haç yazmış. Enteresan, enteresan yanlışlar var. Bu klavye hatası değil, ya hiç mi inceleme olmadı, mutlaka görülürdü. Bu heyet ne yaptı ben bilmiyorum. Türkiye’de çok dikkat edilir buna. Hala gelen kitaplar aynı şekilde devam ediyor. Yani biz pdf’lerini indirdik, online ders yaparken orada bile ekranın üzerini o kelimeyi karalayın deriz. Sorularda yanlış cevaplar var. Bulmaca komple yanlış, yani biraz daha üzerinde durulması lazımdı. Profesyonelce değil. Çok dikkat edilmesi lazım, genel olarak kitaplar bu yönde iyi değil yani.”

Ders kitabının dil ve üslubu açısından bazı katılımcıların görüşleri incelendiğinde katılımcıların DKAB ders kitabında kullanılan dil ve üslubun KKTC’deki öğrenciler açısından uygun olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılar öğrencilerin dinî kavram ve bilgiler açısından ön bilgilerinin olmaması, kitapta kullanılan kavramların güncel hayata dair yansımalarının olmaması ve kitapta basit dil hatalarının bulunmasından dolayı ders kitabındaki dil ve üslubun değişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcılara göre KKTC’deki DKAB ders kitaplarındaki konuların daha sade, basit ve günümüz öğrencilerinin anlayacağı ve anlamlandıracağı kelimelerle aktarılması gerekmektedir.

KKTC’deki DKAB ders kitabında kullanılan dil ve üslubun öğrenciler açısından uygun olmadığı, kitaplarda çok basit teknik hataların olduğu, dolayısıyla ders kitaplarının öğrencilere hitap edecek nitelikte güncellenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Genel olarak ortaokuldaki öğrencilerin

daha önce dinî terimleri duymadıkları için bu terimlere aşina olmadıkları ve bu durumun öğrencileri ortaokul eğitimleri sürecinde zorladığı anlaşılmaktadır. DKAB ders kitabında kullanılan kavramların geleneksel anlatımlardan ziyade günümüzde daha kolay anlaşılabilir tarzda ifade edilerek kısa ve anlaşılır cümlelerle toplumun kültürü göz önüne alınarak aktarılması gerektiği söylenebilir. Katılımcıların vurgulamış olduğu kavramların günümüze hitap edecek nitelikte olmasının, geçmişten günümüze kadar gelen kalıplaşmış kavramların kullanılmasından kaynaklandığı söylenebilir. Kaymakcan'ın (2009) araştırmasında öğretmenlerin DKAB ders kitabının anlaşılır bir dile sahip olduğuyla ilgili görüşleri %82,5 olarak oldukça yüksek çıkmıştır. Bu durum, Türkiye'de öğrencilerin dinî bilgiler açısından altyapılarının daha iyi olması ve öğretim programının genel olarak Türkiye'nin toplum yapısına yönelik oluşuyla açıklanabilir. Nitekim KKTC toplumunun Türkiye ile farklı tarihsel ve sosyolojik süreçlerden geçtiği daha önce ifade edilmişti. Türkiye ile hemen hemen aynı öğretim programını kullanan KKTC'de ders kitabının dili ve üslubunun uygun bulunmaması anlaşılabilir bir durumdur. Keskiner de (2018) çalışmasında DKAB dersinde yer alan bilgilerin her ne kadar doğru bilgiler olsa da kullanılan dilin öğrencilerin anlama düzeyinden uzak olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin ders kitabındaki bazı dinî kavramları aktarırken zorlanmaları, ders kitabındaki bazı kavramların günümüze göre ifade edilmesinin zorluğunu gösterdiği gibi bu kavramların öğretmenler tarafından öğrenci seviyelerine indirgenememe durumunu da ortaya koyabilir. Uçak'ın (2020) çalışmasında derste kullanılan kavramların öğretilmesindeki zorluklardan biri de öğretmenden kaynaklı olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler derste kullandıkları dili öğrenci seviyesine göre ayarlayamadıkları için kavramların öğretilmesinde güçlük yaşamaktadır.

Görüldüğü gibi ders kitabının dili ve üslubu hakkında bazı katılımcıların olumlu bazı katılımcıların ise olumsuz görüşleri bulunmaktadır. Olumlu görüşe sahip katılımcıların ders kitaplarında yerel örneklerin olduğuna, dilin sade olduğuna ve öğrencilerden olumsuz bir geri dönüş olmadığına vurgu yaptıkları görülmektedir. Ders kitabının dili ve üslubu açısından uygun olmadığı görüşünde olan bazı katılımcılar ise kavramların öğrenci seviyelerinden uzak olduğunu, kitaptaki dilin ağır ve detaylı anlatımla yansıtıldığını ve anlatımın günümüze hitap etmediğini dile getirmişlerdir. Ayrıca ders kitabının dil ve üslup açısından uygun olmadığını ifade eden katılımcıların daha fazla olduğu görülmektedir. Ders kitabının dili ve üslubu açısından uygun olduğunu ifade eden bazı katılımcıların temel görüşlerinin nedeni yeni ders kitaplarındaki yerel örnekler ve anlatımlar olduğu söylenebilir. Buna göre katılımcıların çoğuna göre KKTC'de kullanılan DKAB ders kitabının öğrenci seviyelerine uygun olmadığı ve içeriğin günümüze göre aktarılamadığı söylenebilir.

3.3. Ders Kitabının Aktif Kullanılabilirliği

DKAB ders kitabının aktif bir kaynak olarak kullanılmasıyla ilgili olarak katılımcıların görüşleri incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu ders kitabını aktif bir kaynak olarak kullandıkları görülmüştür. Katılımcılar DKAB ders kitabının, öğrencilerde de bulunması ve hemen kullanılabilir tek kaynak olmasından dolayı aktif bir şekilde kullanıldığını ifade etmiştir.

Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K7'nin görüşleri şu şekildedir: “Kitapları birebir kullanıyorum, çünkü bizim çocuklarda öyle başarılı not tutma özelliği yok. Kitap önünde olmalı, bir de veri olmalı, çocuk bir şeyler yazmalı, beklenen bu.” Benzer bir biçimde katılımcılardan K1 de DKAB ders kitabının kaynak olarak kullanılmasıyla ilgili görüşünü “Aktif olarak kullanıyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Konuyla ilgili benzer görüşler aktaran katılımcılardan K2 “Kullanıyoruz, mecburen ona bağlı kalıyoruz. Kaynak olarak kullanıyoruz.”, K5 “Aktif bir şekilde ders kitaplarını

kullanıyorum.”, katılımcı K6 da “Şahsen ders kitaplarını yoğun bir şekilde kullanıyorum.” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Benzer bir biçimde katılımcılardan K3 de ders kitabını aktif olarak kullandığını şu şekilde dile getirmiştir: “Ders kitaplarını ben aktif bir şekilde kullandım, o derece ki sınav sorularını bile ünite sorularından sordum.” Konuyla ilgili katılımcılardan K14 ders kitabını kullandığını ve alternatif başka bir kaynağın olmadığını şu şekilde ifade etmiştir: “Kullanıyorum. Öğrencinin elinde de oluyor, onun dışında maalesef hiçbir şey yok kaynak olarak.”

Konuyla ilgili katılımcılardan K4 ise okulların fiziki şartlarının yetersizliğinden dolayı ders kitabını tek kaynak olarak kullandığını şu şekilde ifade etmektedir:

“Kitabı kullanıyoruz. İsteyenlerimiz slayt veya farklı programları kullanabiliyor ama genelde okulda tahtaların %90’ı bozuk bizim okulda. Ben nasıl göstereyim slaytı falan istediğim zaman. Hatta müdürün de tepkisi, ya ne gerek var din kültürü dersinde. Yani böyle bir ortamda farklı şeyleri nasıl yapacaksınız yani. Yani tek kaynağımız kitap bizim şu anda.”

Katılımcılardan K9, konuları daha anlaşılır hâle getirmek adına ders kitaplarıyla beraber İslami kaynaklardan da istifade ettiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Ders kitaplarını tabii kaynak olarak kullanıyoruz ama tek bir kaynak olarak da ders kitabını almıyoruz, bu da işin bir gerçeği. Onunla beraber bizzat Kur’an-ı Kerim’in kendisi ve Türkçe anlamı olsun peygamberimizin sözleri, hadisleri olsun ve diğer kitaplardan da aynı şekilde genişletmek için çocuklara daha faydalı olabilmek için diğerlerinden de faydalanıyoruz.”

Katılımcılardan K13 ise DKAB dersinde farklı kaynakları da kullanmak istediğini fakat bu duruma ders süresinin engel olduğunu: “Ders kitabı üzerinden gidiyoruz. Aktif olarak onu kullanıyoruz zaten. Farklı kaynaklara da inmek istiyoruz, Kur’an-ı Kerim’den bizzat yerini göstermek, orada geçen ayeti göstermek istiyorum ama gösterdiğim vakit bu sefer zaman yetmiyor.” şeklinde açıklamıştır.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, ders kitaplarının öğrencilerde de bulunması nedeniyle DKAB derslerinde ders kitabının temel kaynak olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. DKAB dersinde farklı kaynaklara da ihtiyaç duyulduğu fakat ders süresinin farklı kaynakları uygulama açısından yetersiz kaldığı söylenebilir. Dersi kolaylaştıracak öğretim materyallerine zaman zaman ihtiyaç duyulsa da okullarda ve sınıflardaki fiziki imkânların yetersiz oluşundan dolayı internet, akıllı tahta vb. araçların kullanılmadığı söylenebilir. DKAB dersinde farklı materyallere ihtiyaç duyulduğu fakat ders süresi ve kullanılacak materyallerin yetersizliği nedeniyle farklı kaynakların kullanılmadığı ortaya çıkmıştır.

DKAB ders kitaplarının devlet tarafından eşit bir şekilde tüm öğrencilerin hizmetine sunulmasından dolayı DKAB öğretiminde öğrencilerin ulaştığı en önemli kaynak olduğu söylenebilir. Tüm öğrencilerin sahip olduğu ders kitaplarının, öğretmenler tarafından aktif bir şekilde kullanılması beklenen bir durumdur. Fakat ders kitaplarında bazı hata ve eksiklerden dolayı kitapların yetersiz olduğu yönler olduğu söylenebilir. Öğrenciler ve öğretmenler açısından en önemli ders kaynağı olan DKAB ders kitaplarının, çeşitli incelemeler ve çalışmalarla hataların giderilmesi gerekmektedir. Zengin’in (2010) çalışmasında da öğretmenlerin çoğunluğuna göre DKAB dersi için mevcut kaynakların yetersiz olduğu ve geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

3.4. Ders Kitabının Daha Verimli Olması İçin Öneriler

Katılımcıların büyük bir kısmı ders kitaplarının daha verimli olması adına bazı önerilerde bulunmuştur. Katılımcılara göre DKAB ders kitaplarının toplumun yapısına uygun olarak, öğrenci

seviyelerine göre hazırlanması gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K2, ders kitabının KKTC toplumuna yönelik olması gerektiğiyle ilgili görüşlerini şu şekilde paylaşmıştır:

“Evet, çok önemli, öncelikle Kıbrıs’ın hayatı, yaşam standartları dikkate alınmalı, toplumsal yapısı bir kere dikkate alınmalı, bu bir. İki, dil mümkün olduğu kadar sade olmalı, çok ağır dil kullanılmamalı, akademik kavramlar kullanılmamalı. Üç, mümkün olduğu kadar görselliğe de ağırlık verilmeli, güzel hikâyeler ile süslenabilir.”

Benzer bir biçimde katılımcılardan K9 da ders kitaplarının KKTC toplumunun ihtiyaçlarına yönelik hazırlanması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Şimdi Kıbrıs biraz daha farklı bir toplumsal kesim olduğu için burada belki biraz daha Kıbrıs’ın din kültürü kitaplarının biraz daha farklı olarak hazırlanması daha iyi olabilir. Amaçlarının, hedeflerinin buraya uygun bir şekilde olması daha uygun olur diye düşünüyorum. (...) Ders kitapları biraz daha Türkiye’deki ders kitaplarının buraya yansıtılmış şekli olmuş yani birebir gibi. Burada çok fazla bunu hazırlayabilecek bir şey olmadığı için akademik altyapısı olan öğretmenlerimiz veya üniversitede böyle bir şey olmadığı için buraya yönelik, buradaki sizin gibi bilimsel çalışmalar yapan arkadaşlarca yeniden Kıbrıs’ın özel kitaplarının hazırlanması gerekiyor diye düşünüyorum.”

Konuyla ilgili olarak katılımcılardan K1, DKAB ders kitabı içeriğinin azaltılarak kitapların sade ve öz bilgileri içermesi gerektiğini şöyle açıklamaktadır:

“Yani uzun içerikler var, onları daha kısa hâle getirip çünkü günümüz çocukları hani DKAB için değil sadece genel olarak çok kısa vadeli bir odaklanma durumları var. E bizim din kitabı da maalesef üç sayfa sırf yazı olan yerler var. Orada çocuk kopuyor yani, o yüzden hani daha böyle bir görsel hâle getirip hap bilgiler, ilgi çekici içerikler olursa kitap daha çok verimli hâle gelir.”

Katılımcılardan K14 de DKAB ders kitabındaki örneklerin öğrencilerin yaş ve bilgi düzeylerine göre hazırlanması gerektiğini “Ders kitaplarının çocuklara daha uygun, örneklerinin çocuklara daha uygun hazırlanması gerekiyor ve müfredat programının da o şekilde daha öğretici, daha kesin bilgi sağlayıcı bilgilerle donatılması gerekiyor.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan K5 de DKAB ders kitabındaki detaylı konuların günümüze göre sadeleştirilmesi gerektiğini ve kitap içeriğinin hikâye ve görsellerle desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcının görüşleri şöyledir:

“Genel olarak kitabımız güzel, fena değil, bu hakkı teslim etmek zorundayım ama tabii çok detaya girilmiş. Mesela namaz konusu çok detaylı, artık o kadar detay var ki namazın önemi uçup gidiyor. Yani namazın vermek istediği mesaj uçup gidiyor. Aşırı detaya belki gerek yok, yani öz olarak verilebilir onlar. Ahlaki konular Mevlana’nın hikâyelerinden örneklenabilir, Yunus Emre kitapta bolca işlenebilir. Görseller tabii ki önemli, keşke o konu ile alakalı kısa filmler vs. dersimizi desteklemiş olsa çok daha güzel olur. (...) Yani dediğim gibi günlük hayattan örnekler yoğunluklu olmalı. Tabi geçmişi hatırlatıyoruz, o da önemli ama geleceğe ışık tutacak bir bilgi lazım bize, hayatta işe yarar bir bilgi lazım. Bu dersi öğrenmeli çünkü bunun için gereklidir demeli.”

Benzer bir biçimde katılımcılardan K7 de kitap içeriğindeki detaylı konuların kısaltılması gerektiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Bu kitapları bir de seçilen konuları çocukların yaşına uygun seçerek altıncı sınıftan itibaren bir de çocukların anlayacağı şekilde dil kullanarak hazırlarsak, bir de çok fazla ünite yerine

dört ünite gibi; iki birinci döneme, iki ikinci döneme gibi çünkü iki iki sınav yapıyor ya bizde. Aşırı detaya girmeden bunu halledersek birinci sorunu halletmiş oluruz.”

Katılımcılardan K14, ders kitabındaki bazı görsellerin aktarılan bilgilerle çeliştiğini, dolayısıyla düzenlenmesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

“Mesela melekler gözle görülmez deniyor, böyle anlatıyoruz, kitapta da böyle yazıyor. Örnek veriyorum, e bir yandan da iki tane melek resmi, kanatlı kız çocuğuna benzeyen aynı din kültürü kitabının içinde, bu ne perhiz bu ne lahana turşusu hesabı. O yüzden yani değişmesi gereken çok şey var hem kitapta hem müfredat programında.”

Katılımcılardan K4 de kitaplardaki hatalara dikkat çekerek kitapların özensiz bir şekilde basıldığını şöyle ifade etmiştir:

“Kitaplarda çok fazla dizgi hatası var. Yani o kadar çok ki anlatamam. Türkiye’den gelen kitaplarda bu yoktu bakın. Evet, tamam onun da ayrı sıkıntıları var ama bu kitaplarda çok fazla dizgi hataları var hocam, yani bu çok ciddi bir sıkıntı. O da çok acelece çıkarıldığını gösteriyor yani.”

Benzer bir biçimde katılımcılardan K12 de DKAB ders kitaplarında bulunan hataların giderilmesi gerektiğini “Ders kitapları burada hazırlanıyor, Kıbrıs’ta hazırlandı yeni kitaplar ancak kitaplarda yanlışlıklar var. Özellikle yazım hataları mı diyelim ne diyelim, komisyonlardan nasıl geçti bilmiyorum, onların düzeltilmesi lazım.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan K6, ders kitaplarının daha verimli olması için kitaplardaki görsellerin ve etkinliklerin artırılması gerektiğini şu şekilde dile getirmektedir:

“Etkinlik sayıları artırılmalı, etkinlikler daha kaliteli bir hâle getirilmeli, konu metinleri kısaltılıp sadeleştirilmeli diye düşünüyorum. Görsel öğeler yerleştirilebilir, çünkü mesela şöyle bir örnek vereyim, bir hac konusunu anlatırken bile veya Peygamberimiz ile ilgili bir şey anlatırken bile bir Kâbe resmini bulamadığım zamanlar oldu din kültürü kitabında. Kâbe’yi çocuk bilmiyor mesela, nedir ne değildir. 7. sınıfta mıydı hatırlamıyorum ama Kâbe’yi bulamadım ders içerisinde çocuklara resmini göstermek için. Yani o durumlarda işte akıllı tahtadan falan faydalanıyoruz ama kitaba görsel öğeler eklenebilir daha fazla.”

Katılımcılardan K8 de DKAB ders kitaplarında etkinliklerin artırılması gerektiğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Çok etkinlik konmalı bence, böyle hep şeyler var; yazınız, yazınız, yazınız bölümleri vardı, böyle eşleştirmeler falan konulabilirdi. Çocukların dikkatini çeken boşluk doldurmalar konulabilir, resimler konabilir, ayetler, hadisler, bu yollarla daha dikkat çekici hâle getirilebilir. Tek düzeylikten çıkarılabilir bazı şeyler yapılmalı.”

Benzer bir şekilde ders kitabının görsellik açısından geliştirilmesi gerektiğini ifade eden katılımcılardan K1’in görüşleri şöyledir: “Ders kitapları hakkındaki düşüncelerim yani özellikle görsel anlamda çok zayıf, belki bilgiler güzel ama test kitaplarını bilirsiniz hem görsel olarak hem hap bilgi olarak çok iyi hani o tarz şeyler geliştirilebilir.” Konuyla ilgili katılımcılardan K6’nın ders kitabının düzenlenmesi gereken yönleriyle ilgili değerlendirmeleri ise şu şekildedir:

“Mesela bir bulmaca etkinliğini bile çözemedik açıkçası. 8. sınıflardaydı sanırsam, mesela kitapta bulmacalar baştan sona hatalı. Yani hiçbir etkinliği çözemedik. Ders kitaplarında sadece şu var, konuyu bir bütün hâlinde size yazılı olarak sunuyor, bu çocuğu sıkıyor. Onun dışında görsellik çok az yani resim olsun, şekil olsun, animasyon, kitapların içerisindeki çok az, çok yetersiz yani. Sadece yazı, sadece bir konu

olarak verilmiş, etkinlik kısmı da dediğim gibi bir soru sormuş ve bir boş alan bırakmış. Yani çok daha kaliteli etkinlikler konulabilir kitaplara, ders metinleri daha sadeleştirilebilir, azaltılabilir, kısaltılabilir ve daha güzel etkinlikler konulursa öğrencilerin daha iyi anlamasına yönelik adım atılmış olur.”

Katılımcılardan K10 da ders kitaplarının daha profesyonelce hazırlanması gerektiğini: “Ders kitaplarını biraz daha akademik kariyeri olan kimselerin yazmaları gerektiği kanaatindeyim. Evet, yazan arkadaşları küçük görmüyoruz, şey etmiyoruz ama biraz daha yani her şey göz önünde bulundurularak yazılabilir.” şeklinde dile getirmişti.

DKAB ders kitabının daha verimli olması adına katılımcıların önerileri incelendiğinde birçok yönden ders kitabının geliştirilmeye ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların değerlendirmelerinden ders kitaplarındaki dil ve anlatım yönünden hataların giderilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kitap içeriğinde konuların kısa ve öz biçimde öğrencilere aktarılmasının daha faydalı olacağı söylenebilir. Kitaplarda yer alan etkinlikler, değerlendirme bölümleri ve görsellerin öğretime daha fazla katkı sağlaması açısından artırılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğretim programı gibi DKAB ders kitaplarının da uzmanları tarafından KKTC toplumuna hitap edecek nitelikte düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

Ders kitaplarının ders açısından en önemli kaynak niteliğinde olduğu düşünülürse kitapların olabildiğince öğrenciye yönelik, anlaşılabilir ve sade bir biçimde hazırlanması gerektiği söylenebilir. Bu çalışmada gerek KKTC’de gerekse Türkiye’de kullanılan DKAB öğretim programları ve DKAB ders kitaplarının birçok yönden geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. DKAB ders kitaplarındaki anlatım, üslup ve yazım hatalarının yanı sıra geliştirilmesi gereken yönler, dersin öğretim programı ve ders kitabının beraber ele alınmasıyla ancak çözüme kavuşturulabilir. Kitaplardaki dil ve anlatım, üslup, etkinlik ve görseller, değerlendirme bulmacaları ve hikâyeler gibi kısımlarda hataların olması ve dolayısıyla bunun öğretim sürecini olumsuz etkilemesi DKAB ders kitaplarının yetersiz olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Uçak’ın (2020) araştırmasında da son dönemlerdeki kitaplarda kavramların öğrenci seviyelerinin üstünde aktarıldığı ortaya çıkmıştır. Benzer bir biçimde Çınar’ın (2012) çalışmasında da DKAB ders kitaplarının öğrenci seviyelerine uygun olmadığı ve uygun bir şekilde aktarılamadığı için bazı kavramların ders kitaplarından çıkarılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Işıkdoğan ve Korukcu’nun (2008) araştırmasında ise ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerin anlayabilecekleri şekilde düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmada, ders kitaplarının öğrencilerin öğrenmelerine uygun olarak hazırlanması konusunda ilgili olarak, ders kitaplarının yeniden gözden geçirilerek geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili Kaymakcan’ın (2009) çalışmasında da DKAB ders kitaplarının görsel açıdan yeterli olmadığı görüşüne katılan öğretmenlerin oranı %63,9 olarak tespit edilmiştir.

Sonuç

Öğretmenlerin KKTC’de DKAB ders kitabı ile ilgili görüşleri, ders kitabının öğretim programıyla uyumu, ders kitabının dil ve üslup açısından uygunluğu, ders kitabının aktif kullanılabilirliği ve ders kitabıyla ilgili öneriler çerçevesinde oluşturduğu görülmüştür. Öğretmenlerin ders kitabında bulunan teknik hatalardan, programdaki kazanımları yerine getirememesi açısından ve ders süresinden kaynaklanan nedenlerden dolayı ders kitabıyla öğretim programının uyumlu olmadığını düşündükleri tespit edilmiştir.

Son yıllarda geliştirilen ders kitaplarında yerel örneklerin kullanılması ve öğrencilerden ders sırasında olumsuz bir dönüt alınmamasından dolayı bazı öğretmenlerin dil ve üslup açısından ders

kitabını yeterli gördükleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çoğuna göre ise ders kitaplarındaki kavramların öğrenci seviyelerine uygun olmadığı, kitaplarda dil ve üslup açısından hataların bulunduğu, kitaplarda kullanılan kavramların günümüze göre ifade edilemediği tespit edilmiş ve bu nedenlerden dolayı DKAB ders kitabının KKTC’li öğrenciler açısından yeterli olmadığı görülmüştür. Ayrıca ders kitabında kullanılan dil ve üslubun dinî bilgiler ve kavramlar açısından uygun olmadığı dolayısıyla bu yönleriyle ders kitabının geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin ders kitabından başka kaynak ve materyallere de ihtiyaç duydukları fakat ders süresinin yetersizliğinden dolayı derste farklı kaynak ve materyallerin kullanılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin ellerinde de bulunması nedeniyle ders kitabının aktif bir şekilde tek kaynak olarak kullanıldığı görülmüştür. Fakat ders süresi ile ders kitabı içeriğinin uyumsuzluğu önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ders öğretmenleri derslerde kitap içeriğinden belirledikleri bazı konulara yer vermekte diğer bazı konulara değinmemektedir. Bu nedenle ders kitabındaki tüm konuların aktarılması için öğretmenlerin daha fazla ders süresine ihtiyaçları olduğu anlaşılmaktadır.

Ders kitabının daha verimli olması için öğretmenlerin öneri niteliğinde bazı görüşleri tespit edilmiştir. Buna göre DKAB ders kitaplarında bulunan dil ve anlatım hatalarının giderilmesi gerekmektedir. Kitap içeriğinin öz ve sade bir şekilde düzenlenmesi; kitaptaki etkinlik, değerlendirme bölümleri ve görsellerin geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu durumda DKAB ders kitabında öğretimi etkileyecek nitelikte eksiklerin olduğu ve DKAB ders kitabının KKTC’deki öğrenciler için uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

DKAB öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde KKTC’de DKAB ders kitaplarıyla ilgili DKAB öğretimi önemli ölçüde etkileyen problemlerin olduğu görülmektedir. Kitaplarla ilgili en temel problem ders kitaplarında kullanılan dil ve üslubun öğrencilere yönelik olmamasıdır. Kitaplarda öğrencilerin daha önce hiç duymadıkları kavramların bulunması öğrencilerin derse yönelik yaklaşımlarını etkilemekte ve öğretmenler açısından öğretimi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle bazı öğretmenlerin öğretim programına ve ders kitaplarına bağlı kalmadan kendi inisiyatiflerine göre derslerde anlatılacak konuları kendilerinin belirledikleri anlaşılmaktadır. Bir diğer önemli problemse kitap içeriğinin öğretim programını yansıtmaması olarak ifade edilebilir. Kitap içeriklerinin haftalık ders süresiyle çelişkili olması ve kazanımları yerine getirmede yetersiz olması eğitim-öğretimde önemli bir sorundur. Esasen bu noktada KKTC’de DKAB ders kitaplarıyla beraber DKAB öğretim programının da geliştirilmesi gerekmektedir. Haftalık ders süresi ve hangi sınıflara hangi konuların aktarılması gerektiği ile ilgili çalışmalar öğretim programı kapsamına girmektedir. Haftalık ders süresinin öğretim programını aktarmada yeterli olması beklenmektedir. Bu nedenle KKTC’de uygulanan DKAB öğretim programının da geliştirilmesi gerektiği ifade edilmelidir. Eğitimde önemli bir materyal olan ders kitaplarının toplumun kültürüne, tarihî tecrübelerine ve diline uygun olması gerekmektedir. Buna göre KKTC’deki DKAB ders kitapları da konuları, metinleri, görselleri, etkinlikleri, kavramları, anlatım dili vb. tüm içerikleriyle KKTC toplumuna özgü olması gerekmektedir. Bu noktada başta KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı olmak üzere yetkili kurumlarca gerekli komisyon ve çalışmalara olanak sağlanması, DKAB öğretim programının ve DKAB ders kitaplarının KKTC toplumuna hitap edecek nitelikte hazırlanması gerekmektedir.

Kaynakça

- Asri, S. (2011). *Ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretiminde öğretim programı ders kitabı uyumu* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Atalay, T. (2004). Öğretmen ve müfredat ekseninde KKTC’de örgün din öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7-8, 7-39.
- Celep, C. Bülbül T. ve Tunç B. (2000). Aday Öğretmenlerin Atanma Odakları. Trabzon. *VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 1, 569-575.
- Çınar, F. (2012). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 3(5), 13-36.
- Işıkdoğan, D. ve Korukcu, A. (2008). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı ve öğretmenlerin programa yönelik görüşleri. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 11(23), 237-258.
- Kaya, F. (2014). *Öğretmen, öğrenci ve idarecilerine göre din kültürü ve ahlak bilgisidersi: Tunceli örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kaymakcan, R. (2009). *Öğretmenlerine göre din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri yeni eğilimler: Çoğulculuk ve yapılandırmacılık*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Keskiner E. (2018). Din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitaplarındaki kader öğretisi üzerine bir değerlendirme. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 50-65.
- Nurçin, V. (2019). *Kıbrıs'ta din eğitiminin dönüşümü ve Türkiye'nin etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Saban, A. ve Ersoy A. (Ed.) (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tosun, C. (2001). *Din eğitimi bilimine giriş*. Ankara: Pegem-A Yayınları.
- Uçak, E. (2020). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin kavram ve kavram öğretimi sürecine ilişkin görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, M. (2010). Yeni ilköğretim DKAB öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (22), 121-160.

Determination of Interviews of Middle School Turkish Teachers Towards the Use of Story-Based Learning Approach

Ortaokul Türkçe Öğretmenlerinin Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Kullanılmasına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

Önder UÇAR

Dr. Öğr. Üyesi, Kıbrıs Batı Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı
Gazimağusa, KKTC

onderucar67@hotmail.com

<https://orcid.org/10.58607/kaid.1289420>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 28 Nisan / April 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Haziran / June 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/ June

Atıf / Cite as: Uçar, Önder. "Ortaokul Türkçe Öğretmenlerinin Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Kullanılmasına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 12 (Haziran 2023), 37-48. <https://doi.org/10.58607/kaid.1289420>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın etik onayı Kıbrıs Batı Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 03.04.2023 tarihinde verilmiştir. / Ethical approval of this study was given by Cyprus West University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee with the date 13.06.2023 (**Önder UÇAR**).

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicariTüretilemez 4.0 (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC 4.0) International License.

Determination of Interviews of Middle School Turkish Teachers Towards the Use of Story-Based Learning Approach

Abstract

The general purpose of the research; The aim of the study is to determine the opinions of Turkish teachers about the use of story-based learning approach (ÖTÖY) in secondary school Turkish lessons and to reveal the opinions of teachers about the use of ÖTÖY in Turkish lessons. In order to determine their views on the use of story-based learning approach, the situation in Northern Cyprus was accepted as a single situation instead of considering and comparing the districts separately, based on the point that the public secondary schools in the districts in Northern Cyprus have similar characteristics. The holistic single case design, which is one of the sub-types of case study, which is one of the qualitative research designs, was used in the research. This research was carried out in the Turkish Republic of Northern Cyprus in the spring term of the 2022-2023 academic year. The sample of the research was the state secondary schools of Famagusta, Nicosia, Iskele in 3 districts of the Ministry of National Education in Northern Cyprus, which were considered as the situation examined and were included in the scope of the research. . The study group of the research consists of 86 Turkish teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education and Culture in Northern Cyprus, which was determined in accordance with purposeful and maximum diversity sampling. As a data collection tool, it was collected using a semi-structured written opinion form developed by the researcher. The "content analysis" technique was used to analyze the data collected in the study. In the study, messages (codes) were extracted from the answers, taking into account the data and the questions used in the interview. Frequencies and percentages are not based on the number of teachers participating; presented according to the messages presented by the teachers. As a result of the research, the story-based learning approach, which is one of the new approaches of Turkish teachers, has application areas in Turkish lessons, it helps in the expression of Turkish lessons and the students are more effective in understanding and comprehending the Turkish lesson, Turkish lessons become memorable, the participation in Turkish lessons increases, the operation of the lessons is easier and concrete. It has been concluded that it has contributed positively to their knowledge, skills and attitudes.

Keywords: Turkish Education, Story-based Learning Approach, Story-based Learning Views, Story-based Learning, Turkish Teachers' Views on Story-based Learning.

Ortaokul Türkçe Öğretmenlerinin Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Kullanılmasına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

Öz

Araştırmanın genel amacı; Ortaokul Türkçe dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının (ÖTÖY) kullanılmasına yönelik Türkçe Öğretmenlerinin görüşlerini belirleyerek ÖTÖY'nin Türkçe dersinde kullanılmasına yönelik öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının kullanılmasına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla Kuzey Kıbrıs'taki ilçelerdeki devlet ortaokulları birbirlerine benzer özellikler gösterdiği noktasından hareketle ilçeleri ayrı ayrı durum olarak kabul etmek ve karşılaştırmak yerine Kuzey Kıbrıs durumu, tek durum olarak kabul edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasının alt türlerinden biri olan bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılının Bahar döneminde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Kuzey Kıbrıs'taki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 3 ilçe de ki Gazimağusa, Lefkoşa, İskele devlet ortaokulları incelenen durum olarak kabul edilmiş ve araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı ve maksimum çeşitlilik örnekleme uygun olarak belirlenen Kuzey Kıbrıs'ta Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı okullarında görev yapan 86 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış yazılı görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin incelenmesinde "içerik analizi" tekniği kullanılmıştır. Çalışmada veriler, görüşmede kullanılan sorular dikkate alınarak yanıtlardan iletiler (kodlar) çıkarılmıştır. Frekanslar ve yüzdelikler katılan öğretmenlerin sayısına göre değil; öğretmenlerin ortaya koydukları iletilere göre sunulmuştur. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin yeni yaklaşımlardan olan öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının Türkçe derslerinde uygulama alanları olduğunu, Türkçe derslerinin anlatımında yardımcı olduğunu ve öğrencilerin Türkçe dersini anlama, kavramada daha etkili olduğu Türkçe derslerinin akılda kalıcı hale geldiğini, Türkçe dersine katılımın arttığını, derslerin işleyişinin daha kolay ve

somut hale geldiğini belirterek kendilerine de bilgi, beceri ve tutumlarına olumlu yönden katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı, Öykü Tabanlı Öğrenme Görüşleri, Öyküleştirerek Öğrenme, Öykü Tabanlı Öğrenmede Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri.

Introduction

"Story Based Learning Approach" was used by in this study, "Story Based Learning Approach" was used Turkish teaching is a field of study which aims to use certain methods, techniques and tools in a regular way Uçar, Ö. (2023). "It is also necessary for the training program to use some new approaches in education in order to reach the desired result R. Terkan, O. Ucar (2020). Reading, listening, speaking, reading, writing areas aimed at developing the skills of learning, understanding, interpreting and communicating Turkish in the Turkish Language Teaching Program which is prepared based on the constructive approach style and language knowledge. Uçar O, Ozcan D. (2017). It can be considered that the aim is to educate the students who are able to express themselves, verbally and in writing, thinking, questioning, criticizing, and being conscious of their duties and responsibilities Uçar O, Ozcan D. (2017). One of the four basic elements of education is the need to refer to the essential elementary teaching learning process. Tepetaş (2011) has implemented a training method based on narrative method to support basic concepts and knowledge levels of 6 year old children U. Önder (2016). Particularly, "how to teach" should be very precise and sensitive at this point because it will take into consideration that the course activity is the process, and it is necessary to draw attention to the visual means (intentionally) to the activities, tools and tools that the approach anticipates here (Demirel, 2007). One of the biggest aims of the "Story-Based Learning Approach" (ÖTÖY) activities is to develop students' "creativity skills" and "high level thinking" Uçar, Ö. (2012). Using different materials to make education fluent and vibrant. The fact that the teachers can actively and efficiently perform the lesson with the constructivist education approach will certainly be the participation of the students in the lesson and the process. Because ÖTÖY is informed by teachers about how theories, approaches and practices related to teaching situations and their different approaches can be reflected in the course environment, as well as with individual learning activities, as well as with collaborative learning group work (Bacak, 2008). Teaching methods used in Turkish lesson are divided into traditional (classical) and contemporary (innovative) teaching methods in general terms. Many methods and techniques can be used in Turkish education in order to increase the effectiveness of the education process and to ensure permanent learning. It is a modern understanding and approach that adopts a student-centered approach to the ÖTÖY which forms the basis of our research. (Kara, 2010). Furthermore, in many scientific meetings held on the subject, it is stated that there is a need for alternative proposals for the development of creativity and high-level thinking skills of secondary school students. Şimşek (2006) has a thesis study in the form of "Storytelling Usage in the Teaching of Primary School Social Studies Course" M Tezer, O Uçar, A Tepe (2019). The contribution of Turkish language teaching, which forms the basis of communicating in Turkish language classes, socialization and expression power in middle schools, is striking R. Terkan, O. Ucar (2020). It can be considered that these models shown by the may negatively affect creativity, but it has been seen that the output of the narration that emerges with the given models is not quite similar to each other and each one contains different creative items and solution ideas belonging to children U Önder (2019).

1. Purpose and Important (PAI)

The general purpose of the research is to determine the opinions of secondary school Turkish teachers about the use of Story-Based Learning Approach in Turkish Lessons and how the story-based learning approach, which is a new approach, contributes to the functioning and content of the Turkish lesson, and how it creates a change in the attitudes of the students. effects on it.” ÖTÖY is very important in terms of educating individuals who are responsible for their own learning, in which the teacher, who puts the student in the center, is a guide, in terms of creating their own knowledge by structuring new knowledge away from traditional learning and teaching approaches and finding solutions to constant problems. This study, which was conducted to determine the opinions of students and Turkish teachers on the use of Story-Based Learning Approach in the 7th grade Turkish lesson in secondary school, is considered important in terms of increasing the efficiency of education and training and providing information to teachers about.

2. Sub Objectives (SO)

In order to develop this aim, the following questions were sought:

- 1) What are the opinions of the Turkish teachers regarding the contribution of the use of ÖTÖY in the Turkish lesson to the lesson?
- 2) What are the views of the teachers about what purposes (goals) ÖTÖY uses in Turkish lessons?
- 3) What are the opinions of teachers about the skills areas that ÖTÖY develops in Turkish lessons?
- 4) What are the opinions of the teachers regarding the difficulties (problems) faced in the application of ÖTÖY in Turkish lessons?
- 5) What are the opinions of the teachers regarding the development of Storytelling Activities in Turkish lessons which teachers' writing skills have developed?

3. Method

3.1. Model of Your Research (MOYR)

In the research, the effects of the story-based learning approach, which is a new approach, on the functioning and content of the Turkish lesson, how it contributes to the functioning and content of the Turkish lesson, and how it creates a change in the attitudes of the teachers, on the students intended.” Based on the point that the public secondary schools in the districts of Northern Cyprus are similar to each other, instead of considering and comparing the districts separately, the situation in Northern Cyprus has been accepted as a single situation. The holistic single case design, which is one of the sub-types of case study, which is one of the qualitative research designs, was used in the research. In the study, the opinions of Turkish Teachers in Secondary Schools on the use of story-based learning approach in the teaching process were evaluated; thus, a single unit of analysis was taken as the basis and the holistic situation was used. The state secondary schools in Famagusta, Nicosia and Iskele in 3 districts affiliated to the Ministry of National Education in Northern Cyprus were accepted as the situation examined and included in the scope of the research. From this point of view, Turkish teachers in secondary schools in each district were accepted as the participants of this research.

3.2. Working Group (WG)

The study group of study included 86 Turkish teachers working in secondary schools in Nicosia and Famagusta, Iskele districts of TRNC Ministry of National Education General Secondary

Education Department. A purposeful sampling method was used to identify participants in this study. In the purposeful sample, some goals that are deemed important for research are identified and participants are identified on the basis of these objectives. In the study, sampling of maximum diversity, which is one of the subtypes of purposeful sampling, has been preferred. The reason is that in a small number of sample groups it is possible to obtain various (different) opinions from participants in different characteristics. It was aimed to select the Turkish Teachers who are thought to have different perspectives on the education of the Turkish Teachers in the secondary education in order to use the story-based learning approach they used in the teaching process as the sample and thus the maximum diversity was achieved.

3.3. Collection of Data (COD)

In this research, "semi-structured interview form for teachers' use of story-based learning approach" developed by researchers was used. During the preparation of the interview form, the interview form was presented to the opinion of seven experts and the final form was given to the form. Negotiations were conducted using a voice recorder. Interview records were transcribed immediately after the interview. The data are coded and the themes are generated and the obtained data are explained by descriptive analysis. The structured interview form consists of 5 questions.

- 1) What are the opinions of the Turkish teachers regarding the contribution of the use of ÖTÖY in the Turkish lesson to the lesson?
- 2) What are the views of the teachers about what purposes (goals) ÖTÖY uses in Turkish lessons?
- 3) What are the opinions of teachers about the skills areas that ÖTÖY develops in Turkish lessons?
- 4) What are the opinions of the teachers regarding the difficulties (problems) faced with the implementation of ÖTÖY in Turkish lessons?
- 5) What are the opinions of the teachers regarding the development of the Storybuilding Activities in Turkish Lessons?

After obtaining the necessary permission for the interview form to be used in the research, Nicosia and Famagusta of the TRNC Ministry of Education were interviewed with the Turkish teachers of the secondary schools in İskele districts. During the 2022-2023 academic year, the director of the secondary schools affiliated to the General Education Department was contacted, and eleven schools were visited and a total of 86 teachers were interviewed. The answers given by the teachers participating in the survey were recorded using the recorder. In the course of using the recorder, permission has been obtained from the managers to be interviewed and the managers are made to feel comfortable at this stage.

4. Analysis of Data (AOD)

The "content analysis" technique was used in the analysis of the data collected in the research. Content analysis is defined as summarizing a text with specific categorizations with smaller content categories (Büyükoztürk et al., 2010). In the research, categorical analysis was used from the types of content analysis. In general, categorical analysis refers to the division of a particular message into units and then grouping these units into categories according to certain criteria (Bilgin, 2006). In this study, the data were presented considering the questions used in the interview. Messages (codes) have been removed from responses to each question. Later, similar codes were collected under the

same group and categories were created. Then, the frequencies of the specified categories are presented. The frequencies are not according to the number of teachers involved; presented according to the messages the teachers put forward. The reason for this is that teachers have to put more than one code (message) in some questions, and not answer in some questions. Direct quotations were often made to reflect the views of the interviewed individuals in a striking way. The collected data are written in detail and explained in a clear and understandable manner how the results are achieved. The opinions of the interviewed teachers were frequently given through direct citations; the results of the research are explained by way of these.

Results

Tablo 1.

Teacher Opinions About The contribution of The Use of ÖTÖY in Classroom

Opinions	f	%
Lessons provide learning by playing.	22	25,6
Lessons provide learning by playing.	17	19,8
Students get rid of passive situation in lessons.	13	15.1
The student contributes actively to increase participation in the lesson.	10	11.6
Helps your teacher get good positive feedback from lessons.	8	9.3
It provides the participation of children who hide themselves.	7	8.1
By doing, learning contributes to learning.	6	6.9
Positive contribution can also be observed in terms of personal development.	3	3.4
Total	86	

As seen in Table 1, the teachers who participated in the research reported different opinions on the question "What are the contribution of the teacher in using Turkish language in teaching Turkish lessons?" Participants all seem to think positively. ÖTÖY activities make the course enjoyable. In addition, they have contributed to making students learn by doing, contributing actively to increase their participation, positive contribution in terms of personal development, positive contribution in terms of personal development, and self-conceiving students are able to speak with a learning approach.

Table 2.

Teachers' Views on What Purposes (goals) They Are Using By ITU

Opinions	f	%
To provide accurate and effective use of Turkish language	40	52.6
To ensure the permanence of information	20	23.2
To give the behaviors of the researcher, preparation, responsibility	10	11.6
To provide developments in applications in Turkish teaching	8	9.3
Disruptions in Turkish teaching	8	9.3
Total	86	

Teachers who participated in the research, as seen in Tabloda 2, pointed out different opinions about which goals (objectives) of ÖTÖY are used to achieve. Participants seem to think in the positive direction. Teachers have stated that they are making efforts to ensure correct and effective use of Turkish language, to ensure the permanence of knowledge, to provide students with research, preparation, taking responsibility behaviors, to improve their practices in Turkish teaching and to eliminate the problems in Turkish teaching.

Table 3.
Teacher Views On Which Skills Areas The ÖTÖY Developed By Students

Opinions	f	%
Reading,	14	16.2
Tracing	10	11.6
Talking	10	11.6
Listening	10	11.6
Writing	10	11.6
Mentally improves the student	10	11.6
Taking responsibility	5	5.8
Develop research-development areas	5	5.8
Creative thinking	4	4.6
It gives you confidence	4	4.6
Contributes to the development of problem solving skills	4	4.6
Total	86	

What skills areas do you think the ÖTÖY has directed towards students? all of the teachers who participated in the question stated that they contributed positively. As for the findings from the interviews; ÖTÖY has stated that the skills of reading, writing, speaking and listening of the students are developed, mentally developed, problem-solving skills, taking responsibility and research-development areas, creative thinking and self-confidence and problem solving skills.

Table 4.
Teachers' Views on What Problems (problems) They Met in The dimension of The Implementation of The ITU

Opinions	f	%
Inadequate time	36	41.8
Some negativities	19	22.0
Inadequate physical environments,	9	10.46
The curriculum is intense	8	9.3
Sometimes children can refuse to work with each other.	7	8.1
The difficulty of adapting the approach to every subject	6	6.9
Total	86	

As you can see in Tabloda, the teachers who participated in the research, what problems (problems) do you encounter in the aspect of ÖTÖY's implementation? teachers have expressed different opinions. They stated that they can mostly affect the negative factors of using ÖTÖY. Teachers are concerned about time insufficiency, physical inadequacy, intense curriculum, children sometimes refusing to work with each other, and a teacher who can not adapt the approach to every aspect.

Table 5.
Findings About Storybuilding Activities of Teachers' Developmental Skills

Opinions	f	%
It contributed to not being able to establish appropriate clauses in the Turkish rules.	17	19.7
It contributed to the ability to write events by writing sequences and information.	17	19.7
It contributed to the inability to establish causal relationships in my writing.	16	18.6
It contributed to my inability to establish purpose-result associations in my writing.	6	6.9
The trick contributed to my writing without falling.	4	4.6
It helped me to comply with the rules of spelling and punctuation.	3	3.4
It helped me to draft my writings.	3	3.4
It helped me to plan my writing around a main idea.	3	3.4
It helped to support the main idea of my writing with helpful ideas.	2	2.3
The writing contributed to the location and the ability to make a proper entry.	2	2.3
It contributed to my ability to connect my writing with impressive expressions.	2	2.3
The writing contributed to the lack of a short, remarkable title on the subject.	2	2.3
Feelings, thoughts, dreams, impressions and experiences helped me to express myself by writing.	1	1.1
I have learned to use words, concepts, proverbs and idioms in my writing	1	1.1
It contributed to not sharing what I wrote with others and not to consider their evaluations.	1	1.1
Total	86	

According to Table 5, participating in the study. The Turkish teachers have emphasized the importance of "the ability to write scripts that are appropriate to Turkish rules" and "the ability to write events and information in a way that makes writing possible." The Turkish teachers' speech skills they expressed the positive effect of the ÖTÖY in writing by putting events and information in a similar order to their answers. Turkish teachers show this approach to transfer their emotions, thoughts and dreams in written form and develop their writing skills.

Conclusion and Discussion

Teacher's opinions about the story-based learning approach in Turkish lesson. The first question developed in line with the objectives of the research is the question "What are the

contributions of ÖTÖY to the lesson in Turkish lessons?" Participants seem to think that all of the participants think positively as a result of their opinions obtained from their answers to this question.

ÖTÖY activities make the course enjoyable. In addition to this, it is possible to make learning by doing-living, to contribute actively to increase the participation of the students, and also by the learning approach of self-conceiving students, whose positive contribution in terms of personal development also contributes positively in terms of personal development.

Because the course is a verbal course in Turkish, the attention of the student is dispersed very quickly. For this reason, this approach is important for collecting attention. Abstentions are important for introverted students to socialize and for the development of friendship relations. It is an effective method for attracting interest in a student and giving a play to the class. The student is never bored, the lesson is made fun, productive, fun and enjoyable. In addition, the course will be saved in a monotone way. The method of story formation in Turkish lesson is amusing and provides meaningful learning.

I believe that all students will be at the highest level of learning, listening for their attention and attendance throughout the lesson. Learners become more permanent as students themselves attend classes.

The creativity aspect of the children arises, the passive students become active, the abstract concepts are embodied and realized better, the diction is improved and they learn while having fun. Turkish language lessons and enjoy learning by providing the knowledge that you can easily apply in your daily life provides.

The second question, which was developed in line with the objectives of the research, appeared to be that the participants thought positively on the basis of the teachers' opinions about which goals (objectives) the ÖTÖY used to realize.

Teachers have stated that they are making efforts to ensure correct and effective use of Turkish language, to ensure the permanence of knowledge, to provide students with research, preparation, taking responsibility behaviors, to improve their practices in Turkish teaching and to eliminate the problems in Turkish teaching.

The third question, which was developed in line with the objectives of the research, appeared to be that the participants thought positively in terms of the teachers' views on which skills areas the ÖTÖY students developed.

It has been determined that the ÖTÖY Approach develops students' reading, writing, speaking and listening skills, mentally developed problem-solving skills, responsibility and research-development areas, creative thinking and self-confidence and problem solving skills. Because the course is a verbal course in Turkish, the attention of the student is dispersed very quickly. For this reason, drama method is important in terms of attention.

Through this method, the student first realizes the consciousness of being an individual when he introduces himself into the process. Therefore, it will become the basis of the group's success as it becomes even easier to identify others of the self-recognizing individual. However, it serves the first step of socialization. If we handle the event on a process-by-case basis, it makes it more holistic in terms of both students and teachers. In short, it provides the development of both cognitive and psychomotor as well as social level.

The fourth question, which has been developed in line with the objectives of the research, is thought to be able to influence the negative factors of the use of the ÖTÖY in view of the teachers' views on what problems (problems) they meet at the level of implementation of the ÖTÖY. The teachers are concerned about the time inadequacy, the inadequacy of the physical environment, the curriculum intensive, the children sometimes refusing to work with each other, and the problem is that a teacher will have difficulties in adapting the approach to every situation.

Participating in the investigation. The fifth question of the answer given by the Turkish teachers in the question "What do you think about the writing activities in the drama do you think develops the most direction / direction of your writing skill?" Has contributed to making it possible to write the sentences according to Türkçenin's rules. "It seems to be concentrated on the option of writing events and information in order. they expressed the positive effect of the ÖTÖY in writing by putting events and information in order similar to the answers in the speech skill. Turkish teachers show this approach to transfer their emotions, thoughts and dreams in written form and develop their writing skills.

In other researches done as a doctoral dissertation at Durham University, "conducted an analysis of the theoretical foundations of the method of storytelling in elementary schools and the impact on students' inner motivations". In this study, the relationship between the method of teaching and learning developed in Scotland and the level of motivation of students was investigated and the theoretical foundations of narrative in terms of constructivism, progression, drama method and intrinsic motivation were investigated. U. Önder (2016). In this study, a sample group was selected to refer to the opinions of the students to determine their internal motivations. According to the obtained data, the method of storytelling was found to increase the motivation levels of the students. In addition, the end result is that students have increased their thoughts and experiences. It is argued that this research should give more importance to the method of narration in primary school programs. U Önder (2019). Because, as a method of narration, it meets the unknown needs of future programs. At the Ringstabekk School in Oslo, the narrative method was used for students aged 13-16. The students here have implemented a narrative unit in the direction of international energy contact. As regards this method, a book was published in 1997. "Creating Worlds, Constructing Meaning: The Scottish Storyline Method "written by Jeff Creswell is helping to introduce the concept of storytelling. A study based on the processing of Social Studies units (Margit, McGuire and Brown, 1994) was conducted using the narrative method in Seattle (USA) and Sydney (Australia), and when Social Studies units were presented around a story, interest. Students with cognitive, affective, and kinetic involvement in classroom work have become more willing to learn and explore their learning goals. At the 2nd International Narrative Conference in Elsinore, 8C class students (between 14 and 15 years) of Rosenlundskolen in Denmark, their teachers "2. They have worked towards a narrative about the Treaty Policy in Denmark during World War II. The pupils have been created with the characters appropriate to the historical demands of the Germans for the Danish Government, and they have been analyzed and decided what to do. The aim of this narrative is not to present a specific content to the students but to enable them to gain in-depth knowledge of what the Danish government actually does, without limiting the freedom of the students. At the Kirkbymoorside CP School in the UK, after the summer vacation, it was used in the method of storytelling in order to ensure cooperation between students in different classes. At the outset of this project, students had very little knowledge of European countries and their capitals, and it was observed that they learned a lot about this after the project (<<http://www.storyline-scotland.freeserve.co.uk/england.htm>>). Ifigenia Ilipoulou, a young Greek teacher from Anilio in

Greece, discussed the method of storytelling in the postgraduate thesis at Strathclyde University. The main purpose of this study is the adaptation of the philosophies in the narrative method of livelihood lesson given in the first years of primary education in Greece (<<http://www.storylinescotland.freeserve.co.uk/greece.htm>>). Björk Eiríksdóttir, a teacher at Kopavogur in Iceland and Rosa Eggertsdóttir, an advisor at Akureyri, discussed the storytelling in the postgraduate theses in Cambridge. María Steingrimsdóttir and Sigrún Guomundsdóttir, who also have a master's degree by taking advantage of narratives, (<http://www.storylinescotland.freeserve.co.uk/island.htm>). Janne Fausganger, an instructor at the Faculty of Education at Stavenger, wrote an article entitled "Teaching in or Out of Mathematics". In this article, examples of how to use narration in the teaching of mathematics within the story or four times a year are presented.

Findings based on findings and results obtained from the research:

- I think it would be good to prepare texts suitable for narration in Turkish textbooks.
- It is thus possible for the students to develop their imagination and imagination. In addition, studies and studies on attitudes and information on ÖTÖY, which is an important approach in terms of putting the attitude and feelings of the individual out of their knowledge and skills, can be done.
- The selection of narrative activities according to age and class should be highly attended by researchers.
- This study has been applied to teachers of Turkish lessons with the scanning model.
- It should also be applied to other courses.
- It will be better understood when we look at it experimentally.
- In this respect, I think that such studies can be explained more accurately and beautifully in this way by studying empirically, the story-based learning approach.
- Because I believe that this approach is understood by experiencing life by doing verbally with theories

Reference

- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5.sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenmeyaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde program geliştirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, S. (2010). *Sosyal bilimler için çok degiskenli istatistik SPSS ve LSREL uygulamalar*. Ankara: Pegem A.
- Margit, McGuire, & Brownly. (1994) and Social Studies units when presented around a story and student participation
- Kara, Ö. T. (2010). *Türkçe öğretiminde yaratıcı drama*. [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, A. (2000). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinin öğretiminde hikâye anlatım yönteminin (storytelling) kullanımı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi
- Terkan, R. ve O. Ucar. (2021). "Determination of success driven motivation in communication for secondary education 10th year students trnc sample". *International Review of Management and Marketing*, 11 (1), 21-28. <https://doi.org/10.32479/irmm.10905>
- Terkan and Ucar, (2020). The relationships between information and practices of teaching staff that give courses at educational programs during the COVID 19 pandemic with regards to distance learning". *International Review of Management and Marketing*, 10(6), 29-36. <https://doi.org/10.32479/irmm.10765>
- Tezer, M., Uçar, O. ve Tepe, A. (2019). "A research on the use of visual media technology in education". *Education in The Knowledge Society EKS*, 20, 1-9.
- Tepetgöz, G.Ş., & Haktanır, G. (2011). "6 yaş çocuklarının temel kavram bilgi düzeylerini desteklemeye yönelik öyküleştirme yöntemine dayalı bir eğitim uygulaması". *Eğitim ve Bilim Dergisi* 38 (169), 62-79.
- Uçar O. ve Ozcan D. (2017). "Determination of the perceptions of the turkish language teachers toward the use of modern measurement and evaluation tools". *Int J Sci Stud* 5(8):158-164. <http://dx.doi.org/0000-0001-5093-1063>
- Uçar O. ve Ozcan D. (2017). "Determining the views for the use of contemporary measurement and evaluation forms of turkish teachers". *Int J Sci Stud*, 5(8): 202-211. <http://dx.doi.org/0000-0001-5093-1063>
- Uçar, Ö. (2012). *Orhan Kemal'in eserleri ve hayatı*. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Lefkoşa, Kıbrıs.
- Uçar, Ö. (2016). *Türkçe öğretmenlerinin çağdaş ölçme değerlendirme araçlarının kullanımına yönelik görüşlerinin belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi] Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa, Kıbrıs.
- Uçar, Ö. (2019). "İlk okuma-yazma öğretimi dersinde teknoloji kullanımına ilişkin sınıf öğretmeni adayları öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 3/5, 43-56.
- Uçar, Ö. (2023). Osmanlı, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde uygulanan yazma eğitimi becerilerinin Türk eğitim sistemine etkileri, uygulama biçimleri ve tarihten günümüze değerlendirilmesi". Baltacı, Ö. (ed.) *Eğitim Bilimleri Araştırmaları- V*. Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub171.c851>

**Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders
Kitabına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi**

*Examination Of The Opinions Of Turkish Language and Literature Teachers On The 10th
Grade Turkish Language and Literature Textbook*

* Seda YÜKSEL

**Serdal İŞIKTAŞ

*Uzm., Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi
Güzelyurt, KKTC

sedakingir@gmail.com

** Doç.Dr., Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi

Güzelyurt, KKTC

serdalisiktaş@gmail.com

orcid.org/0000-0001-7678-0494

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 19 Haziran / June 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Haziran / June 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/ June

Atıf / Cite as: Yüksel, Seda; İşıktaş Serdal. "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 12 (Haziran 2023), 49-69. <https://doi.org/10.58607/kaid.1316981>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın etik onayı Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 13.06.2023 tarih ve KSTU/2023/183 proje numarası ile verilmiştir. / Ethical approval of this study was given by Cyprus Health and Sciences University Scientific Research and Publication Ethics Committee with the date 13.06.2023 and project number KSTU/2023/183 (**Seda Yüksel-Serdal İŞIKTAŞ**).

Yazar Katkıları: Çalışmanın Tasarlanması: SY (%80), SI (%20)

Veri Toplanması: SY (%80), SI (%20)

Veri Analizi: SY (%80), SI (%20)

Makale Yazımı: SY (%80), SI (%20)

Makale Gönderimi ve Revizyonu: SY (%80), SI (%20)

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Öz

Yapılan bu çalışmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın evrenini 2022- 2023 eğitim öğretim yılında KKTC MEKB Genel Orta Öğretim Dairesi'ne bağlı okulların 10. sınıflarında görev alan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya randomize örneklem yöntemi ile belirlenen 92 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ve Kılıç (2019) tarafından oluşturulan 33 soruluk anket formu kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, alınan eğitim türü ve kıdem yılına göre dağılımları frekans ve yüzdeler olarak belirlenmiştir. Katılımcı ve ölçek cevaplarının birbirlerine yakınlığı ve homojenliği dikkate alınarak T-Testi, ANOVA Testi ve betimsel analiz testleri uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçek alt boyutlarının ve toplam değer arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durumda öğretmenlerin 10 sınıf Türk Dili ve Edebiyat Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinin olumlu düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma sonucunda cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin 10 Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerinde herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Araştırmada hem ölçeğin alt boyutlarında hem de toplam değerde yaş değişkenine göre herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Araştırmada eğitim düzeyinin öğretmenlerin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının ilişkin görüşlerini etkilemediği görülmüştür. Aritmetik ortalamaya toplam değer bazında bakıldığında yüksek lisans mezunlarının diğer mezunlara göre Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının ilişkin görüşlerinin "katılıyorum" düzeyinde olumlu olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Türk Dili, Ders Kitabı, Öğretmen Görüşleri, Onuncu Sınıf.

Examination of the Opinions of Turkish Language and Literature Teachers on the 10th Grade Turkish Language and Literature Textbooks

Abstract

In this study, the opinions of Turkish language and literature teachers about the 10th-grade Turkish Language and Literature textbook were examined. The research was conducted with the descriptive screening model, which is one of the quantitative research methods. The study consists of Turkish Language and Literature teachers working in the 10th grade of the schools affiliated with the KKTC MEKB General Secondary Education Department in 2022-2023 academic year. 92 teachers determined by randomized sampling method were included in the study. In the study, the personal information form created by the researcher and a 33-item questionnaire form created by Kılıç (2019) were used. As a result of this analysis, it was determined that the relationship between the scale sub-dimensions and the total value were at a significant level. In this case, it is possible to say that the teachers' opinions on the 10th-grade Turkish Language and Literature Textbook are at a positive level. The distribution of the teachers participating in the study according to gender, age, type of education, and years of seniority was determined by frequency and percentage. T-Test, ANOVA Test, and descriptive analysis tests were applied considering the closeness and homogeneity of participants and scale responses. As a result of the research, it was determined that there was no difference between the teachers' opinions about the 10th Grade Turkish Language and Literature textbook according to the gender variable. In the study, no differentiation was found in both the sub-dimensions of the scale and the total value according to the age variable. In the study, it was seen that the level of education did not affect the teachers' views on the 10th-grade Turkish Language and Literature Textbook. When the arithmetic average is examined on the basis of the total value, it is determined that the opinions of the master's graduates about the Turkish Language and Literature Textbook are positive at the "I agree" level compared to other graduates.

Keywords: Turkish Language, Turkish Literature, Course Book, Teacher's Reviews, Tenth-Grade.

Giriş

Bir dersin öğretiminin ana unsurlardan biri kuşkusuz eğitim araç gereçleri olmakla birlikte dersin aktarılmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmada oldukça etkilidir. Derslerin planlanması için en önemli kaynaklardan biri öğrenci ve öğretmenler için en iyi kılavuz ders kitabıdır. İyi tasarlanmış ve çeşitli duyulara ve temel becerilere hitap edecek şekilde hazırlanan ders kitabı öğrenmeyi her açıdan zenginleştirecektir. Ders kitapları, profesyoneller tarafından hazırlanmış, sistematik bir biçimde bölümlenmiş teknik bir yapıt olarak nitelendirilebilir (Cemaloğlu, 2003). Ayrıca ders kitaplarının hazırlanma sürecinde temel özne olarak kabul edilen öğrenci ve temel kullanıcı kabul edilen öğretmenin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulması beklenir (Şahin ve Köksal, 2003).

Ders kitabı, Milli Eğitim tarafından tanımlanan amaç ve kazanımları kapsayan “pedagojik kavram, strateji ve becerileri” kapsayan bir araçtır (Eskimen, 2015). Ders kitapları öğretmenler ve öğrenciler için rehber görevi görürken öğretmenlere derslerde hangi konuların işleneceğini ve konuların nasıl öğretileceğini gösterip öğretmenlere dolaylı planlı bir çalışma olanağı da sağlamaktadır. Öğrenciler açısından ise ders kitapları bilgiye ulaşmanın en kısa yolunu sunup öğrencilerin ilgili derste ne öğrenecekleri hususunda onlara kaynak yaratılmasında önem taşımaktadır (Ata-Özer, 2018; Özer ve Sezer, 2014; Erbaş, Alacacı ve Bulut, 2012).

Öğretim sürecin boyunca gerçekleştirilecek etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesiyle ilgili aşamalarda da ders kitaplarının önemi yadsınamaz (Güzel, Oral ve Yıldırım, 2009). Bu nedenle ders kitaplarının eğitim sürecindeki kullanımı, öğrenme deneyimine ve öğretme sürecine katkı sağladığı için her geçen gün yaygınlaşmaktadır (Issitt, 2004). Müfredat düzenlemelerinde önemli bir rolü olan ders kitapları eğitim sisteminin temel girdilerinden biridir. Ders kitaplarının değerlendirilmesi ders kitaplarının daha iyi hazırlanmasına yardımcı olur (Kılıç ve Seven, 2008). Swanepoel (2010) ders kitabı incelemelerine dayalı araştırmasında, ders kitaplarının hangi özelliklerinin öğrenmeye katkı sağladığını ortaya çıkarabileceğini belirtmektedir.

Eğitim sürecinde temel ders kitabında olumsuz bir durum oluşması halinde bu durum artarak devam edecektir. Bu sorunlardan kurtulmak için öğretmenlerin, okulların ve ders kitaplarının niteliklerinin dönemsel olarak iyileştirilmesi gerekmektedir. Ders kitapları, öğrenci ve ilgili dersin müfredatı arasında bir ilişki kuran, öğrenilmesi gereken konularla ilgili ön hazırlığı ve bilgiyi sunan, ulusal kültürü aktarıırken sorgulama ve araştırma hevesi uyandıran en uygun öğretme ve öğrenme olanağı sağlayan araçlardan biri olarak nitelendirilmektedir (Kılıç, 2019).

Bir ulusun ulus olmasında ve varlığının devamlılığının sağlanmasındaki faktörlerin en başında dil ve edebiyat kavramları yer almaktadır (Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok, 2008). Buna bağlı olarak dilin ve edebiyatın birbirini uyum içinde tamamlayan kavramlar olduğu görülmektedir.

Dil ve edebiyatın kültür için bir araç olmasının yanı sıra, mesleğinin ne olduğu fark etmeksizin kendini doğru dilde ifade edip başkalarını da dinleyip anlayan insanlar yetiştirmede de önem taşımaktadır. Bu nedenle öğrencilerin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenen Türk Dili ve Edebiyatı müfredatının amaçlarına göre yetiştirilmesi önem arz etmektedir.

Toplumsal ve bireysel gelişimin temeli olan eğitim, alan yazında sıklıkla araştırma konusu olmaktadır. Eğitim temelde, fiziksel uyaranların etkisi altında, bireyin beyninde istenilen yönde biyokimyasal değişikliklerin meydana geldiği bir süreçtir (Sönmez, 2015). Eğitim sırasında verilen bilgilere göre amaç karşındaki kişiden istenilen sonuçları almaktır. Bu açıdan birbirine çok benzeyen bu iki kavramın farkı, öğretmenliğin de sınırları olmasıdır. Öğretimse, eğitim gibi geniş alanda yer aldığından, kendisini amaçlananla sınırlayarak davranışı değiştirmeye çalışır (Dirik, 2015). Eğitim,

yer ve süreç sınırlaması olmaksızın her şeyi kucaklarken, eğitim alan ve süreci sınırlandırarak adayları cezbeder (İlgar, 2007).

Öğretme, plan ve programdan bağımsız olarak gerçekleşse de çalışma planlı ve programlıdır. Bu nedenle öğrencinin eğitim amaçlarına ulaşabilmesi için öğrenmesi gerekmektedir (Özmen, 2015). Öğretmenlik kavramı ayrıntılı olarak açıklandığında üç önemli unsur ortaya çıkmaktadır. Öğretimde birinci önemli unsur hedefler, ikinci önemli unsur plan ve programın birleşimi, üçüncü önemli unsur ise belirlenen programa göre gerçekleştirilen öğrenmede kullanılan araçlardır (Güneş, 2013). Okullarda yapılan öğrenmeler programlar çerçevesinde gerçekleşir.

Bir eğitim programı, bir eğitim kurumunun amaçlarını ve tüm ders dışı etkinlikleri gerçekleştirebilmek için oluşturulmuş bir tasarım olarak ifade edilebilir. Eğitim kavramıyla öğretim kavramı arasındaki benzerlik programların arasında da sürmektedir. Müfredat, eğitim programlarının amaçlarına göre belirli bilgilerin kazandırılması için tasarlanmış planlardır (Dirik, 2015). Bununla birlikte bu programların dinamik yapıda olduğu görülmekte, dönemin değişimleri temel alınarak beklenti ve ihtiyaçlara göre düzenlenmektedir (Kadirhan, 2022).

Müfredat, dersin öğrencide beklenen yeni hedeflerin oluşturulabilmesi için öğretmenin hangi noktaları ve ne şekilde aktardığına ve bilgileri aktarmak için ne kadar zamana ihtiyaç duyulduğuna rehberlik eden öğrencinin aynı sorulara cevap verdiği eğitim-öğretim süreçlerinin önemli bir biçimidir. Eğitimde kılavuzluk görevini taşıyan müfredat sayesinde kaliteli düzeyde eğitim vermek mümkündür (Girgin, 2011).

Edebiyat dersi, kurumsal eğitim sürecinin temel unsurlarından biridir. Edebiyatın insan ve toplum hayatında sağladığı kazanımlar doğrultusunda birey dolayısıyla da toplum değiştirilebilir. Edebiyatın insanlara genel olarak sanat zevkini yaşatmak amacıyla yapıldığı düşünülse de belli bir amaca yönelik olmasından dolayı insan psikolojisinde etkisi bulunmaktadır. Bu sayede, amaca uygun kullanıldığında hedeflenen insan modelinin kişilik kurgulamasında önemli yer tutabilecek bir vasıta. Dolayısıyla edebiyat dersinin hedeflerinin ne olması gerektiği, bu hedeflere hangi içerik ve etkinliklerle ulaşılacağı konusunun son derece iyi planlanması gerekmektedir. Aksi takdirde çok etmenli ve epey karmaşık bir süreç olan edebiyat eğitiminden istenilen yararın elde edilmesi mümkün olmayacaktır (Kalkan, 2019). Türk dili ve edebiyatı öğretilenler için gerek dil eğitimi gerek edebî kültür olsun, bu eğitime pedagoji "öğretimi" denir. Dil ve edebiyatın diğer bilimlere girişte temel alınması bu iki kavramın eğitimdeki yerinin önemini göstermektedir. Dil öğretimi, kişinin dört temel dil becerisini (okuma, yazma, konuşma ve dinleme) öğrenebilmesi ve ayrıca kültürel kimliğin oluşması ve ifade edilebilmesi için verilen öğretimidir. Kendilerini güzel, doğru ve etkili bir şekilde ifade etmektedirler. Dört temel dil beceresine hâkim olmak, insanların diğer bilimleri anlamalarını ve toplum içinde kendilerini doğru ifade etmelerini sağlar (MEB, 2017).

Okullarda dil bilgisi ve edebiyat derslerinin temel amaçları ve öğretimi teorik bir şekilde ilgili yönetmelik ve MEB kararlarıyla belirlenir. Bu amaç ve etkinliği, Türkçeyi doğru kullanan, öğrencinin entelektüel ve ruhsal gelişimine katkı sağlayan bir biçimde özetlemek mümkündür. Bu dersin amacına ulaşabilmesi için de öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırması, metni anlamlandırmada öğrenciyi merkeze alması ve metnin kendi iç devingenliğini ortaya koymasında ona yardımcı gerekir (Günay, 2006).

Ders kitapları bilgilerin edinilmesi, yorumlanması ve uygulanması için önemli materyaller olarak kabul edilmektedir. Ders kitaplarının temel amacı, öğrencileri dünyanın getirdiği koşullara uyum sağlayabilen ve sorunlara çözüm üretebilen bireyler olarak yetiştirmektir. Bu nedenlerle

öğrenme sürecinin önemli bir parçası olarak kabul edilen ders kitaplarının değerler kazandırmadaki rolü göz ardı edilemez. Ders kitapları aracılığıyla öğrencilere ulusal ve evrensel değerler kazandırılır (Çelikpazu ve Aktaş, 2011). Ulusal ve evrensel insani değerler, müfredata göre hazırlanmış ders kitaplarında ifadeler, kelimeler, metinler veya görseller aracılığıyla tematik bilgilerle birlikte doğrudan veya dolaylı olarak aktarılabilmektedir. Etkili değerler eğitimine ulaşmak için değerlerin dolaylı veya doğrudan olarak aktarılması gerekir (Başaranol, 2017).

Ders kitaplarını öğretimde etkili ve güçlü rol oynayan önemli bilgi kaynağı gibi görmek yanlış olmayacaktır. Bunun nedeni ders kitaplarının ülkemizdeki bütün okullara ücretsiz olarak dağıtılmasıdır. Ders kitapları, öğrencilerin dersten önce derse hazırlanmalarını ve dersten sonra dersi gözden geçirmelerini sağlar. Ders öncesi hazırlık, öğrencinin sınıfta ne öğreneceği hakkında fikir sahibi olmasını sağlamaktadır. Dersin ardından istediği zaman, yerde ve istediği sıklıkta dersi tekrar etme imkânına sahiptir. Ders kitapları gerek öğretmen gerek öğrenci açısından yararlıdır. Işıksal'a (2018) göre ders kitabı, programın içeriğine göre hazırlanmış, sınıfta etkili olan bir öğrenme aracıdır.

Bir ders kitabı sahip olması gereken tüm niteliklere sahip olsa bile müfredat hedefleri ve başarısıyla uyumlu, öğrenci düzeyi, ilgi ve ihtiyaçlarla uyumlu, bilimsel olarak sağlam, görsel olarak desteklenmiş olmalıdır. Ders kitabından etkin bir şekilde faydalanmak için, okulun çevre koşullarının başarıya etkisi, öğrencilerin ihtiyaç ve ilgilerinin etkisi dikkate alınarak müfredatın iyi uygulanması gerekir. Öğrenciler kitabın etkili kullanımını, hangi mimiklerle, hangi ses tonuyla kitabın fonksiyonlarını ve konularını anlatacağını unutmamalıdır. Öğretmen ders kitabının çalışmalarına dersten önce aşina olmalı, derse hazırlıklı ve planlı olarak gelmelidir (Demirel ve Kiroğlu, 2006).

Günümüzde en önemli iletişim araçlarından biri olan dilin doğru ve etkili kullanımının gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Öğrencilerin ölçme-değerlendirme sonuçlarına göre okuduklarını anlamaya ilişkin sorunların ancak ana dillerini etkin bir şekilde öğrenmeleriyle aşılabileceği belirtilmektedir (MEB, 2020). Etkili ve verimli bir Türk dili ve edebiyatı dersi ile ana dilin etkili ve yetkin bir şekilde öğrenilmesi mümkündür. Sağlıklı bir Türk dili ve edebiyatı programı da ihtiyaçları tam olarak karşılayan bir öğretim programını gerektirir. Öğretim programlarının gereksinimleri karşılayabilmesi, değerlendirme yoluyla eksikliklerin giderilmesine bağlıdır (Çetin Yücel vd. 2010).

Türk dili ve edebiyatı dersleri, insanların kendilerini ifade etmelerinde ve kültürlerini gelecek kuşaklara aktarmalarında önem taşıyan rol oynamaktadır (Çetin Yücel ve Kılıç, 2019). Türk dili ve edebiyatı dersi, Türkçe dersine ek olarak ortaöğretim öğrencilerinin edebiyat bilgisi edinmeye başladığı ve öğretilen edebiyat temellerinin aktarıldığı bir derstir. Öğretmenin ders kitabının etkin kullanıcılarından biri olması sebebiyle ders kitabının değerlendirilmesinde ve geliştirilmesinde öğretmenin rolünün önemi vurgulanmaktadır (Hewitt, 2018).

Araştırma, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin “10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabı (2021-2022)” na ilişkin metin tercihi, görsel tasarım, etkinlikler ve içerik hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı ve elde edilen bulgular doğrultusunda alan öğretmenlerine önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada belirlenen amaç aşağıdaki alt amaçlar doğrultusunda oluşturulmuştur;

1. Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri Nelerdir?
2. Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Var mıdır?

3. Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinde Yaş Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Var Mıdır?

4. Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinde Mesleki Kıdeme Göre Anlamlı Farklılık Var Mıdır?

5. Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinde Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Var Mıdır?

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi bölümleri yer almaktadır.

1. Gereç ve Yöntem

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da mevcut bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012). Araştırmaya konu olan olay, kişi ya da nesne kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya yönelmektedir. Betimsel araştırma, olay, obje, varlık, kurum, grup ve çeşitli alanların “ne” olduğunun betimlenmesi, açıklanmaya çalışılmasıdır. Betimsel araştırmalar, süregelen olayları önceden meydana gelen olayların şartlarıyla birlikte dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimin açıklanmasını hedef almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 2022- 2023 eğitim öğretim yılında KKTC MEB Genel Orta Öğretim Dairesi'ne bağlı okulların 10. sınıflarında görev alan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya randomize örneklem yöntemi ile belirlenen 92 öğretmen dahil edilmiştir. Randomize evrenden örneklem için birim çekme işleminin seçkisizlik ilkesine uygun olarak yapılması demektir. Seçkisiz örnekleme yöntemleri, evrenden örneklem için birim çekme işleminin seçkisizlik ilkesine uygun olarak yapıldığı örnekleme yöntemleridir. Oluşturulan evren listesinden örnekleme birimlerinin seçkisiz olarak çekilmesidir. Grupların evrendeki ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerini amaçlar (Büyüköztürk, 2014).

3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırma, Türk dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Veriler toplanmaya başlamadan önce katılımcılar araştırmanın amacı kapsamı, sınırlılıkları ve gizlilik esaslarına ilişkin araştırmacı tarafından bilgilendirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler kişisel bilgi formu ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının değerlendirilmesi ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada örnekleme oluşturan öğretmenlerin bazı özelliklerinin belirlenmesi için 5 sorudan oluşan bir bilgi formu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form, öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, mesleki kıdemleri, eğitim düzeyleri gibi soru ilgili soruları içermektedir.

3.2. Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının Değerlendirilmesi Ölçeği

Araştırmada Kılıç (2019) tarafından oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Anket formu 33 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular dört temada toplanmıştır. Anket formundaki birinci tema Türk

Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının görsel açıdan değerlendirilmesine yönelik soruları, ikinci tema ders kitabının içerik açısından değerlendirilmesine yönelik soruları, üçüncü tema ders kitabının metinlerinin değerlendirilmesine yönelik soruları, dördüncü tema ise ders kitabının ölçme ve değerlendirme sorularının değerlendirilmesine yönelik soruları içermektedir. Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayısı 0,92 olarak hesaplanmıştır.

4.Verilerin Analizi

Çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, alınan eğitim türü ve kıdem yılına göre dağılımları frekans ve yüzdelik olarak belirlenmiştir. Çalışma verileri SPSS 28 programı kullanılarak yapılmıştır. Katılımcı ve ölçek cevaplarının birbirlerine yakınlığı ve homojenliği dikkate alınarak T-Testi, ANOVA Testi ve betimsel analiz testleri uygulanmıştır.

5.Bulgular

5.1. Demografik Bilgiler

Tablo 1’de katılımcılara ait demografik bilgileri yer verilmiştir.

Tablo 1.

Demografik Bilgiler

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	65	70,7
	Erkek	27	29,3
	Total	92	100,0
Yaş	26-30	5	5,4
	31-35	11	12,0
	36-40	17	18,5
	41-45	36	39,1
	46-50	16	17,4
	51 ve üstü	7	7,6
	Total	92	100,0
Mesleki kıdem	0-5 yıl	10	10,9
	6-10 yıl	18	19,6
	11-15 yıl	12	13,0
	16-20 yıl	19	20,7
	21-25 yıl	21	22,8
	26 yıl ve üstü	12	13,0
	Total	92	100,0
Eğitim durumu	Lisans	55	59,8
	Yüksek Lisans	35	38
	Doktora	2	2,2
	Total	92	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %70.7'sinin kadın %29.3'ün erkek olduğu görülmektedir. Yaş değişkeni açısından incelendiğinde %39.1'inin 41 ile 45 yaş arasında yüzde 18.5'inin 36 ile 40 yaş arasında %12'sinin de 31 ile 35 yaş arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %22.8'i 21 ile 25 yıl %20'si 16 ile 20 yıl %19.6'sı 6 ile 10 yıl %13'ü 11 ile 15 yıl %13'ü 26 ve üstü yıl %10.9'u da 0 ile 5 yıl arasında mesleki kıdeme sahiptir. Katılımcıların %59.8'i lisans %38'i yüksek lisans %2.2'si de doktora mezundur.

5.2. Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın birinci alt amacı olan “Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri Nelerdir?” sorusunun cevaplanması için ölçek alt boyutları ve toplam değeri ile birlikte korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 2.

Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerine Yönelik Korelasyon Analizi

		Ölçme				
		Görsel Tasarım	İçerik	Metin Secimi	Değerlendirme	Toplam Değer
Görsel Tasarım	Pearson Correlation	1	,441**	,279**	,602*	,789*
	Sig. (2-tailed)		0,000	0,007	0,000	0,000
	N	92	92	92	92	92
İçerik	Pearson Correlation	,441**	1	,483**	,527*	,829*
	Sig. (2-tailed)	0,000		0,000	0,000	0,000
	N	92	92	92	92	92
Metin Secimi	Pearson Correlation	,279**	,483**	1	,451*	,654*
	Sig. (2-tailed)	0,007	0,000		0,000	0,000
	N	92	92	92	92	92
Ölçme Değerlendirme	Pearson Correlation	,602*	,527*	,451*	1	,799*
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,001		0,000
	N	92	92	92	92	92

Toplam Değer	Pearson Correlation	,789**	,829**	,654**	,799*	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000	
	N	92	92	92	92	92

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

P<0,01

Yapılan bu analiz sonucunda ölçek alt boyutlarının ve toplam değer arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır (p<0,01). Bu durumda öğretmenlerin 10 sınıf Türk Dili ve Edebiyat Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinin olumlu düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

5.3. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt amacı olan “Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Var mıdır?” sorusunu cevaplanması için t testi yapılmıştır.

Tablo 3.

Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerine Yönelik T-Testi

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss.	f	p.
Görsel Tasarım	Kadı	6	3,19	0,754	0,0	0,7
	Erkek	5	3,38	96 81		
	Kadı	2	3,47	0,695	0,4	0,4
	Erkek	7	4,41	37		
İçerik	Kadı	6	2,69	0,664	0,4	0,4
	Erkek	5	2,93	73 70		
	Kadı	2	2,98	0,765	0,5	0,4
	Erkek	7	2,65	48		
Metin Seçimi	Kadı	6	2,77	0,702	0,5	0,4
	Erkek	5	2,69	35 54		
	Kadı	2	2,77	0,820	0,0	0,8
	Erkek	7	2,78	41		
Ölçme ve Değerlendirme	Kadı	6	2,93	0,690	0,0	0,8
	Erkek	5	3,33	84 43		
	Kadı	2	3,16	0,772	0,0	0,8
	Erkek	7	3,05	78		
Toplam Değer	Kadı	6	2,90	0,550	0,0	0,8
	Erkek	5	2,58	90 46		
	Kadı	2	3,12	0,575	0,0	0,8
	Erkek	7	2,79	66		

P<0,05

Yapılan analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin 10 Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerinde herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde ise ölçeğin bütün alt boyutları ve toplam değerde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerine göre 10 sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının için görüşlerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Görsel tasarım, ders kitabının içerik, metin seçimi ve ölçme ve değerlendirme boyutlarında erkek öğretmenlerin düzeyinde “Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Toplam değer dikkate alındığında yine erkek öğretmenlerin ($\bar{X} = 3,1279$) ders kitabına ilişkin görüşlerinin “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür.

Yalınkılıç (2007) yaptığı çalışmada ders kitaplarına yönelik eleştiri ve önerilerin yanı sıra ders kitaplarının eğitim ortamındaki olumlu/olumsuz etkilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Güven (2010) ve Taş (2015) da araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu durumda çalışma sonucunun alan yazındaki çalışmalarla desteklendiği söylemek mümkündür. Bu durumu bütün öğretmenlerin cinsiyete göre ders kitabı niteliklerine benzer düşüncede oldukları sonucunu doğurmaktadır.

4.4. Yaş Değişkenine Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan “öğretmenlerin 10 sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına ilişkin görüşlerinde yaş değişkenine göre anlamlı farklılık var mıdır?” sorusunun cevaplanması için ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 4.

Yaş Değişkenine Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerine Yönelik ANOVA Testi

				95%		Confidence		Interval for		Mean	
		$\bar{X}$	S	lt Sınır	st Sınır	Ü	M	M			
			s.			inimum	aximum				
G		3	0	2	4	3	4,				
örsel	6-30	,7200	,70143	,8491	,5909	,00	80				
Tasarı		3	0	2	3	1	4,				
m	1-35	1	,3727	,65892	,9301	,8154	,80	00			
		3	0	2	3	1	4,				
	6-40	7	,3176	,76423	,9247	,7106	,40	60			
		3	0	2	3	1	4,				
	1-45	6	,0389	,85433	,7498	,3280	,20	20	,52	,18	
		3	0	3	3	3	4,				
	1+	1	,5364	,34720	,3031	,7696	,10	20			
		3	0	3	3	2	5,				
	1 ve üstü	2	,4167	,60428	,0327	,8006	,80	00			

	total	2	,2761	,74530	,1217	,4304	,20	5,00		
İ	çerik		3	0	2	3	2	4,00		
	6-30		,0909	,64603	,2888	,8931	,45			
	1-35	1	,9174	,96420	,2696	,5651	,36	4,09		
	6-40	7	,0053	,56083	,7170	,2937	,55	4,00		
	1-45	6	,6970	,66840	,4708	,9231	,45	36,029		,4
	1+	1	,7190	,83957	,1550	,2830	,91	5,00		
	1 ve üstü	2	,5379	,59228	,1616	,9142	,91	3,64		
	total	2	,7836	,70390	,6378	,9294	,36	5,00		
M	etin		2	0	1	3	2	3,50		
	Secimi		,6000	,63026	,8174	,3826	,00			
	1-35	1	,6667	,78881	,1367	,1966	,67	4,00		
	6-40	7	,8725	,89662	,4116	,3335	,17	4,17		
	1-45	6	,8704	,73367	,6221	,1186	,67	17,4		,84
	1+	1	,6667	,38730	,4065	,9269	,17	3,33		
	1 ve üstü	2	,6389	,79402	,1344	,1434	,33	4,17		
	total	2	,7772	,73433	,6251	,9292	,17	4,17		
Ö	lçme		3	1	1	5	2	5,00		
	Değerl		,4667	,25499	,9084	,0249	,00			
	endirm		3	0	2	3	2	4,67		
	e	1	,3939	,70424	,9208	,8671	,17			
	6-40	7	,0392	,73723	,6602	,4183	,00	4,50	,51	,19
	1-45	6	,8519	,67586	,6232	,0805	,17	4,00		
	1+	1	,9394	,50151	,6025	,2763	,33	3,83		

		2	0	2	3	1	4,	
1 ve	2	,8889	,66032	,4693	,3084	,33	00	
üstü								
total	2	,0000	,71909	,8511	,1489	,17	00	
T		3	0	2	4	2	4,	
topl	6-30	,2606	,68688	,4077	,1135	,64	33	
Değer		3	0	2	3	1	4,	
	1-35	,0964	,63993	,6665	,5263	,88	03	
		3	0	2	3	1	4,	
	6-40	,0820	,60887	,7689	,3950	,52	03	
		2	0	2	3	1	4,	
	1-45	,8603	,56545	,6689	,0516	,52	06	,83
		2	0	2	3	2	3,	,53
	1+	,9972	,40440	,7256	,2689	,48	85	
		2	0	2	3	2	4,	
	1 ve	,8864	,51379	,5599	,2128	,33	21	
	üstü							
total	2	,9710	,56433	,8541	,0879	,52	33	

p<0,05

Yapılan analiz sonucunda hem ölçeğin alt boyutlarında hem de toplam değerde yaş değişkenine göre herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (p<0,05). Bu durumda Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerin her yaş grubu için benzer düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Aritmetik ortalamalara bakıldığında 26-30 yaş arasındaki katılımcıların Türk Dili ve Edebiyatına ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 3,2606$) diğer yaş gruplarına göre “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür. Işıksal (2018) Sosyal Bilgiler alanında yaptığı bir çalışmada yaş değişkeninin öğretmenlerin düşüncelerini farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Göven (2010) ve Taş (2015) da yaptıkları araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

5.5 Mesleki Kıdeme Göre Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan “öğretmenlerin 10. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitabının ilişkin görüşlerinde mesleki kademe göre anlamlı farklılık var mıdır?” sorusunun cevaplanması için ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 5.

Mesleki Kıdeme Göre Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerine Yönelik ANOVA Testi

		95% Confidence Interval for Mean					
$\bar{X}$	s	S	A	Ü	M	M	I
		lt sınır	st sınır	imum	aximum		

G	0	3	1	2	4	1	4,		
örsel	-5 yıl	0	,2700	,11957	,4691	,0709	,30	80	
Tasarı			3	0	3	3	1	4,	
m	-10	8	,4500	,65192	,1258	,7742	,80	60	
			3	0	2	3	1	4,	
	1-15	2	,1583	,68152	,7253	,5914	,70	20	
			3	0	2	3	1	4,	
	6-20	9	,0053	,85536	,5930	,4175	,20	00	,89 ,49
			3	0	3	3	1	4,	
	1-25	1	,3667	,62316	,0830	,6503	,50	20	
			3	0	3	3	2	5,	
	6 yıl	2	,4083	,56481	,0495	,7672	,80	00	
	ve								
	üstü								
	otal	2	,2761	,74530	,1217	,4304	,20	00	
İ			2	0	2	3	1	4,	
çerik	-5 yıl	0	,9545	,74258	,4233	,4858	,55	00	
			3	0	2	3	1	4,	
	-10	8	,1465	,67250	,8120	,4809	,64	09	
			2	0	2	3	1	3,	
	1-15	2	,6591	,75577	,1789	,1393	,36	91	
			2	0	2	2	1	3,	
	6-20	9	,5120	,58620	,2294	,7945	,45	36	,99 ,087
			2	0	2	3	1	5,	
	1-25	1	,8139	,75814	,4688	,1590	,91	00	
			2	0	2	2	1	3,	
	6 yıl	2	,5985	,58719	,2254	,9716	,91	64	
	ve								
	üstü								
	otal	2	,7836	,70390	,6378	,9294	,36	00	
M			2	0	2	3	1	4,	
etin	-5 yıl	0	,8500	,91776	,1935	,5065	,17	17	
Seçimi			3	0	2	3	1	4,	
	-10	8	,0000	,86697	,5689	,4311	,67	17	,62 ,68
	yıl								

			2	0	2	3	1	4,	
1-15	2	,5417	,83824	,0091	,0743	,33		17	
yıl									
			2	0	2	3	1	3,	
6-20	9	,7456	,59153	,4605	,0307	,83		67	
yıl									
			2	0	2	3	1	3,	
1-25	1	,7619	,55420	,5096	,0142	,67		83	
yıl									
			2	0	2	3	1	4,	
6 yıl	2	,6944	,78764	,1940	,1949	,33		17	
ve									
üstü									
otal	2	,7772	,73433	,6251	,9292	,17		4,	
Ö			3	0	2	4	2	5,	
lçme	-5 yıl	0	,3667	,96161	,6788	,0546	,00	00	
Değerl			3	0	2	3	2	4,	
endirm	-10	8	,3241	,74858	,9518	,6963	,00	67	
e	yıl								
			2	0	2	3	1	4,	
1-15	2	,5278	,74479	,0546	,0010	,17		00	
yıl									
			2	0	2	3	1	3,	
6-20	9	,8684	,63484	,5624	,1744	,50		83	(
yıl									,77 ,022
			3	0	2	3	2	3,	
1-25	1	,0238	,47518	,8075	,2401	,33		83	
yıl									
			2	0	2	3	1	4,	
6 yıl	2	,8472	,66080	,4274	,2671	,33		00	
ve									
üstü									
otal	2	,0000	,71909	,8511	,1489	,17		5,	
T			3	0	2	3	1	4,	
oplam	-5 yıl	0	,1061	,77393	,5524	,6597	,52	33	
Değer			3	0	2	3	1	4,	
	-10	8	,2441	,54252	,9743	,5139	,88	03	(
yıl									,9 ,101
			2	0	2	3	1	4,	
1-15	2	,7652	,62212	,3699	,1604	,64		06	
yıl									

6-20 yıl	9	2	0	2	3	1	3,
		,7687	,50759	,5241	,0134	,52	58
1-25 yıl	1	3	0	2	3	2	3,
		,0101	,44519	,8075	,2127	,33	91
6 yıl ve üstü	2	2	0	2	3	2	4,
		,9066	,50764	,5840	,2291	,33	21
ortal	2	2	0	2	3	1	4,
		,9710	,56433	,8541	,0879	,52	33

p<0,05

Yapılan analiz sonucunda hem ölçeğin alt boyutlarında hem de toplam değerde öğretmenlerin mesleki kıdemine göre herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır (p<0,05). Aritmetik ortalama açısından toplam değere bakıldığında 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ($\bar{X} = 3,2441$) 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerinin “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarımına yönelik tutumlarının meslek yılına göre değişmediğini gösteren başka çalışmaların olduğu da görülmektedir (Çınar, 2020; Karasu, 2019). Bunun yanında sosyal bilgiler öğretmenin sınıflarında teknoloji ve materyal kullanılması (Uygun ve Kılıçkara, 2019) ile okul öncesi öğretmenin bilişim teknolojilerine ilişkin görüşlerini (Koroğlu ve Buz, 2015) mesleki kıdeme göre anlamlı bir şekilde etkilenmemiştir.

5.6 Eğitim Düzeyine Göre Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın beşinci alt amacı olan “öğretmenlerin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerinde eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık var mıdır?” sorusunun cevaplanması için ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 6.

Eğitim Düzeyine Göre Öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabına İlişkin Görüşlerine Yönelik ANOVA Testi

				95% Confidence Interval for Mean					
G	L	$\bar{X}$	S	Alt sınır	Üst sınır	Minimum	Maximum		
Örsel Tasarım	Lisans	5	,3200	,74645	,1182	,5218	,30	,00	
Yüksek Lisans		5	,2371	,74007	,9829	,4914	,20	,80	,63
Doktora		2	,7500	,06066	6,7797	2,2797	,00	,50	,53

	T		3	0	3	3	1	5		
	otal	2	,2761	,74530	,1217	,4304	,20	,00		
İ çerik	L		2	0	2	2	1	5		
	isans	5	,6876	,71234	,4950	,8802	,36	,00		
	Y		2	0	2	3	1	4		
	üksek	5	,9377	,69191	,7000	,1753	,45	,09		
	Lisans									
	D		2	0	0	5	2	2	,36	,26
	oktora		,7273	,25713	,4171	,0375	,55	,91		
	T		2	0	2	2	1	5		
	otal	2	,7836	,70390	,6378	,9294	,36	,00		
M etin Seçimi	L		2	0	2	2	1	4		
	isans	5	,6121	,73846	,4125	,8118	,17	,17		
	Y		3	0	2	3	1	4		
	üksek	5	,0476	,65998	,8209	,2743	,33	,17		
	Lisans									
	D		2	0	-	9	2	3	,09	,019
	oktora		,5833	,82496	4,8286	,9953	,00	,17		
	T		2	0	2	2	1	4		
	otal	2	,7772	,73433	,6251	,9292	,17	,17		
Ç lçme Değerl endirm e	L		2	0	2	3	1	4		
	isans	5	,9182	,61269	,7525	,0838	,17	,00		
	Y		3	0	2	3	1	5		
	üksek	5	,1619	,84838	,8705	,4533	,50	,00		
	Lisans									
	D		2	0	-	7	2	2	,94	,14
	oktora		,4167	,58926	2,8776	,7109	,00	,83		
	T		3	0	2	3	1	5		
	otal	2	,0000	,71909	,8511	,1489	,17	,00		
T oplam Değer	L		2	0	2	3	1	4		
	isans	5	,9074	,54409	,7603	,0545	,52	,21		
	Y		3	0	2	3	1	4		
	üksek	5	,0892	,58506	,8882	,2902	,52	,33		
	Lisans									
	D		2	0	-	8	2	3	,45	,23
	oktora		,6515	,66425	3,3166	,6196	,18	,12		
	T		2	0	2	3	1	4		
	otal	2	,9710	,56433	,8541	,0879	,52	,33		

p<0,05

Yapılan analiz sonucunda eğitim düzeyinin öğretmenlerin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının ilişkin görüşlerini etkilemediği görülmüştür (p<0,05). Aritmetik ortalamaya toplam değer bazında bakıldığında yüksek lisans mezunlarının ($\bar{X} = 3,0892$) diğer mezunlara göre Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının ilişkin görüşlerinin “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu saptanmıştır. Buna karşın Çinar (2020) yaptığı çalışmada eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde

farklılaştığı, ortalamalara bakıldığında ise farkın lisansüstü mezun öğretmenin lehine olduğu tespit edilmiştir. Işıksal (2018) da başka bir alanda; sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeyi değişkenine yönelik bilgi, inanç, uygulama alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu çalışmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma katılımcılarının %70.7'si kadın %29.3'ü erkektir. Yaş değişkeni açısından incelendiğinde %39.1'inin 41 ile 45 yaş arasında yüzde 18.5'inin 36 ile 40 yaş arasında %12'sinin de 31 ile 35 yaş arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %22.8'i 21 ile 25 yıl %20'si 16 ile 20 yıl %19.6'sı 6 ile 10 yıl %13'ü 11 ile 15 yıl %13'ü 26 ve üstü yıl %10.9'u da 0 ile 5 yıl arasında mesleki kıdeme sahiptir. Katılımcıların %59.8'i lisans %38'i yüksek lisans %2.2'si de doktora mezunudur.

Yapılan bu analiz sonucunda ölçek alt boyutlarının ve toplam değer arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durumda öğretmenlerin 10 sınıf Türk Dili ve Edebiyat Ders Kitabına İlişkin Görüşlerinin olumlu düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin 10 Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerinde herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde ise ölçeğin bütün alt boyutları ve toplam değerde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerine göre 10 sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının için görüşlerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Görsel tasarım, ders kitabının içerik, metin seçimi ve ölçme ve değerlendirme boyutlarında erkek öğretmenlerin düzeyinde “Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Toplam değer dikkate alındığında yine erkek öğretmenlerin ders kitabına ilişkin görüşlerinin “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür.

Araştırmada hem ölçeğin alt boyutlarında hem de toplam değerde yaş değişkenine göre herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bu durumda Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerin her yaş grubu için benzer düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Aritmetik ortalamalara bakıldığında 26-30 yaş arasındaki katılımcıların Türk Dili ve Edebiyatına ilişkin görüşlerinin diğer yaş gruplarına göre “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür.

Yapılan analiz sonucunda hem ölçeğin alt boyutlarında hem de toplam değerde öğretmenlerin mesleki kıdemine göre herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p<0,05$). Aritmetik ortalama açısından toplam değere bakıldığında 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ilişkin görüşlerinin “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür.

Araştırmada eğitim düzeyinin öğretmenlerin 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının ilişkin görüşlerini etkilemediği görülmüştür. Aritmetik ortalamaya toplam değer bazında bakıldığında yüksek lisans mezunlarının diğer mezunlara göre Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabının ilişkin görüşlerinin “katılıyorum” düzeyinde olumlu olduğu saptanmıştır.

Müfredat ile tam uyumlu birincil öğrenme kaynağı durumundaki Türk Dili ve Edebiyatı kitapları (Irafahmi, Nuris, Zahroh, Nagari, 2018) kritik bir öneme sahiptir. Ders kitapları hem rahat erişilebilen hem de sık kullanılan ekonomik kaynak olması sebebiyle yapılan çalışmada ciddi olumsuz bir sonucun çıkmaması da önem taşımaktadır.

Öneriler

Araştırma sonunda geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

- Kitaplar görsel olarak öğrencilerin dikkat ve merakını uyandıran, şimdiki neslin yaşam tarzına ve eğitimine göre hazırlanmalıdır.
- Öğretimde teknolojinin gerekliliği göz önünde bulundurularak öğrencilerin aktif katılım sağlayan etkinliklerin yer aldığı ders kitaplarının hazırlanması gerekir.
- Ülkemizde çeşitli ilgi ve yeteneklere sahip çeşitli ortaokullar ve öğrenciler olduğu düşünüldüğünde, onların seviyelerine uygun kitaplar hazırlamakta fayda vardır.
- Ölçme, değerlendirme aşamasında öğrencilerin gelecekle ilgili kaygıları göz önünde bulundurularak dersin sonunda öğrencilerin sınavlarındaki geçmiş veya olası gelecek sorularına gelecek soruları eklenmelidir.
- Öğrencilerin günlük yaşamları ile ilişkilendirebilecekleri ve verilen konuyla ilgili meraklarını artıracak hazırlık sorularına yer verilmelidir.
- Araştırma sonucunda değerlendirilen başlıklarda öğretmenlerin net olmadığı göz önüne alındığında, öğretmenlerin ders kitabını sınıfta aktif olarak kullanmaları ve kitaba daha iyi hâkim olmaları gerekmektedir.
- Öğretmenler cevaplarında daha kesin ve eleştirel olmalıdır.
- Öğretmenlere alan araştırmacısının çalışmalarına önyargılı bakmamaları tavsiye edilebilir.
- Okulların Türk dili ve edebiyat dersine yönelik müfredatlarına kitle ve iletişim, , film okumaları ,sinema gibi dersler eklenebilir. Hem dil hem de edebiyat öğretimi için medya çalışmaları, “Medya okuryazarlığının temelinde eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.” (Jols & Thoman akt. Elma ve Kesten, 2008, s. 7-11).
- Öğretmenlerin öğretme sürecinde sürekli kullandığı temel kaynak kitaplarına çok sıkı bağlı kalmaları, öğretme becerilerini azaltırken derslerin de oldukça kontrollü biçimde yürütülmesine olanak sağladığı dikkate alınmalıdır (Richards, 1993).

Kaynakça

- Ata Özer, A. (2018). *Türkiye 8. sınıf matematik konularına göre Türkiye, Singapur ve ABD matematik ders kitaplarının içerik ve görsellik açısından incelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Başaranol, V. (2017). *Ortaöğretim İngilizce ders kitaplarının temel değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Cemaloğlu, N. (2003). “Öğretimde Ders Kitaplarının yeri ve Önemi” Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çelikpazu, E. E. & Aktaş, E. (2011). *MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi*. Turkish Studies, (6) 2, 413-424.
- Çetin Yücel, A. & Kılıç, S. (2019) *9. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitabındaki metinlere yönelik öğretmen görüşleri*. Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(3), 265-281.
- Çinar, H. (2020). *Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin materyal tasarım öz yeterlik algularının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Demirel, Ö., Kiroğlu, K. (2006). *Eğitim ve ders kitapları*. Ankara: Pegem A.
- Dirik, M. Z. (2015). *Eğitim programları ve öğretim: Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Erbaş, A., Alacacı, C. ve Bulut, M. (2012). *A comparison of mathematics textbooks from Turkey, Singapore, and the United States of America*. Educational Sciences: Theory and Practice, 12(3), 2324- 2330.
- Eskimen, A. D. (2015). Ders kitapları. İ. Çetin (Ed.), *Dil ve edebiyat öğretim yöntemleri* (405-437). Ankara: Nobel Yayınları.
- Girgin, Y. (2011). *Cumhuriyet dönemi (1929-1930,1949,1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi*. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(1), 11-26.
- Göven, N. (2010). *Yeni ortaöğretim programına göre hazırlanmış 9. sınıf tarih ders kitabının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Günay, V. D. (2006). *Liselerdeki yazın eğitimine yeni bir yaklaşım*. Milli Eğitim Dergisi Edebiyat Eğitimi ve Öğretimi Özel Sayısı, 169, 8-17.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güzel, H., Oral, İ. ve Yıldırım, A. (2009). *Lise 2 fizik ders kitabının fizik öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 133-142.
- Hewitt, T. H. (2018). *Eğitim programı geliştirme*. çev. Ed. Serhat Arslan. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Issitt, J. (2004). “Reflections on the Study of Textbooks.” History of Education 33 (6): 683–696.
- İşıksal, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin beyin temelli öğrenmeye yönelik görüşleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.

- Irafahmi, D. T., & Nuris, D. M. R., & Zahroh, F., & Nagari, P. M. (2018). Critical thinking in accounting textbooks. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 12(1), 21-29. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v12i1.6315>
- İlgar, L. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri üzerine bir araştırma*. (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Jols, T. & Thoman, E. (2008). *21. yüzyıl okuryazarlığı: Medya okuryazarlığına genel bir bakış ve sınıf içi etkinlikler*. (C. Elma & Kesten, A, Çev.) Ankara: Ekinoks yayınevi.
- Kadirhan, E. (2022). *2005 sosyal bilgiler öğretim programı ve 2021 sosyal bilgiler öğretim programının strateji, yöntem ve teknik açıdan karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Kalkan, K. (2019). *Edebiyat didaktiği ve edebiyat öğretiminin hedefleri*. 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (24), 393-407.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel
- Karasu, F. (2019). *Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin teknopedagojik alan bilgisi (tpab) yeterliliklerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Kılıç, S. (2019). *Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin 9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı (2017-2018) hakkındaki görüşleri (Ankara ili Çankaya örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Koroğlu, A. Y. & Buz Demiriz, S. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin bilişim teknolojileri öz yeterlik algıları, teknolojik araç gereç kullanım tutumları ve bireysel yenilikçilik düzeylerinin incelenmesi*. Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi, 6(1), 1-27.
- MEB. (2017). *Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Richards, J. C. (1993). Beyond The Text Book: The Role Of Commercial Materials In Language Teaching. *RELC Journal*, 24(1), 1-14.
- Sönmez, V. (2015). *Eğitimin tarihsel temelleri. Eğitim bilimlerine giriş*. Ed: Sönmez, V. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Swanepoel, S. (2010). *The assessment of the quality of science education textbooks: conceptual framework and instruments for analysis*. Doktora Tezi. University of South Africa.
- Şahin, M. ve Köksal, H. (2003). *Tarih Ders Kitapları ve Tarihin Mantığı. der. N. Hayta içinde, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Tarih 9- 12 (s. 53-96)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taş, T. A. (2015). *Sosyal bilgiler ders kitabı etkinliklerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi yatağan örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Uygun, K. & Kılıçkara, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyal kullanımına ilişkin görüşleri*. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(2), 90-108.
- Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M., & Yelok, V. S. (2008). *Üniversiteler için Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ankara: Gazi

- Yalınkılıç, K. (2007). *Altıncı sınıf Türkçe dersi kitaplarına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Ait 49 Masal Metninin Stith Thompson'nun
Halk Edebiyatı Motif Katoloğuna Gre Motiflerin Sıralanması**

*Ordering The Motifs of 49 Fairy Texts From The Turkish Republic of North Cyprus According to
Stith Thompson's Folk Literature Motif Catalog*

* Trkn ŐIK

**Veysel ŐIK

*Uzm., KKTC Milli Eğitim Bakanlığı

İskele, KKTC

t.ozokutan1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-2345-6789>

** ğretmen, KKTC Milli Eğitim Bakanlığı

İskele, KKTC

veysalone@hotmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Tr / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 15 Haziran / June 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Haziran / June 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/ June

Atıf / Cite as: Őık, Trkn - Őık, Veysel. "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ait 49 Masal Metninin Stith Thompson'nun Halk Edebiyatı Motif Katoloğuna Gre Motiflerin Sıralanması". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 12 (Haziran 2023), 70-114. <https://doi.org/10.58607/kaid.1315124>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu alışmanın hazırlanma srecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tm alışmaların kaynakada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Trkn Őık-Veysel ŐIK**).

Yazar Katkıları: Çalışmanın Tasarlanması: TŐ (%50), VŐ (%50)

Veri Toplanması: TŐ (%50), VŐ (%50)

Veri Analizi: TŐ (%80), VŐ (%20)

Makale Yazımı: TŐ (%80), VŐ (%20)

Makale Gnderimi ve Revizyonu: TŐ (%80), VŐ (%20)

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler niversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ait 49 Masal Metninin Stith Thompson'nun Halk Edebiyatı Motif Katoloğuna Göre Motiflerin Sıralanması

Öz

Sözlü halk edebiyatı ürünleri içerisinde taşıdığı zengin malzeme itibarıyla önemli bir yere sahip olan masallar, ait oldukları milletin maddi manevi değerlerini, gelenek göreneklerini ve inanç sistemini, her türlü kültürel öğeyi taşıyan anonim ürünlerdir. Masallar parçalanamayan en küçük yapı taşı olarak kabul edilen motiflerin birleşimiyle meydana gelirler. Masallar yüzyıllardır farklı coğrafyalarda yayılım göstererek varlığını sürdürürler. İşte bu farklı coğrafyalarda yayılım gösteren masalların ortak noktalarının karşılaştırılması istenmiştir. Masallar üzerindeki çalışmalar önceleri sadece metinlerin ortaya konulması şeklinde gelişmişti. Fakat bu metinlerin inceleme konusu olduğu zaman yararlanmayı kolaylaştırmak için bazı tedbirlerin alınması gerekiyordu. Farklı ülkelerden derlenen masalların benzer masalların bir araya gelmesi durumunda hepsinin ortak bir ad veya numara ile anılması, o masallardan yararlanılmasını kolaylaştırmıştır. Stith Thompson tarafından geliştirilen “masal tip indeksi halkbilimi analizlerine kaynak olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmamız çeşitli yerleşim yerlerinden derlenen, 49 adet Kıbrıs Türk Masalı, Stith Thompson'un Halk Edebiyatı Katoloğuna göre motiflerin sıralaması yapılmıştır. Amacımız bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara makalemizin bir yol gösterici olmasıdır. Sahada derlenen 49 masal metninde bulunan masallara motif indeksine göre numara verilmiştir. İncelediğimiz 49 masal metninde, Katologda yer alan mitolojik motif ve mizahi motive rastlanmamıştır. Hayvan motifleri, sihir motifleri, harkulâdelik motifleri dikkat çekici şekilde çok olan motiflerdir. Anormal zulüm motifi ise çok az yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Masal, Kıbrıs Türk Masalları, Stith Thompson, Motif, Katolog.

Ordering the Motifs of 49 Fairy Texts from the Turkish Republic of Northern Cyprus According to Stith Thompson's Folk Literature Motif Catalogue

Abstract

Tales, which have an important place in oral folk literature products due to the rich material they carry are anonymous products that carry the material and moral values, traditions and belief system of the nation they belong to, and all kinds of cultural elements. Tales are formed by the combination of motifs, which are accepted as the smallest building block that can not be broken down. Fairy tales have continued their existence by spreading in different geographies for centuries. It was asked to compare the common points of the tales spread in these different geographies. Studies on fairy tales had previously developed only as the presentation of texts. However, when these texts were the subject of examination, some measures had to be taken to facilitate their use. The fact that the tales compiled from different countries are mentioned with a common name or number in case similar tales come together made it easier to benefit from those tales. The “take type index” developed by Stith Thompson is used as a source for folklore analysis. In this study, 49 Turkish Cypriot Tales, compiled from various settlements were ordered according to Stith Thompson's Folk Literature Catalogue our aim is to guide the researchers who want to work in this field. The tales found in 49 tale texts compiled in the field were numbered according to the motif index. In the 49 fairy tale texts we examined, no mythological or humorous motifs were found in the catalogue. Animal motifs, magic motifs, marvels are remarkable motifs. The abnormal cruelty motif is very rare.

Keywords: Fairy Tales, Turkish Cypriot, Stith Thompson, Motif Catalog.

Giriş

1. Masal Nedir

Masal üzerine pek çok kimse bir şeyler söylemiş ve tarifler yapmışlardır. Masal kelimesinin daha iyi anlaşılabilmesi için sözlük ve ansiklopedilerdeki tariflerini vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Prof. Pertev Naili Boratav'a göre masal: “Masal nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına

inandırmak iddiası olmayan, kısa bir anlatı.”¹ Bilge Seyidoğlu: “Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, oğlanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti, muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetlerine, gökten üç elma düştü, biri anlatana biri dinleyene, biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir.”² Ferit Develioğlu masalın tarifini şöyle yapar: “Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.”³ İslam Ansiklopedisi masal tarifini şöyle yapar: “Aslında iştikakına göre Habeşçe mesl, messâle: Aramice masla ve İbranice masal gibi mukayese ve karşılaştırma ifade eder.”⁴ Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi’ne göre masal: “Masal Kelimesi ile Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti muratlarına erdiler, yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana biri dinleyene biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir.”⁵ Şükrü Elçin ise “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesi”⁶ olarak tanımlar.

2. Masalların Tasnifi

Masallar üzerindeki çalışmalar önceleri sadece metinlerin ortaya konulması şeklinde gelişmişti. Fakat bu metinlerin incelenme konusu olduğu zaman yararlanmayı kolaylaştırmak için bazı tedbirlerin alınması gerekiyordu. Farklı ülkelerden derlenen masalların benzer masalların bir araya gelmesi halinde hepsinin ortak bir ad veya numara ile anılması, o masallardan yararlanmanın kolaylaştırılması gerekiyordu.⁷ Masalların tip ve motif indekslerini demek olan bu çalışma tekniklerinin günümüzde çoğunlukla kullanılanları, metin merkezli kuramlardan olan Fin ekolü tarafından ortaya konmuştur. Bugün Anti Arne tarafından hazırlanıp ve Stith Thompson tarafından geliştirilen “masal tip indeksi” halkbilimi analizlerde kaynak olarak kullanılmaktadır. Stith Thompson 1926-1927 yılları arasında gereken ilave ve değişiklikleri yaparak 1928 yılında İngilizce olarak *Types of the Folktale* adını taşıyan eser neşreder. 1964 yılında ikinci baskısı ile dahada genişleterek yayımlar.⁸ Anti Aarne’nin tasnifine göre masallar ana başlıklara ve kollara ayrılmaktadır.

2.1. Hayvan Masalları 1–299

1–99 Vahşi hayvanlar

100–144 Vahşi hayvanlar ve evcil hayvanlar

150–199 Vahşi hayvanlar ve insan

200–219 Evcil hayvanlar

220–249 Kuşlar

¹ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969), 80.

² Bilge Seyidoğlu, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* 6, (İstanbul 1985), 149.

³ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat* (Ankara 1985), 747.

⁴ Carl Brockelman, “Mesel”, *İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979), 8/120.

⁵ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* 6 (İstanbul: Dergah Yayınları, 1986, 149

⁶ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş* 5.bs., (Ankara: Akçağ Yayınları, 1998), 368.

⁷ Saim Sakoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, 2.bs., (Ankara: Akçağ Yayınları, 2002).

⁸ Stith Thompson, *The Types of Folktale*, 2.bs. (Helsinki: 1964).

250–274 Balıklar

275–299 Öteki hayvanlar

2.2. Asıl Masallar

A-Sihirli Masallar: 300–749

300–399 Tabiatüstü Rakip

400–459 Tabiatüstü veya Sihirli Zevce veya Diğer İlgili kimseler

400-459 Tabiatüstü vazife

500-559 Tabiatüstü yardımcı

560-649 Tabiatüstü eşya

650–699 Tabiatüstü muktedir olma hali veya bilme

700–749 Diğer tabiatüstü haller

B-Efsane Tarzındaki Masallar 750–849

C-Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar 850–999

D-Aptal Dev Masalları 1000–1199

2.3. Fıkralar

1200–1349 Edepsizlik

1350–1439 Evli kimselerin lâtifeleri

1440–1524 Kahraman olan bir kızın (kadının) lâtifeleri

1525–1874 Kahraman olarak bir erkeğin lâtifeleri

1525–1639 Kurnaz adam

1640–1674 Tesadüf suretiyle mutluluk

1675–1724 Aptal

1725–1874 Papazların lâtifeleri

1875–1999 Yalan masalları

Bu katalogda 1999 no. Bulunmasına rağmen 540 tip bulunmaktadır. Daha sonra genişletileceği düşünülerek yeni tipler için boş bırakılmıştır.

Stith Thompson tarafından geliştirilen ve bugün kullanılan hali ise ayrıntısıyla şöyledir. (Aa Th):

3. Hayvan Masalları: 1–299

1–99 Vahşi Hayvanlar

1–69 Tilki (Bazen Çakal): Akıllı Hayvanlar

30–35: Çukurun içinden kurtuluş

70–99 Tilkinin Dışındaki Diğer Vahşi Hayvanlar

- 100–149 Vahşi ve Evcil Hayvanlar
- 150–199 Vahşi Hayvanlar ve İnsan
- 200–219 Evcil Hayvanlar
- 220–249 Kuşlar
- 250–274 Balıklar
- 275–299 Diğer Hayvanlar ve Objeler

4. Asıl Halk Masalları: 300–1199

4.1.. Sihir Masalları: 300–749

- 300–399 Tabiatüstü Rakip
  - 300–399: Devin Yenilişi
    - 400–459 Tabiatüstü veya Sihirli Zevce veya Diğer İlgili Akrabalar
    - 400–424: Karı
    - 425–449: Koca
    - 450–459: Erkek veya Kız Kardeş
  - 400–499 Tabiatüstü Vazifeler
    - 460–462: Sorular
  - 500–559 Tabiatüstü Yardımcılar
    - 500–503: Yün Eğiren Kadınlar
    - 505–508: Müteşekkir Ölü
    - 510–559: Yardımcı Hayvanlar
  - 560–699 Sihirli Objeler
    - 560–568: Kahramandan Sihirli Nesnelere Çalınır
    - Fakat o Bunların Geri Alınmasını Zorla Sağlar
    - 610–619: Sihirli Çareler 650–699: Tabiatüstü Kabiliyet ve Malumat
  - 700–749 Diğer Tabiatüstü Masallar
    - 705- 712: Karıyı veya Evlenmemiş Kişiyi Sürgüne Göndermek
- 4.2. Dini Masallar: 750–849
  - 750–779 Tanrı Mükâfatlandırır ve Cezalandırır
  - 780–789 Gerçek Gün Işığın çıkar
  - 800–809 Cennetteki İnsan
  - 810–814 Şeytan İnsana Söz Verir

4.3. Romantik Masallar: 850–99

- 850–869 Prensle Evlenilir
870–879 Genç Kız veya Kadın, Kahraman Prensle Evlendirilir
880–899 Sadakat ve Masumiyet
900–904 Kurnaz Karı İyi Bir İnsan Olur
920–929 Nükteli Hareket ve Sözler
930–949 Kader Masalları
950–969 Hırsız ve Katiller
970–999 Diğer Romantik Masallar

4.4. Aptal Dev Masalları: 1000–1199

- 1000–1029 İş Kontratı
1030–1059 Âdemoğlu ve Dev Ortaklık Kurar
1060–1114 Dev İnsan Mücadelesi
1115–1129 Kahramanı Öldürme Teşebbüsler
1145–1154 Korkutulan veya Dehşete düşürülen Dev
1170–1199 İnsan Ruhunu Şeytana Satar

5. Fıkralar (Şakalar ve Anekdotalar): 1200–1999

- 1200-1346 Mankafa Hikâyeleri
1350–1379 Evlilik Hikâyeleri
1380-1404 Akılsız Karı ve Koca
1405–1429 Aptal Adam ve Hanımı
1430–1439 Aptal Çiftçiler
1440–1449 Kadınlar Hakkında Hikâyeleri
1450–1474 Bir Kariya Bakmak
1475- 1499 Yaşlı Bakireler Hakkında Fıkralar
1500–1524 Diğer Anekdotalar ve Kadın
1525–1640 Erkekler Hakkında Hikâyeleri
1641–1674 Şanslı Kazalar
1575–1724 Aptal Adam
1725–1774 Mezhepler, Dinler ve Vaizler Hakkında Şakalar
1775-1799 Papaz ve Zangoç
1800-1849 Dini Emirler Hakkında Diğer Şakalar

1800–1809: Günah Çıkarma Hücreler Hakkında Şakalar

1850–1874 Diğer Halk Gurupları Hakkında Şakalar

1875–1889 Yalan Masalları

1890–1999 Avcı Masalları

6. Zincirlemeli Masallar (Formülle Başlayan Masallar): 2000–239

200-20199 Zincirlemeli Masallar

000–2013: Numaralara ve Objelere Dayanan Masallar

2019–2020: Evliliği İçine Alan Masallar

2025–2028: Bir Şeyi Yemeyi İçine Alan Zincirler

2200-2249 Hileli Masallar

2250-2299 Bitmemiş Masallar

2300-2399 Diğer Zincirleme Masallar

7. Sınıflamaya Girmeyen Masallar: 2400–2499.

Yine Anti Aarne’ de olduğu gibi bazı numaralar daha sonra bulunabilecek tipler için boş bırakılmıştır. Çalışmada, masalların tip numaralarının yanı sıra, varyantlarına, kısa açıklamalarına ve önemli motiflere de yer verilmiştir.

Masalların tip ve motif tespitleri üzerine yapılmış olan iki çalışma: Bunlardan birincisi Türk masal araştırmaları sahasında tip ve motif tespiti ile önemli bir yeri olan Pertev Naili Boratav’ın Wolfram Eberhard ile birlikte hazırladığı 378 Türk masal tipini içeren Typen **Türkischer Volksmärchen** (TTV) ⁹adlı eserdir. Eserde 378 masal tipinin motif sıraları, masalların yayılma alanları ve belirgin motifleri sıralanmıştır. Bu eserde “Fıkralar” a yer verilmemiştir. TTV’de yer alan masallar 23 başlık altında toplanmıştır.

1. Hayvan Masalları: 1–22
2. Hayvan ve insan: 22–33
3. Hayvan veya Bir Ruh İnsana Yardım Eder: 34–82
4. Tabiatüstü Bir Ruh veya Hayvanla Evlenme: 83–109
5. İyi Ruh veya Evliyalarla Yaşama: 110–122
6. Kaderin Hâkimiyeti: 123–142
7. Rüya: 143–145
8. Kötü Ruhlarla Yaşama: 146–168
9. Sihirbazlar: 169–184
10. Bir Kız Sevgili Bulur: 185–196
11. Bir Erkek Sevgili Bulur: 197–222

⁹ Wolfram Eberhard-Pertev Boratav, *Typen Türkischer Volksmärchen* (Wiesbaden: 1953).

12. Fakir Kız Zenginle Evlenir: 223–238
13. Kıskançlık ve İftira: 239–255
14. Hor Görülen Koca Kahraman: 256–258
15. Zina ve Baştan Çıkarma: 259–280
16. Acayip İcraat ve Olaylar: 281–289
17. Acayip Davalar: 290–301
18. Realist Masallar: 302–310
19. Acayip Tesadüfler: 311–316
20. Komik Hikâyeler: 317–322
21. Aptal Tembel Erkekler ve Kadınlar: 323–338
22. Hırsız ve Dedektif: 339–349
23. Akıllı Hilekâr veya Cimri Erkek veya Kadınlar: 350–378

Masal metinlerinin tespiti üzerine yapılmış olan başka bir çalışma

da yine Stith Thompson'a ait olan 6 ciltten oluşan Motif Indeks of Folk- Literature'dür ¹⁰(Motif-İndeks). Bu index'de motifler ana paragraflar halinde sıralanmıştır. Her paragraf ondalık sisteme göre bölünür, bölümler A'dan Z'ye kadar devam eder. Her harf masal bölümlerinin büyük kategorilerini gösterir.

A. Mitolojik Motifler	P. Cemiyet
B. Hayvanlar	Q. Mükâfatlar ve Cezalar
C. Yasak	R. Esirler ve Kaçaklar
D. Sihir	S. Anormal Zulüm
E. Ölüm	T. Evlilik
F. Harikulâdelikler	U. Hayatın Tabiatı
G. Devler	V. Din
H. İmtihanlar	W. Karakter Özellikleri
J. Akıllılar ve Aptallar	X. Mizah
K. Aldatmalar	Z. Çeşitli Motif Grupları
M. Geleceğin Tayini	N. Şans Kader

Çalışmamız Türkan Özokutan'nın Kıbrıs Masallarını Derleme ve İnceleme adlı yüksek lisans tezinden¹¹ yola çıkarak yapılmıştır. Bu tezde bulunan 49 masal metnini Stith Thompson Halk

¹⁰ Stith Thompson, *Motif Index of Folk-Literature*, 6 (Helsinki, 1932-36) 2bs., Indiana, 1995-58.

¹¹ Türkan Özokutan, *Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005).

Edebiyatı Katoloğuna gre numaralar verilmiştir. Her motifin sonunda, hangi numaralı masala ait bir motif olduğu belirtilmiştir.

A-MİTOLOJİK MOTİFLER

A0 –A99 YARATICI (TANRI)

A100-A499 TANRILAR

A100-A199 Genelde Tanrılar

A200-A299 st Dnyanın Tanrıları

A300-A399 Yeraltı Tanrıları

A400-A499 Yeryznn Tanrıları

A500-A599 YARI VE EFSANEVİ KAHRAMANLAR

A600-A899 KÂİNATIN YARATILIŞI TEORİŐI VE KÂİNAT BİLİMİ

A600-A699 Kâinat

A600-A649 Kâinatın yaratılışı

A650-A699 Kâinatın Tabiatı

A700-A799 Gk Cisimleri

A710-A739 Gneő

A740-A759 Ay

A760-A789 Yıldızlar

A790-A799 Gkyz ışıkları

A800-A899 Yeryz

A800-A839 Yeryznn yaratılışı

A900-A999 YERYZŐI ŞEKİLLERİNİN TOPOGRAFYASI

A910-A949 Su Şekilleri

A950-A999 Kara Şekilleri

A1000-A1099 DNYEVİ FELAKETLER

A1100-A1199 TABİAT DZENİNİN KURULUŐU

A1200-1699 İNSAN HAYATININ YARATILIŞI VE DZENİ

A1200-A1299 İnsanın Yaratılışı

A1300-A1399 İnsan Hayatının Dzeni

A1400-A1499 Kltrn Bozulması

A1500-A1599 Geleneklerin Menşei

A1600-A1699 İnsanların Farklılaşması Ve Bozulma

A1700-A2199 HAYVANLARIN YARATILIŞI

A1700-A1799 Hayvanların Yaratılış-Genel

A1800-A1899 Memelilerin Yaratılışı

A1810-A1839 Et Yiyen Memelilerin Yaratılışı

A1900-A1999 Kuşların Yaratılışı

A2000-A2099 Böceklerin Yaratılışı

A2100-A2199 Balıkların Ve Diğer Hayvanların Yaratılışı

A2100-A2139 Balığın Yaratılışı

A2160-A2199 Amiplerin Ve Diğer Hayvan Şekillerinin menşei

A2200-A2599 HAYVANLARIN KARAKTERİSTİKLERİ (ÖZELLİKLERİ)

A2200-A2299 Hayvan Karakteristiklerinin Çeşitli Sebepleri

A2300-A2399 Hayvan Karakteristiklerinin (Özellik)

Sebepleri:Vücut

A2400-A2499 HAYVAN KARAKTERİSTİĞİNİN (ÖZELLİK)Sebepleri:

Görünüş ve Alışkanlıklar

A2500-A2599 Hayvan Karakteristikleri-Çeşitli

A2600-A2699 Bitkilerin Ve Ağaçların Menşei

A2600-A2649 Bitkilerin Çeşitli menşeleri

A2650-A2699 Çeşitli Bitkilerin ve Ağaçların Menşei

A2700-A2799 BİTKİ KARAKTERİSTİKLERİNİN MENŞEİ

A2700-A2749 Bitki Karakteristiklerinin Çeşitli Menşeleri

A2750-A2799 Çeşitli Bitki Karakteristiklerinin Menşei

A2800-A2899 Çeşitli Açıklamalar

A2800-A2849 Çeşitli açıklamalar: Menşeler

A2850-A2899 Çeşitli açıklamalar: Karakteristikleri

Masallarımızda örneklerine rastlanmamıştır.

B.HAYVANLAR

B0-B99 MİTOLOJİK HAYVANLAR

B100-B199 SİHİRLİ HAYVANLAR

B100-B119 Hayvanların Hazinesi

B120-B169 Sihir Kabiliyetine Sahip Olan Hayvanlar

B170-B189 Diğer Sihirli Hayvanlar

B200-B299 İNSAN ÖZELLİĞİ GÖSTEREN HAYVANLAR

B300-B599 HAYVANLARIN DOSTLUKLARI

B300-B349 Yardımcı Hayvanlar/Genel

B350-B399 Müteşekkir Hayvanlar

B400-B499 Yardımcı Hayvanların Çeşitleri

B500-B599 Yardımcı Hayvanların Hizmetleri

B600-B699 HAYVANLA İNSANIN EVLENMESİ

B700-B799 HAYVANLARIN KOMİK ÖZELLİKLERİ

B800-B899 HAYVANLARLA İLGİLİ ÇEŞİTLİ MOTİFLER

B11.Ejderha

Altın elmaları ejderha toplar.(24)

B211.1.3.Konuşan at

Kahramanla at konuşur.(35,38)

B211.2. Konuşan vahşi hayvanlar

B211.2.5.Konuşan tilki

Tilki köpekle konuşur.(9)

B211.2.8.Konuşan fare

Gara böcü ile fare konuşur.(11)

B211.3. Konuşan kuş

İleri Çengi adındaki kuş konuşur.(12)

Kahramana, 40 gün boyunca bir ölüyü bekleyeceğini kuş söyler.(41)

Kuş halayığa beddua eder.(47)

B211.3.5.Konuşan güvercin

Güvercine dönüşen kız kahramanla konuşur.(18)

Güvercin halayığa beddua eder.(47)

B211.1.3.1. Konuşan eşek

Dev teyze ile eşek konuşur.(18)

Deve ile eşek konuşur.(46)

B211.1.6. Konuşan deve(46)

Eşek ile deve konuşur.(46)

B211.1.7. Konuşan köpek

Kahramanla kara köpek konuşur.(18,49)

Tilki ile köpek konuşur(9)

B211.2.10. Konuşan maymun

Maymun, kahramanın kısmeti olduğunu söyler.(18)

B211.6.Konuşan sürüngenler

Kara böcü koca arar.(11)

B211.6.1. Konuşan yılan

Konuşan yılan, kahramanla konuşur.(27)

(T)B211.3.10.Konuşan Zümrüt Anka

Zümrüt Anka, yavrularını kurtaran oğlana “Dile benden ne dilersem” der.(8)

B214.3.Gülen hayvanlar

Eşek gülerek gelir.(18)

B296.Hayvanlarla beraber seyahat

Kahraman, Zümrüt Anka Kuşunun sırtında yeryüzüne çıkar.(8)

B350.Müteşekkir hayvan

Zümre Anka, yavrularını yilandan kurtaran genci sırtında yeryüzüne çıkarır

(8)

B421.Yardımcı köpek

Padişahın yemeğinin zehirli olduğunu anlayıp dökken ve bütün gerçeklerin ortaya çıkmasına yardımcı olan köpek.(35)

Teyzeleri, çocukları zehirlemek ister ve yemeklerine zehir koyar. Köpek yemeklerin zehirli olduğunu anlayıp döker, çocuklarda tüm gerçekleri öğrenirler.(13)

B401. Yardımcı at.

Keloğlana başı sıkıştığında yardımına koşar.(8)

Kahramana at yardımcı olur.(35)

B450. Yardımcı kuşlar

Ağaç altında uyuya kalan kahramana Zümrüt Anka kuşu gölge yaparak yardımcı olur. (8)

B469.5.1.Yardımcı tavuk

Padişahın çaldığı değirmenciğin geri alınmasında tavuk kahramana yardım eder.(44)

(T)B469.11.Yardımcı Zümrüt Anka

Keloğlana zümrüt Anka kuşu yardımcı olur.(8)

Padişahın küçük oğluna Zümrüt Anka kuşu yardım eder.(24)

B599.2. Yardımcı Hayvanların Diğer Hizmetleri

B599.2. İnsan imtihanı geçmesinde hayvanlar yardımcı olur.

Padişahın kızı ile evlenecek olan keloğlan padişahın isteklerini yerine getirmesinde Zümrüt Anka kuşu yardımcı olur.(8)

B600. Hayvanla insanın evlenmesi

(T) B606. Eşek ile evlenmek

Padişahın kızı eşek ile evlenir.(47)

B872. Çok büyük kuşlar

Zümrüt Anka kuşu üzerinde bir insan taşıyabilecek kadar büyüktür.(8)

C-YASAK

C0-C99 TABİATÜSTÜ VARLIKLARLA İLGİLİ YASAKLAR

C100-C199 CİNSEL YASAK

C200-C299 YEME İÇME YASAĞI

C200-C249 Yeme Yasakları

C250-279 İçme Yasakları

C300-C399 BAKMA YASAĞI

C400-C499 KONUŞMA YASAĞI

C500-C549 DOKUNMA YASAĞI

C550-C599 SINIF YASAĞI

C600-C699 TEK ÖRNEĞİ OLAN YASAK VE MECBURİYETLER

C600-C649 Bir Şey İle İlgili Yasak

C650-C699 Bir şey ile İlgili Mecburiyet

C700-C899 ÇEŞİTLİ YASAKLAR

C900-C999 TABUNUN KIRILMASI İLE İLGİLİ CEZALANDIRMA

C423. Olağanüstülüklerin ifşa edilmesi

Cinlerin konuşmasını dinleyen adam, körlüğün nasıl iyileşeceğini ve suyun yerini öğrenir.(5)

Kahraman, boynuzun aslında yakışlı oğlan olduğunu açıklar.(21)

Kahraman eşeğin, insan olduğunu açıklar.(48)

C563. Kralın yasakları

Padişah ayakkabı boyamayı, odun yarmayı, ışık yakmayı yasaklar.(10)

Padişahın oğlu, kıza maymun kılıfına zarar vermemesini yasaklar.(18)

Kahraman, kıza kardeşinden tanımadığı kişilere kapıyı açmamasını ister.(38)

(T)C563.7. Kral ışığın yakılmasını yasaklar

Padişah ışık yakmayı yasaklar.(12)

C751.Belirli zamanlarda bazı şeyleri yapma yasağı

Kahramandan, kocakarı üç turunçları yolda açmamasını söyler.(36)

Kahraman, kızdan Yeşil Melek olduğunu kimseye söylememesini ister.(21)

Kahraman, kıza keman kutusunu yolda açmamasını söyler.(21)

C755. Bir işin muayyen zamanda yerine getirme

Padişah, oğullarına her gittikleri yerde ev yapmaları için birer ay müddet verir.(4)

Kahraman yolda giderken zümrüt Anka kuşunun karnını doyuracaktır. (8)

Keloğlan padişahın isteklerini yerine getirmek için 40 gün mühlet ister.(8)

C757.1. Hayvan derisinin tahrip edilmesi ile hemen insan şekline dönme yasağı.

Oğlan, kızın maymun kılıfını yakınca kız güvercine dönüşür.(18)

D-SİHİR

D0-D699 DÖNÜŞÜMLER

D0-D99 İnsanın, Farklı İnsan Şekline Dönüşmesi
D100-D199 İnsanın Hayvana Dönüşmesi
D200-D299 İnsanın Nesneye Dönüşmesi
D300-D399 Hayvanın İnsana Dönüşmesi
D400-D499 Değişmenin Diğer Şekilleri
D500-D599 Değişmenin Mânâları
D600-D699 Çeşitli Tesadüfi Değişmeler
D700-D799 SİHİRİN BOZULMASI
D800-D1699 SİHİRLİ NESNELER
D800-D899 Sihirli Nesnelere Sahip Olma
D900-D1299 Sihirli Nesnelerin Çeşitleri
D1300-D1599 Sihirli Nesnelerin Fonksiyonları
D1600-D1699 Sihirli Nesnelerin Karakteristikleri

D1700-D2199 SİHİRLİ GÜÇLER VE BELİRTİLERİ

D132. İnsanın eşeğe, katora vs. dönüşmesi

Kahraman dev annesinden kaçarken kendini ejderhaya dönüştürür. (48)

D150. İnsanın kuşa dönüşmesi

Halayık kızın başından tokayı çıkartınca kız kuşa dönüşür.(36)

D154.2. İnsanın güvercine dönüşmesi

Halayık, kızı güvercine çevirir.(16)

Güzel kız güvercine dönüşür.(18)

Hıyardan çıkan kız güvercine dönüşür.(47)

Kız güvercine dönüşür.(48)

D200. İnsanın objeye dönüşmesi

Padişahın oğlu, kızı bir tokatla süpürgeye çevirir.(16)

D216. İnsanın kütüğe dönüşmesi.

Halayığın ağaç haline getirdiği kızı, ağaç halinde iken keserler.(47)

D350. Kuşun insana dönüşmesi

İler Cengi kuşunun aslında çok güzel bir kız olduğu anlaşılınca, insana dönüşür.(12)

Kız kuşa dönüşür.(16)

D354.1. Güvercinin insana dönüşmesi.

Padişahın güvercin olan oğlu gündüzleri insana dönüşür.(17)

D457.Kanın başka bir objeye dönüşmesi

Kuştan damlayan kandan ağaç oluşur.(36)

Kara Köpekten yere damlayan kan çiviye dönüşür.(49)

D610. Dönüşümün tekrarlanması

Kız önce güvercine sonra süpürgeye dönüşür.(16)

Maymun olan kız, güzel bir konak ev olur.(18)

Kız, oğlanı bahçe yapar, kendini bahçıvan, oğlanı, kilise yapar kendini papaz.(19)

Güvercine dönüşen kız, önce ağaç olur sonra kütük.(36)

Güzel bir kıza dönüşen halayık, başındaki toka çıkınca eski haline döner.(36)

D621. Günlük dönüşüm

Kahraman geceleri kızın yanına güvercin olarak gelir gündüzleri insan olarak kalır.(16)

Gündüzleri maymun olan kız geceleri gerçek haline dönüşür.(18)

Padişahın oğlunun sevgilisi, padişahın yanına giderken çok güzel bir kız olarak gider daha sonra maymuna dönüşür.(18)

Oğlan gündüz boynuz olur, gece normal haline döner.(21)

Padişah gece, Gece Gelen Efendi olarak fakir bir kızın kocası olur, gündüzde padişah olur.(28)

D.642. Değişme ile zor durumdan kurtulma

Padişahın oğlu kızı halayıktan korumak için süpürgeye çevirir.(16)

Dev anneden kaçarken kız ve oğlan, bahçe, bahçıvan, kilise, papaz, ejderha ve ağaç olurlar.(19)

Dev çocuğu olan oğlan, padişahın kızını dev ailesinden korumak için iğneye çevirir.(21)

Oğlan dev ailesinden kaçarken kendini papaza kızı kiliseye, kızı hurma ağacına kendini yedi başlı yılanı çevirir.(21)

Kahraman kızı bostana, kiliseye, ağaca çevirerek dev annesinden kaçıtır.(48)

Kahraman Kendini, bahçıvana, papaza, ejderhaya çevirerek dev annesinden kaçır.(48)

D350.Kuşun insana dönüşmesi.

İler çengi kuşu insana dönüşür.(12)

D253.İnsanın dikiş iğnesine dönüşmesi.

Kız oğlanı dev annesinden korumak için bir tokat vurarak iğneye dönüştürür.(18)

Oğlanı, kız iğneye çevirir.(20)

Kızı, oğlana iğneye çevirir.(21)

Kocakarı, üç kıza tokat vurarak iğne haline getirip göğsüne asar.(26)

D582.Başa saplanan sihirli iğne ile şekil değiştirme.

D582.2.Sihirli iğne şekil değiştirme

Halayık, kızın başına iğne sokunca kızı kuşa dönüştür.(16)

Halayık, kızın başına iğne sokup kızı kuşa dönüştür.(47)

D810-D859. Sihirli nesneden kazanç

D810. Sihirli nesnelerin hediye edilmesi

Yaz ve kışın hediye olarak sihirli bir değirmen verirler.(44)

Yılan kahraman hediye olarak sihirli bir değirmen verir.(27)

D926.Sihirli kuyu

Keloğlan içi yanmakta olan sihirli bir kuyuya iner.(8)

Kuyunun içinde kızlar yaşamaktadır.(15)

D931.Sihirli taş

Tencerede kaynayan taşlar, baklaya dönüştür.(13)

Sihirli taş anlatılanları dinleyince ikiye ayrılır.(41)

D950. Sihirli ağaç

Zeytin ağacının yaprağı, görmeyen insanların gözlerini iyileştirir.(5)

Mersin ağacı açılır ve merdivenlerle odalara geçiler.(17)

Padişahın bahçesindeki ağaç, altın elma vermektedir.(24)

Bakla ağacı gökyüzüne kadar çıkar.(33)

Dünya Güzeli'nin Feslikan'nının her yaprağında çalgılar çalar.(35)

Kahramanın ektiği ağaç gökyüzüne çıkar, kahraman bu ağaca çıkar ve yazla kışın kavga ettiklerini görür.(44)

D931.Sihirli taş

Tencerede kaynayan taşlar, baklaya dönüştür.(13)

Sihirli taş anlatılanları dinleyince ikiye ayrılır.(41)

D950. Sihirli ağaç

Zeytin ağacının yaprağı, görmeyen insanların gözlerini iyileştirir.(5)

Mersin ağacı açılır ve merdivenlerle odalara geçiler.(17)

Padişahın bahçesindeki ağaç, altın elma vermektedir.(24)

Bakla ağacı gökyüzüne kadar çıkar.(33)

Dünya Güzeli'nin Feslikan'nının her yaprağında çalgılar çalar.(35)

Kahramanın ektiği ağaç gökyüzüne çıkar, kahraman bu ağaca çıkar ve yazla kışın kavga ettiklerini görür.(44)

D950.9. Sihirli zeytin ağacı

Gözleri görmeyen kahraman, gözlerine zeytin ağacının yaprağını sürünce görmeye başlar.(5)

D981.1. Sihirli elma

Elmanın içinden kızlar çıkar.(16)

Çocukları olmayan vezir ve padişah elma yiyince çocuk sahibi olurlar.(20)

(T)D.981.3.1. Sihirli turunç

Üç turunç kesilince içinde dünya güzel kızlar çıkar.(36)

D983. Sihirli sebzeler

(T)D983. 6. Sihirli salatalık

Üç hıyar kesilince içinden dünya güzeli kızlar çıkar.(47)

D991. Sihirli kıl

Yeşil Melek saçından iki tel yakar ve kızı zor durumdan kurtarır.(21)

Kız padişahın en küçük oğluna başı sıkıştığı zaman yakması için saçından bir tel keser verir.(24)

İhtiyar oğlana başı sıkıştığı zaman yakması için saçından kopardığı üç teli verir.(47)

Kahraman üç kıllı birbirine sürtünce fırtına kopar.(48)

Kahraman başı sıkıştığı zaman yakması için üç kıl verilir.(8)

D1172.Sihirli masa (sofra)

Maymun kılığındaki kız sihirli bir sofraya kurar.(18)

Yılan fakir adama sihirli bir sofraya verir.(27)

Yaz ve Kışın hediye olarak verdiği değirmen, çeşitli yemeklerin bulunduğu bir sofraya dönüşür.(44)

D1174. Sihirli kutu

Keman kutusunun içinden çalgıcılar çıkar.(19)

Keman kutusunun içinden çalgıcılar çıkar.(21)

D1181.Sihirli dikiş iğnesi

Kızın başın iğne batırıldığı zaman, kızı kuşa dönüşür.(16)

Halayık kıza sihirli iğne batırınca kız kuşa dönüşür.(47)

D1192.Sihirli kese

Kocakarının cevabını beğenen ay ve güneş sihirli bir torba verirler.(33)

Kadına habisler padişahı sihirli bir kese verir.(45)

D1246. Sihirli toprak

Kumlar insana dönüşür.(12)

D1311.6.3. Güneşin soru ve cevapları

Kocakarıya, güneş yaz mı güzel, kış mı güzel ? diye soru sorar.(33)

D1470.1.20. Sihirli kutunun istenmesi

Kahraman, kızdan sihirli keman kutusunun teyzesinin evinden getirmesini ister.(18)

(T)D1505.18.2. Görmeyi sağlayan ağaç yaprağı

Gör olan kahraman gözlerine zeytin ağacının yaprağını sürünce görmeye başlar.(5)

D1610. Konuşan sihirli nesnelere

Değirmen konuşur ve sihirli bir sofraya olur.(27)

Yaz ve kışın verdiği değirmen sihirli bir sofraya dönüşür.(44)

D1610.2. Konuşan ağaç

Ağaç konuşur.(36)

(T) D1610.37. Konuşan ay

Kocakarı ayın kavga ettiğini görür.(33)

(T) D1610.38. Konuşan güneş

Kocakarı güneşin kavga ettiğini görür.(33)

D1866.2. Derinin çıkarılması ile güzelleşme

Maymun derisini çıkartan kız, maymunken çok güzel bir kuşa dönüşür.(18)

D2100. Sihirli hazine

Tüccar geceyi geçirdiği evde hazine bulur.(39)

Pırasacının karısı, mermerin altında sihirli hazine bulur.(32)

E-ÖLÜM

E0-E199 DİRİLTME

E200-E599 HAYALETLER VE DİĞER HORTLAKLAR

E200-E299 Ölüden Gelen Kötülük

E300-E399 Ölümden Dostça Geri Dönüş

E400-E599 Hayaletler ve Hortlakların Çeşitleri

E600-E699 YENİDEN DİRİLME

E700-E799 RUH

E80. Suda hayat

E80.3.Su vasıtasıyla hayat

Elmadan çıkan ikinci kız suya atıldığı için ölmez.(16)

Üç turunçların ikisi içinden çıkan kızlar, susuz kaldığı için ölür üçüncü turunç kesilip suya atılınca içinden çıkan güzel kız yaşar. (36)

Üç hıyarların ikisi içinden çıkan kızlar, susuz kaldığı için ölür, üçüncü turunç kesilip suya atılınca içinden çıkan güzel kız yaşar.(47)

E151. Tekrar dirilme

Bir kişi, öldükten 40 gün sonra tekrar dirilir.(41)

Dihtirli ölüleri diriltir.(15)

E745.5. Meyvede ruh

Elmalar kesilince içinden kızlar çıkar.(15)

Turunçlar kesilince içinden kızlar çıkar.(36)

Hıyarlar kesilince kızlar çıkar.(47)

F-HARİKULÂDELİKLER

F0-F199 DİĞER DÜNYALARA SEYHATLER

F10-F79 Üst Dünyaya Seyahat

F80-F109 Alt Dünyaya Seyahat

F110-F199 Diğer Dünyaların Çeşitleri

F200-F1099 HARKULÂDE YARATIKLAR

F200-F399 Periler ve Cinler

F300-F399 Periler ve Ölümler

F400-F499 Ruhlar ve Şeytanlar

F500-F599 Harikulâde Güçlü İnsanlar

F600-F699 Harikulâde Yerler ve Eşyalar

F900-F1099 Harikulâde Hadiseler

F80. Alt dünyaya seyahat

F90. Alt dünyaya giriş

Kahraman kuyunun içinden kuyunun içine girerek alt dünya geçer .(15)

Kahraman, Zümrüt Anka'nın sırtında yedi kat yer altına iner.(24)

Padişahın kızı ve vezirin kızı, bahçedeki mermerin altından başka bir yere geçerler.(31)

F98. Alt dünyaya koyun sırtında inme

Kahraman siyah koça binince yedi kat yer altına iner.(15)

Kahraman kara koyuna binerek yer kat yer altına iner.(24)

F101. Alt dünyadan dönüş

Keloğlanı, Zümrüt Anka Kuşu yer altından çıkartır. (8)

Kahraman beyaz koça binince yedi kat gökyüzüne çıkar.(15)

Kahraman, Zümrüt Anka Kuşu'nun sırtında yedi kat gökyüzüne çıkar.(24)

(T)F229. Periler mahrada yaşar

Meleğe dönüşen kurbağalar mahrada yaşarlar.(15)

F234.1.6. Kurbağa şeklindeki peri

Kadının doğumuna kurbağalar melek şekline dönüşerek yardımcı olurlar.(15)

F.312. Çocuğun doğumuna yardım eden peri.

F500. Olağanüstü insan

(T) 505. Olağanüstü kız

Turunçlar kesilince içinden kız çıkar.(36)

Marangoz ağaçtan kız yapar, terzi bu kızı giydirir, hocada can verir.(42)

Hıyar kesilince içinden kız çıkar.(47)

F531. Dev

F531.0.4. Kadın şeklindeki dev

Kızın annesi devdir.(18)

Dev Kadın golifa pişirir.(49)

F531.1.1. Devın gözü

Devın gözü açıksa uyur, devın gözü kapalıysa uyanıktır.(47)

F531.1.8.5. Uçan dev karısı

Bulut olarak uçan anne.(21)

F531.6.2.6. Soğuk ve karanlık bölgelerin devleri

Devler kuyunun içinde yaşar yaşar.(8)

F531.6.2.1. Devler dağlarda ve mahralarda yaşarlar

Üç kız mahrada yaşayan dev ile karşılaşır.(26)

F531.6.7. Devlerin hazineleri

F531.6.8.6. Devlerin çocukları.

Kahramanın annesi, babası devdir.(21)

Kahraman devin kızıdır.(18)

Kahraman devin oğludur.(48)

(T) F558.2. Olağanüstü boynuz

Kızın kısmeti olan boynuz gerçekte yakışıklı bir oğlandır.(21)

(T) F568.2. Çıplak kız

Hıyardan çıkan kız çıplaktır.(47)

F610. Çok kuvvetli insan

Keloğlan devi öldürür.(8)

Dihtirli dev öldürür.(15)

F700. Olağanüstü yer

İleri Cengi Kuşu'nun bulduğu yerdeki insanlar kuma dönüşmüştür.(12)

F718. Olağanüstü kuyu.

İçinde ateş yanmakta olan kuyunun içinde dev yaşar.(8)

Kuyunun içinde kızlar ve dev yaşar.(15)

Kuyunun içine inen başı kesik çıkar.(30)

F751. Harikulâde dağlar

F752.1. Altın dağlar

Padişahın kızı kısmeti olan oğlanı arar ve altın dağdan inen kıza sorar.(21)

F752.2. Gümüş dağlar

Padişahın kızı kısmeti olan oğlanı arar ve gümüş dağdan inen kıza sorar.(21)

F755. Dağda yaşam

Dev kadın dağda yaşar.(49)

F764. Yer altında şehir

Kahraman indiği kuyunun içinde insanların yaşadığı bir yer bulur.(8)

F771. Olağanüstü kale (saray, ev)

Pırasacının karısı kiraladığı evde hazine bulur.(32)

Tüccarın, gece kaldığı evin damı açılır ve altınlar dökülür.(39)

F810. Olağanüstü ağaçlar bitkiler ve meyveler

- Mersin ağacının gövdesi açılır ve odaların olduğu bir yere geçilir.(17)
- Çocuğu olmayan padişah ve vezir, meyve yiyince çocuk sahibi olurlar.(20)
- Feslikan'nın her yaprağında ayrı ayrı çalgılar çalar.(35)
- Kahramanın kestiği turunçların içinden kızlar çıkar.(36)
- Kahramanın ektiği bakla gökyüzüne çıkar.(44)
- Kahramanın kestiği hıyarların içinden kızlar çıkar.(47)

(T) F798. Olağanüstü gökyüzü

(T) F798.1. Olağanüstü güneş

(T) F798.2. Olağanüstü ay

- Gökyüzüne çıkan kocakarıya, ay ve güneş soru sorarlar.(33)

F900. Olağanüstü hadiseler

- Dağın dibi bir saat kazıldıktan sonra, Bağdat suya kavuşur.(5)

F900.1. Muayyen zamanlarda kerametler

İleri Çengi kuşu insanları kuma çevirir.(12)

Hoca dua eder heykel canlanır.

F954.2.1.Konuşmaya mecbur tutulan dilsiz prenses masalın sonunda bir soru ile dili çözülür.

- Konuşmayan, dilsiz kız masalın sonunda hocanın sorduğu soru ile konuşur.(42)

F961.1. Güneşin olağanüstü davranışları

- Güneş kavga eder.(33)

F961.3. Ayın olağanüstü davranışları

- Ay kavga eder.(33)

F980. Hayvanlarla ilgili olağanüstü hadiseler

- Başı sıkışan kahramanın yardımına Zümrüt Anka kuşu gelir.(8,24)

(T)F980.2. Olağanüstü güvercin

- Güvercine dönüşen kız konuşur.(18)

(T)F980.3. Olağanüstü tavuk

- Tavuğu padişah yediği halde tavuk konuşur, padişahın midesinden geri çıkar.(44)

(T) F980.4. Olağanüstü at

- Atın boynundaki bende gelinlik vardır.(8)

At kahramana başı sıkıştığı zaman yakması için kıl verir.(47)

(T) F 980.6. Olağanüstü eşek

Padişahın en küçük kızının kısmeti eşektir.(48)

F1023. Hünnerli insanların işbirliği ile insanın yaratılması.

Marangoz, terzi ve cami hocası insan yaratırlar.(42)

F1045. Geceyi ağaçta geçirme

Gözleri kör olan kahraman, cinlilerden korkunca geceyi ağaçta geçirir.(5)

F1068. Realist rüya

Keloğlan, padişahın isteklerini nasıl yerine getireceğini rüyasında görür.(8)

Kahraman üç turunçlardan birinin, kendi kısmeti olduğunu rüyasında görür.(36)

Oğlan rüyasında hıyarcı güzelini nasıl bulacağını öğrenir.(47)

T(F).....Olağanüstü kan

Halayığın kestiği kuştan akan kan damlalarından ağaç oluşur.(36)

Güvercinden akan kan gül ağacına dönüşür.(47)

Kara köpeğin kanı, çiviye dönüşür.(49)

T(F).....Olağanüstü kıl

Zümrüt Anka Kuşu keloğlana, başı sıkıştığında yakması için sihirli bir tüy verir.(8)

Kahraman üç kılı birbirine sürtünce fırtına kopar.(47)

Kahraman başı sıkıştığı zaman yakması için üç kıl verilir.(47)

G-DEVLER

G0-DEVLER

G10-G399 DEVLERİN ÇEŞİTLERİ

G10-G99 Yamyamlar ve Yamyamlık

G10-G49 Düzenli Yamyamlık

G50-G79 Ara sıra Yamyamlık

G100-G199 Çok Büyük Devler

G200-G299 Cadılar(Büyücüler)

G300-G399 Diğer Devler

G400-G499 DEVLERİN HAKİMİYETİNE GİRMEK

G500-G599 DEVİN MAĞLUP OLMASI

G600-G699 DEV İLE İLGİLİ DİĞER MOTİFLER

G11.2. İnsan eti yiyen dev

Köyün suyunu kesen dev, kız yemeden suyu açmaz.(8)

Dev, yemek için köyden kadın alıp götürür.(15)

Padişahın oğlunun aşık olduğu kızın dev annesi insan yer.(18)

Suyu kesen dev her gün bir kız yer.(26)

G83 1. Dev yakaladığını yemek (öldürmek) için dişlerini siler

Dev teyze oğlanı yemek için dişlerini eğeler.(19)

Dev teyze kızı yemek için dişlerini biler.(48)

G121. Kör gözlü büyük dev

Dev teyzenin gözleri kördür.(21)

G410. Dev'in hakimiyetini kıran insan

Dihtirli kral olan dev'i öldürüp kendi kral olur.(15)

Suyu kesen dev'i üç kız ve kocakarı öldürürler.(26)

G440. Dev tarafından kaçırılan genç kızlar

Köyden dev yemek için kız alırdı.(15)

Dev, suyu köyden aldığı kızlar karşılığında açar.(26)

Dev köyden kız alıp götürür.(15)

G500. Yenilen (kaybeden) dev

Keloğlan dev'i öldürür.(8)

Kahraman dev'i öldürür.(15)

Kahraman oğlanın dev annesini öldürür.(21)

Kahraman, kötü kalpli dev annesini öldürür.(24)

Kocakarı ve üç kız dev'i mağlup ederler.(26)

G511. Kör dev

Dev teyze kördür.(21)

G512. Dev'in öldürülmesi

Dihtirli, köyden kız kaçıran dev'i öldürür.(15)

G550. Devden kurtulma

(T) G610.3.2. Devden kız çalma

H-İMTİHANLAR

H0-H199 TANIMA İMTİHANLARI

H200-H299 DOĞRULUK İMTİHANLARI

H300- H499 EVLENME İMTİHANLARI

H310-H359 Aşk İmtihanları

H360-H399 Gelinlik İmtihanları

H400-H459 Namus İmtihanları

H500- H899 ZEKA İMTİHANLARI

H530-H899 Bilmeceler

H900-H1199 CESARET İMTİHANLARININ VAZİFELERİ

H900-H999 Vazifenin Tayini ve Ortaya Konması

H900-H949 Vazifenin Tayin Edilmesi

H950-H999 Vazifenin Yerine Getirilmesi

H1000-H1199 Vazifelerin Tabiatı

H11.Hikâye anlatarak tanıma

H11.1. Hayat hikâyesi anlatarak tanıma

Keloğlan kılığına giren padişahın kızı başından geçenleri, babasına anlatır ve tüm gerçekler ortaya çıkar.(19)

Padişahın ormana bırakılan kızı başından geçenleri padişaha hikâye olarak anlatıp sonunda kendini tanıtır.(23)

(T) H326.5. Konuşturmada hüner

Padişahın konuşmayan kızını konuşturmak için cami hocası, dülger ve terzi tüm hünerlerini kullanırlar.(42)

(T) H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Padişahın kızlarının biri ceviz kabuğunda gelinlik, biri bademin içinde, biride fındığın içinde gelinlik ister.(8)

Dev anne oğlandan evi yarı süpürülmüş, yarı süpürülmemiş yapmasını ister.(18)

Dev anne, oğlandan küpü göz yaşlarıyla doldurmasını ister.(18)

Dev anne oğlandan ekmeğin bütün olmasını fakat köpeğin karnının tok olmasını, köpeğin selam vererek, eşeğinde gülerek gelmesini ister.(18)

Dev kadın, gelininden küpü göz yaşları ile doldurmasını, evi yarı süpürüp süpürmemesini ister.(21)

Padişahın kızı cevizin içinde gelinlik başka bir cevizin içinde de yüzük ister.(24)

Dev anne evi yarı süpürülmüş, yarı süpürülmemiş olmasını ister.(48)

Dev anne, kızıdan küpü gözyaşı ile doldurmasını ister.(48)

Dev anne, kızıdan eşeğin gülerek, köpeğinde selam vererek gelmesini ister.(18)

(T) H1011. Padişahın kızı ile evlenebilmek için yapılması mümkün olmayan vazifeler.

Padişahın, kızının biri ceviz kabuğunun içinde gelinlik, biri bademin içinde, biride fındığın içinde gelinlik isterler. Bunları yapar getirirlerse kızlarla evleneceklerdir.(8)

Padişahın kızı cevizin içinde gelinlik başka bir cevizin içinde yüzük ister.(24)

H1242 En küçük kardeş, araştırmayı tek başına başarır.

Padişahın bahçesindeki altın elmaları çalan ejderhayı en küçük oğlan bulur.(24)

H1243. Sorulan soruların çözülmesi neticesinde zenginlikle mükâfatlandırma

Kocakarı, ay ve güneşin sorduğu sorulara doğru cevap verince, ay ve güneş tarafından mükâfatlandırılır.(33)

Tüccar sorulan soruya doğru cevap verince altınlara boğulur.(39)

Çocuk, yaz ve kışın sorduğu sorulara doğru cevap verince ödüllendirilir.(44)

H1333. Olağanüstü bitkiler(meyveler, ağaçlar)ın araştırılması

Derviş Baba nehirde bulduğu üç çocuğu nar ile besler büyütür.(12)

H1333. Olağanüstü ağacın araştırılması

Kahraman her yaprağında çalgı çalan dünya güzelinin feslikanını arar.(35)

H1410. Korku imtihanları-geceyi cinlerin olduğu yerde geçirme

Kahraman arkadaşı tarafından yalnız bırakılınca ağaca çıkar ve geceyi cinlerin olduğu yerde geçirir.(5)

H1471. En genç oğlan, canavarı öldürmek için bekler ve başarılı olur.

En küçük oğlan ejderhayı öldürmek için bekler ve başarılı olur.(24)

H1553. Sabır imtihanları

J-AKILLILAR VE APTALLAR

J0-J199 KAZANILAN ELDE EDİLEN AKIL (BİLGİ)

J200-J1099 AKILLI VE AKILSIZ DAVRANIŞLAR

J200-J499 Seçmeler

J230-J299 Gerçek ve Açık Değerler

J300-J329 Seçilen Halihazırdaki Değerler

J330-J399 Kaybetmeler ve Kazanmalar

J400-J459 Birlikte Seçmeler

J500-J599 İhtiyat ve Tedbir

J600-J799 Önceden Düşünme

J800-J849 İntibak

J850-J899 Talihsizlikte Teselli

J900-J999 Alçak Gönüllülük

J1000-J1099 Aklın Diğer Görünüşleri

J1100-J1699 ZEKİLİK

J1100-J1249 Zeki İnsanlar ve Hareketleri

J1250-J1499 Zekice Karşılık Vermeler

J1500-J1649 Zekice Pratik Hazır Cevaplar

J1650-J1699 Çeşitli Zeki Davranışlar

J1700-J2749 APTALLAR (VE DİĞER AKILSIZ İNSANLAR)

J1700-J1729 Aptallar

J1730-J1749 Gülünç Cahillik

J1750-J1849 Gülünç Anlamama

J1850-J1999 Gerçeklere Karşı Mantıksız Lâkaytlık

J2000-J2050 Mantıksız Şüphencilik

J2050-J2199 Mantıksız Dar Görüşlülük

J2200-J2259 Mantıksızca Mantiğın İhmali

J2260-J2299 Mantıksız İlmî Teoriler

J2300-J2349 Kolay Aldanır Ahmaklıklar

J2350-J2370 Aptalların Gevezeliği

J2370-2399 Aptalca Soru Sorma

J2400-J2449 Aptalca Taklit

J2450-J2499 Hakikî Aptallar

J2500-J2549 En Yüksekteki Aptal

J2550-J2599 Müteşekkir Aptallar

J2600-J2649 Korkak Aptallar

J2650-J2699 Acemi Aptallar

J2700-J2749 Kolay Problemi Zorlaştırma

J2750-J2799 Aptalların ve Akıllıların Diğer Görünüşleri

JJ1110. Akıllı adam

Vezir olan döblekçi, padişahın verdiği kılıcı satıp yerine tahtadan kılıç yaptırır.(10)

J1113.Akıllı oğlan

Kahraman yatağının üzerine buz asar, buz eridikçe yüzüne damlar, kahraman böylece uyanık kalır.(17)

Dev anne küpün gözyaşları ile doldurulmasını isteyince, oğlunda küpü su doldurup, küpün içine bir avuç tuz atar.(18)

Padişahın en küçük oğlu uyanık kalabilmek için yarasına tuz basar, ağaca buz bağlar buz eridikçe oğlanın yüzüne akar ve oğlan uyanık kalır.(24)

J1111.Akıllı kız

Dev kadının kızı süpürgeyi bir sağ bir sola vurur evi süpürülmemiş yapar.(18)

Dev kadının kızı ekmeğin için oyarak köpeğe yedirir, köpeğin ayaklarını kırar böylece köpek gülererek gelir, eşeğinde dudaklarını keser eşekte gülererek gelir.(18)

Fatma İleri Cengi Kuşu'nun, kız olduğunu anlar.(12)

Dev kadının oğlu küpü su doldurup içine bir avuç tuz atar, süpürgeyi de bir sağ birde sola vurarak, evi yarı süpürülmüş yarı süpürülmemiş yapar.(21)

Ormana bırakılan üç kız kardeşten en büyüğü kaybolamamak için geçtiği yerlere buğday bırakır.(26)

Kız kocasını elinin yumuşaklığından tanır.(28)

Kahraman, padişahın kızı olduğunu saklar, padişaha helva yapar ve padişah kızı olduğunu yaptığı helva sayesinde anlar.(30)

Kızlar göğüslerine sünger bağlarlar ve içki içermiş gibi yapıp içkileri süngerlere dökerler.(31)

Padişahın kızı, yemekleri tuzsuz yaparak tuzun ne kadar önemli olduğunu anlatır.(38)

J1700. Ahmaklar

Tilki kuyruğuna bağladığı su kabağına boğmaya çalışırken kendi boğulur.(9)

Şaban kızların her söylediklerine inanır.(31)

J1791. Yansıyan şeyin orijinalinin suda aksini olduğunu düşünme.

J1791.6. Güzel kadının suya yansması

Elmadan çıkan kız ağaçta padişahın oğlunu gelmesini beklerken güzelliği suya yansır.(16)

Hıyardan çıkan kızı ağaçta oğlanın gelmesini beklerken güzelliği suya yansır.(47)

J1791.6.1.Çirkin kadının güzel kadının aksini suda görür ve onu kendisi zanneder.

Elmanın içinden çıkan güzel kızın sudaki aksini gören halayık kendini zanneder.(16)

Hıyarcı güzelinin sudaki aksini gören halayık kendini zanneder.(47)

K-ALDATMALAR

K0-K99 ALDATMA İLE MÜSABAKAYI KAZANMAK

K100-K299 ALDATICI ANLAŞMALAR

K110-K149 Aldatıcı Eşya Satışı

K200-K249 Borç Ödemede Aldatma

K300-K499 ÇALINTILAR VE HİLELER

K410-K439 Çalıntılar

K440-K499 Diğer Hileler

K500-K699 ALDATMA YOLUYLA KAÇMA

K700-K799 ALDATMA YOLUYLA YAKALANMA

K800-K999 KADERE BAğLI ALDATMALAR

K1000-K1199 KENDİ KENDİNİ YARALAYARAK ALDATMA

K1200-K1299 ŞAHSİYETİNİ RENCİDE ETME POZİSYONUNDA ALDATMA

K1300-K1399 İĞFAL EDİLMİŞ VEYA ALDATILMIŞ EVLİLİK

K1400-K1499 KOLAY ALDATILMIŞ KİŞİNİN HAYSİYET TAHRİF EDİLİR

K1500-K1599 ZİNA İLE İLGİLİ ALDATMALAR

K1600-K1699 ALDATICI, KENDİ TUZAĞINA DÜŞER

K1700-K2099 YALAN SÖYLEYEREK ALDATMALAR

K1700-K1799 Blöf Yoluyla Aldatma

K1800-K1899 Tebdil-i Kıyafet veya Hayal Şeklinde Aldatma

K1900-K1999 Hileler, Sahtekârlar

K2000-K2099 İki Yüzlülükler

K2100-K2199 Sahte İthamlar

K2200-K2299 Alçaklar ve İhanet Edenler

K2300-K2399 Diğer Aldatmalar

K511. Değiştirilen mektup

Padişahın kızı, babasının yazdığı mektubu değiştirir.(34)

K1355. Kahramanın getirdiği mektubu prenses değiştirerek kendisiyle evlenmesini sağlar.

Padişahın kızı, oğlanın getirdiği mektubu değiştirip oğlanla evlenir.(34)

K1810. Hile ile kıyafet değiştirme

Halayık, hıyarcı güzelinin yerine geçerek oğlanı aldatır ve oğlanla evlenir.(47)

K1812. Tebdili kıyafet gezen padişah

Padişah veziriyle birlikte tebdili kıyafet gezer.(10)

Padişah tebdili kıyafet gezmeye çıkar.(12)

Padişah ve vezir tebdili kıyafet gezerler.(19,30,38)

(T) K1821.11. Başına işkembe geçirerek erkek kılığına girme

Mersinler güzeli başına işkembe geçirerek erkek kılığına girer.(17)

Kız hayvan işkembesini kafasına geçirerek keloğlan olur.(19)

K1837. Kadın, kıyafet değiştirerek erkek kılığına girer.

Fatma erkek kılığına girip ileri engi kuşunu kandırır.(12)

Padişahın kızı başına koyun postunu giyer ve keloğlan kılığına girer.(17)

K1840. Bir başkasının yerine geçme ile aldatma

Fatma erkek kılığına girerek, İleri Cengi kuşunu kandırır.(12)

Halayık güzel kızın yerine geçerek padişahın oğlunu aldatır.(16)

Halayık, oğlanı aldatıp hıyarcı güzelinin yerine geçip oğlanla evlenir.(47)

K1870. Aldatma

Tilki, helva kağdının padişahın fermanı olduğunu söyleyerek köpekleri kandırır.(9)

Dbleki vezir olunca, padişahın verdiği kılıcı satıp yerine tahtadan kılıç yaptırır. Padişah suçlu bir adamın kafasını kesecekken döblekçi adam acır ve susuzsa cebimdeki kılıç tahta olsun diyerek padişahı aldatır.(10)

Padişaha, çocuklarının köpek doğduğu söylenerek aldatılır.(12)

Halayık, padişahın oğlunu elmadan çıkan kızın yerine geçerek aldatır.(16)

Tahir, kadın kılığına girerek herkesi aldatır.(20)

Büyük oğlanlar, kk kardeşlerini aramaya gidiyoruz diye padişahı kandırırlar.(24)

Padişaha, çocuklarının köpek doğduğu söylenerek aldatılır.(35)

Dilenci kılığındaki kadın, ağabeylerini Dünya Güzeli'nin Feslikan'nını bulamaya göndermesi için kızı kandırır.(35)

Balıki dilsiz olmadığu halde dilsiz olduğunu söyleyerek padişahı aldatır.(37)

Halayık 40 gün uyuyan oğlanı beklemediği halde beklediğini söyleyerek oğlanı anlatır.(41)

K1931.4. Sahtekârlar, kahramanı kuyunun içinde bırakırlar

Ağabeyler, Kk kardeşlerini kıskanıp, onu kuyunun içersinde bırakırlar.(24)

(T)K1931.8. Sahtekr kahramanı ıssız bir yerde bırakırlar

İş aramaya giden arkadaştan diğerini arkadaşını cinlerin olduğu bir yerde bırakıp kaçar.(5)

K2110. İftiralar

K2110.1. İftira edilen eş

Padişahın karısına, köpek yavrusu doğurduğu söylenerek iftira atılır.(12,36)

K2112. Kötü yolda olmakla itham edilen kadın

Padişahın kızının kötü yolda olduğu söylenerek iftirada bulunulur.(19)

K2210. Hain akrabalar

K2212. Hain kız kardeşler(abla)

Kız kardeş, padişaha karısının köpek doğurduğunu söyler.(12)

K2213. Hain eş (karı)

Dev kadın kocasını öldürüp padişahla evlenir.(18)

K2214. Hain teyze.

Teyze, küçük kız kardeşinin çocuklarını nehre bırakır.(12)

Teyzeleri çocukları köpek yavruları ile değiştirir ve çocukları dağda bırakır.(36)

(T) K2215.1. Üvey anne

Üvey anne üvey kızını istemez.(21)

K2248. Hain vezir

Vezir, padişahın kızına iftirada bulunur.(19)

Vezir padişahın kıskanç karısının isteklerini yerine getirir.(26)

K2225. Hain hizmetçi kadın

Kızın aldığı halayık, kıza ihanet edip kızın kısmeti olan oğlanla evlenir.(41)

L-KADERİN TERS DÖNMESİ

L0-L99 EN GENÇ ÇOCUĞUN ZAFERLERİ

L100-L199 TALİHİ YAVER GİTMİYEN KAHRAMAN

(HANIM KAHRAMAN)

L200-L299 ALÇAK GÖNÜLLÜĞÜN MÜKÂFAT GETİRMESİ

L300-L399 ZAYIF VE TAKATSIZ OLMANIN ZAFERİ

L400-L499 KİBİR AŞAĞILIK GETİRİR

L161.2. Fakir genç ile zengin kızın evlenmesi

Keloğlan ile padişahın kızı evlenir.(8)

Oduncu ile padişahın kızı evlenir.(23)

Balıkçı ile padişahın kızı evlenir.(37)

L.....Kader rüya sayesinde önceden belli olur.

M-GELECEĞİN TAYİNİ

M0-M99 HÜKÜMLER VE KARARLAR

M100-M199 ANT VE YEMİNLER

M200-M299 ANLAŞMALAR VE SÖZ VERMELER

M300-M399 KEHANETLER

M400-M499 BEDDUALAR

M100. Yeminler ve antlar

Büyük oğlan Allah adına kurban olayım diye yemin eder.(14)

Dev anne, kıza zarar vermeyeceğine dair oğluna yemin eder.(18)

Dev anne, kıza zarar vermeyeceğine dair yemin eder.(21)

Fakir adama yılanı yemin verir.(27)

Adam, kızını kapının önünden geçen ilk kişi ile evlendireceğini söyleyerek yemin eder.(28)

M361. Geleceği önceden takdir edilen kahraman

Yeni doğan çorcucuğun alnında padişahın kızı ile evleneceği yazmaktadır.(34)

Kıza bir ölüyü kırk gün bekleyeceği, kırk günden sonrada muradına ereceği söylenir.(41)

M430. Şahısların bedduası

Kuşa dönüşen kız, halayığa beddua eder.(36)

Güvercine dönüşen kız, halayığa beddua eder.(47)

N-ŞANS VE KADER

N0-N99 BAHİSLER VE KUMARLAR

N100-N299 ŞANS VE TALİHİN YOLLARI

N100-N169 Şans ve Kaderin Tabiatı

-N399 Şanssızca Kazalar

N400-N699 ŞANSLI KAZALAR

N410-N439 Şanslı İşlerin Riski

N440-N499 Kıymetli Sırların Öğrenilmesi

N500-N599 Meydana Çıkarılan Sahipsiz Hazine

N600-N699 Diğer Şanslı Tesadüfler

N700-N799 TESADÜFİ KARŞILAŞMALAR

N800-N899 YARDIMCILAR

N130.Şans ve kaderin değişmesi

Fakir kadın, iyi kalpli insanlar sayesinde iş kurar.(13)

Zengin kız kardeş fakirleşir ve eli ayağı tutmaz olur.(13)

Padişahın kızı ile balıkçı evlenir.(37)

Halayığın tüm yaptıkları anlaşılınca, oğlan halayığı bırakıp üç turunçlardan çıkan kıza döner.(36)

Padişahın en küçük kızı ile avcı evlenir.(38)

İflâs eden tüccar, kiraladığı evde altın bulup işini yeniden kurar.(39)

Oğlan tüm gerçeği anlar ve halayığı bırakıp kıza tekrar dönüp onunla evlenir.(41)

N825. Yaşlı Şahısların Yardımı

Oğlana rüyasında gördüğü yaşlı adam yardımcı olur.(47)

N825.1. Çocuk sahibi olmayan kahramanlar

Padişahın çocuğu olmaz.(7)

Kadının çocuğu olmaz.(15)

N844. Yardımcı derviş

Derviş Baba nehirde bulduğu çocuklar besler, büyütür.(12)

(T)N844.4. Yardımcı Hızır

Çocuğu olamaya padişah ve vezirin yardımına Hz. Hızır gelir.(20)

(T) N856.3. Oduncu

Oduncuyu padişah ödüllendirir.(3)

Susuz kalan köpek oduncunun suyunu içer.(9)

Ormana bırakılan üvey kızı ormanda, oduncu bulur.(23)

P-CEMİYET

P0-P99 KRALLIK VE ASİLZADELİK

P100-P199 DİĞER SOSYAL KURUMLAR

P200-P299 AİLE

P300-P399 DİĞER SOSAYAL AKRABALIKLAR

P400-P499 İŞLER VE MESLEKLER

P500-P599 HÜKÜMET İDARE ETME

P600-P699 ADETLER

P700-P799 CEMİYET İLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ MOTİFLER

P10. Krallar

Padişah, oduncuyu ödüllendirir.(3)

Padişah, mirasını üç oğlu arasında paylaştırmak ister.(4)

Padişah, altın arabanın kıymetini kesecek birini arar.(6)

Padişahın, hiç çocuğu olmaz.(7)

Padişahın elmalığı vardır.(9)

Padişah, başka bir memleket gezmeye gider.(10)

Padişah, üç kız kardeşten en küçüğü ile evlenir.(12)

Padişah, karısını öldüren dev kadınla evlenir.(18)

Padişah başka bir memlekete bir süreliğine gider.(19)

Padişahın, çocuğu olmaz.(20)

Padişahın çok mutlu hayatı vardır.(23)

Padişahın birinin karısı birinin kocası ölüür.(26)

Padişah, kızlarının kendini ne kadar çok sevip sevmediğini anlamak için kızlarını sorguya çeker.(38)

Padişahın hiç çocuğu yoktur.(47)

P12. Kralların karakterleri

Padişah halkına zulüm yapmaktadır.(2)

Padişah hediye verilen değirmen ile tavuğu çalar.(44)

Padişah kendine hiç teşekkür etmeyen kızını evden atar.(30)

P40. Padişahın kızları

Padişahın üç kızı vardır.(8)

Padişahın iki kızı da teyzeleri tarafından nehre bırakılır.(12)

Tahir'i suda padişahın kızı bulur.(20)

Padişahın üç kızı var.(26)

Padişahın bir kızı vardır.(30)

Padişahın en küçük kızının, iki oğlu bir kız vardır.(35)

Padişahın bir kızı vardır.(39)

Padişahın konuşmayan bir kızı vardır.(42)

Padişahın üç tane kızı vardır.(48)

(T)P42. Hızır

Padişah ve vezire Hazreti Hızır yardımcı olur.(20)

Kahraman yolda Hz. Hızır ile karşılaşır.(35)

(T)P43. Hoca

Cami hocası abdest alıp namaz kılar.(42)

P110. Kralın veziri

Padişahın yaptığı zulümlere, vezir olan kardeşi üzülmemektedir.(2)

Padişahla vezir başka bir memleketeye gezmeye giderler.(10)

Hangi evden ışık sızdığını padişaha vezir söyler.(12)

Vezir padişahın emanet ettiği kızı sarkıntılık yapar.(19)

Vezirin çocuğu olmaz.(20)

Vezir, padişahın kıskanç karısını yardımcı olur.(26)

P150. Zengin adamlar

Oduncu padişah sayesinde zengin olur.(3)

İki kız kardeşten biri zengin adamla evlenir.(13)

Zengin adam atıyla dolaşır.(17)

Pırasacının karısının bulduğu hazine sayesinde pırasacı adam zengin olur.(32)

Tüccar çalışarak zengin olur.(38)

P251.6.1. Üç erkek kardeş

Üç erkek kardeş babalarının mirası için yarışır.(4)

Üç erkek kardeş padişah evlendirmek ister.(18)

P252.2. Üç kız kardeş

Üç kız kardeşten en büyüğü padişahın ekmekçisi ile, ortancası aşçısı ile en küçüğü ile padişah evlenir.(12)

Üç kız kardeş ormana bırakılır.(26)

Üç kız kardeş tezgahta halı dokurlar.(35)

P253. Erkek ve kız kardeşler

Fakir olan kız kardeşin üç , yedi oğlu vardır.(13)

Beş erkek kardeşin anneleri ölür.(14)

P282. Üvey anne

Kraliçe olan üvey anne kızını öldürmek ister.(23)

P294. Teyze, hala

Kız kardeşin kıskanan teyzeler, yeni doğan çocukları köpek yavrularıyla değiştirip çocukları dağa bırakırlar.(35)

P310. Arkadaşlık

İki arkadaş iş aramaya çıkarlar.(5)

Dev ile eşek arkadaşlırlar.(46)

Üç arkadaş iş aramaya giderler.(42)

P360. Ağa ve hizmetçisi

Halayık olarak çalışan kadın yani adamın gerçek sevgilisi olan kadın, adam seyahate çıkarken ondan sabır taşı getirmesini ister.(41)

P414. Avcılık

Kral ava çıkar(23)

Şabanın ağası ava gider.(31)

(T)P431. Tüccar

Yahudi adam tüccardır.(29)

Her şeyini kaybeden bir tüccarın, daha sonra şans yüzüne güler.(36)

P440. Esnaflar

P441. Terzi

Küçük oğlan çalışmak için terzi yanına girer.(24)

Kahraman, fırıncıya ve kızına terzi gönderir.(28)

İş aramaya giden üç arkadaşın biri terzidir.(42)

P443. Değirmenci

Orman içinde un öğüden bir değirmenci vardır.(27)

P444. Marangoz

Marangoz, tahtadan bebek yapar.(42)

Q-MÜKÂFATLAR VE CEZALAR

Q0- CEZALAR VE MÜKÂFATLAR

Q10-Q99 MÜKÂFATLANDIRILMIŞ İŞLER

Q100-Q199 MÜKÂFATLARIN ÖZELLİKLERİ

Q200-Q399 CEZALANDIRILMIŞ İŞLER

Q400-Q499 CEZALARIN ÇEŞİTLERİ

Q10. Mükâfatlandırılmış işler

Padişah, oduncunun cevabını beğenir ve oduncuyu ödüllendirir.(3)

Bağdat'ı suya kavuşturan adam ödüllendirilir.(5)

Altın arabanın değerini bilen yaşlı kadını padişah ödüllendirir.(6)

Padişah tüm işleri yapmayı yasakladığı halde döblekçi adam her seferinde yapacak iş bulduğu için padişah onu vezir yaparak ödüllendirir.(10)

Kocakarının cevabını beğenen güneş ve ay, kocakarıya ödül verirler.(33)

Kızın cevabını beğenen kış ve yaz kıza hediye verir. (44)

Tüccar sorulan soruya doğru cevap verince ödüllendirilir.(39)

Q111. Zengin ederek mükâfatlandırma

Padişah cevabını beğendiği oduncuyu zengin ederek mükâfatlandırır.(3)

Kocakarıyı güneş ve ay zengin ederek mükâfatlandırır.(33)

Kızı kış ve yaz zengin ederek mükâfatlandırır.(44)

Q416. Atların kuyruğuna bağlayarak cezalandırma

Padişah kıskanç teyzeleri ayaklarından yaban atlara bağlayarak cezalandırır.(13)

Padişah, kötölük yapan teyzeleri, ayaklarından yaban atlarına bağlayarak cezalandırır.(35)

Oğlan, halayığı ayaklarından yaban atlarına bağlayarak cezalandırır.(47)

R-ESİRLER VE KAÇAKLAR

R0-R99 ESİRLİK

R100-R199 KAÇMALAR

R200-R299 FİRARLAR VE TAKİPLER

R300-R399 SİĞİNAKLAR VE TEKRAR ELE GEÇİRMELER

R41.3. Zindan kapatma

Kötü kalpli kraliçeyi kral zindan kapatır. (23)

(T)R48. Ormana hapsetme

Üvey anne, padişahın kızını istemez ormana bırakır.(21)

Üç kız kardeş ormana bırakılır.(26)

Padişahın en küçük kızı ormana bırakılır.(38)

S-ANORMAL ZULÜMLER

S0-S99 ZÂLİM AKRABALIKLAR

S100-S199 KORKUNÇ KATLİAMLAR VEYA SAKAT ETMELER

S200-S299 ZÂLİMCE KURBAN ETMELER

S300-S399 TERKEDİLMİŐ VEYA ÖLDÜRÜLMÜŞ ÇOCUKLAR

S400-S499 ZÂLİM İŐKENCELER

S11. Zalim Baba

Padişah baba kızının öldürölmesini emreder.(35)

S21.6. Zalim erkek kardeşler

Kardeşlerini kuyuda bırakırlar.(24)

S31. Zalim üvey anne

Üvey anne üvey kızını istemez evden atar.(21)

S143. Ormana terk etme

Üvey anne, üvey kızını ormana bırakır.(21)

T-EVLİLİK

T0-T99 AŞK

T100-T199 EVLİLİK

T200-T299 EVLİLİK HAYATI

T300-T399 NAMUS VE BÂKİRELİK

T400-T499 YASAK CİNSİ MÜNASEBETLER

T500-T599 HAMİLE KALMA VE DOĞUM

T600-T699 ÇOCUKLARIN BAKIMI

T10. Aşık olma

Tahir ve Zühre birbirlerine aşıktırlar.(20)

T61.Nişanlanma

Hz Hızır, Tahir ile Zühre'yi nişanlar.(21)

Kız teyzesinin oğlu ile nişanlanır.(28)

T130. Evlenme âdetleri

T131.

Padişahın konuşmayan kızını konuşuran onunla evlenecektir.(42)

(T)T131.11. Ok atarak evlenme

Padişah oğullarına ok attırır, ok kimin başına gelirse oğullarını onunla evlendirecektir.(18)

Padişah kızına ok attırır, ok kimin başına gelirse kızını onunla evlendirecektir.(21)

Padişahın kızları, ok atarlar ok kimin başına gelirse kızlar onunla evlenecektir.(48)

T326. Evlenmek üzere olan genç adamın, nişan hazırlığı yapması

T511. Yiyecekle hamile kalma

Hiç çocuğu olmayan kahraman meyve yiyerek hamile kalır.(16)

Çocuğu olmayan vezir ve padişah meyve yiyerek çocuk sahibi olurlar.(20)

T511.1.1. Elma yiyerek hamile kalma

T527. Dua ile çocuk sahibi olma

U-HAYATIN TABİATI

U0-U99 HAYATIN EŞİTSİZLİKLERİ

U100-U299 HAYATIN TABİATI İLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ MOTİFLER

V-DİN

V0-V99 MERASİMLER

V100-V199 DİNİ BİNALAR VE NESNELER

V200-V299 MUKADES ŞAHISLAR

V300-V399 DİNİ İNANIŞLAR

V400-V499 DİNİ KUVVETLE

V500-V599 ÇEŞİTLİ DİNİ MOTİFLER

V30. Dinî Merasimler

(T)V36. Namaz

Sultan hanım beş vakit namaz kılar.(2)

Hz. Hızır namaz kılarlar.(35)

Cami hocası namaz kılar.(42)

(T)V37. İslam'ın diğer emri hacca gitme

Padişahın kızının evine sığındığı kadının oğlu, hacılarla hacca gider.(30)

Padişah ve veziri hacca giderler.(31)

V50. Dua (ibadet)

Fakir kadın sabah namazında kalkar ve dua eder.(13)

Kız bulunduğu durumdan kurtulmak için dua eder.(41)

Hoca, dua ederek tahta bebeğe can ister.(42)

Kadın, utancından dua eder yer yarılıp içine girmek için.(45)

Güvercine dönüşen kız padişahın oğluna dua eder.(47)

Üç kardeş kızın yaptığı yemekleri yiyip kıza dua ederler.(49)

(T)V58.6. Abdest alma

Cami hocası abdest alır.(42)

V200. Mukaddes yardımcılar

(T)V206. Hızır

Çocuğu olmayan padişah ve vezirin yardımına Hızır gelir.(20)

Kahramana Hızır yol gösterir.(35)

(T)V304. Çeşitli dinî inanışlar

Kahramanın kayınbabası yemin bozmak için hayvan kurban eder.(14)

Oğlan kurtlu elmayı yiyip şükreder.(18)

Kız gece gelen efendi ile hoca nikahıyla evlenir.(28)

Kahraman hacca gider.(30)

Evlerinde pişmiş yemek bulan oğlanlar kıza hayır dua ederler.(49)

W-KARAKTERİN ÖZELLİKLERİ

W0-W99 KARAKTERİN GÜZEL ÖZELLİKLERİ

W100-W199 KARAKTERİN ÇİRKİN ÖZELLİKLERİ

W200-W299 ÇEŞİTLİ KARAKTER ÖZELLİKLERİ

W181. Kıskançlık

Oduncuyu, komşusu kıskanır.(3)

Padişah ile evli olan küçük kardeşi, ablaları kıskanır.(12)

Ağabeyleri en küçük kardeşlerini kıskanıp kuyuda bırakırlar.(24)

Padişahla evlenen kadın padişahın üç kızını kıskanır.(26)

Değirmenci, fakir kadını kıskanır.(27)

Kahramanı, komşusu kıskanır.(33)

Kahramanı komşusu kıskanır.(45)

Hıyardan çıkan kızı, halayık kıskanır.(47)

X-MİZAH

X0-X99 YENİLGİNİN MİZAHİ

X100-X199 KABİLİYETSİZLİĞİN MİZAHİ

X200-X599 SOSYAL SINIFLARIN MİZAHİ

X200-X299 ENAF İLE ALIŞ VERİŞİN MİZAHİ

X300-X499 İŞ SAHİPLERİ İLE ALIŞ VERİŞİN MİZAHİ

X500-X599 DİĞER SOSYAL SINIFLARLA İLGİLİ MİZAH

X600-X699 MİLLİYET VE İRKLARLA İLGİLİ MİZAH

X700-X799 CİNSİYETLE İLGİLİ MİZAH

X800-X899 SARHOŞLUK ÜZERİNE YAPILAN NÜKTELER

X900-X1899 MÜBALAĞA VE YALANIN MİZAHİ

X910-X1099 OLAĞANÜSTÜ ADAMLA İLGİLİ YALAN

X910-X959 OLAĞANÜSTÜ ADAMIN DOĞUMU, YETİŞMESİ, ÖLÜMÜ, FİZİKİ YAPISI VE GÜCÜ HAKKINDA YALANLAR

X960-X1019 OLAĞANÜSTÜ İNSANIN MARİFETLERİ HAKKINDA YALAN

X1020-X1079 OLAĞANÜSTÜ ADAMIN SAHİP OLDUĞU OLAĞANÜSTÜ ÖZELLİKLER

X1080-X1099 OLAĞANÜSTÜ ADAMIN YAPTIĞI İŞLER HAKKINDA YALAN

X1100-X1199 BÜYÜK AVCILAR VE BALIKÇILAR HAKKINDA YALAN

X1200-X1399 HAYVANLAR HAKKINDA YALANLAR

X1400-X1499 BİTKİLER, MEYVELER, SEBZELER, VE AĞAÇLA HAKKINDA YALANLAR

X1500-X1599 COĞRAFYA VE TOPOĞRAFYA HAKKINDA YALANLAR

X1600-X1699 HAVA VE İKLİM HAKKINDA YALANLAR

X1700-X1799 MANTIKİ MASKARALIKLAR HAKKINDA YALANLAR

X1800-X1899 ÇEŞİTLİ YALANLAR VE MÜBALAĞALAR

Z-ÇEŞİTLİ MOTİF GRUPLARI

Z0-Z99 FORMÜLLER

Z100-Z199 SEMBOLİZM

Z200-Z299 KAHRAMANLAR

Z300-Z399 EŞSİZ İSTİSNALAR

Z71. Formülistik sayılar

Z71.1. Formülistik sayı (3)

3 oğlan:4,18,49

3 kız:8, 13,38

3 gül:8

3 gece:8

3 hançer:22

3 defa çağırma:22

3 tane kız:22

3 tane bidde:22

3 ses:22

3 gece:22

3 çocuk:23,38,39

3 oğlan:24,26

3 kız:24,26,37,47

3 ceviz:24

3 nar:30

3 yüz kuruş:32

3 tane halayık:32

3 tane Arap:32

3 kız kardeş:35

3 kıl:35

3 gün:41

3 turunç:36

3 arkadaş:42

3 sa teli:48

3 yatak:49

3 kömür:49

3 kevgir:49

3 ok:47

3 avuç:47

3 elma:47

Z71.3. Formülistik sayı (5)

5'er galbur altın:4

Z71.5. Formülistik sayı (7)

7 oğlan:13

7 kat yukarı:15

7 kat aŐađı:15

7 kat elbise:18

7 başlı ejderha:18,47

7 Silsile:21

7 kat gökyüzü:24

7 kat yeraltı:24,35

7 dağ:48

7 yaş:49

Z71.11.9. Formülistik sayı (39)

39 gün:41

Z71.12. Formülistik sayı (40)

40 değnek:3

40 torba fındık:8

40 gün:8

40 merdiven aŐađı:17

40 gün, 40 gece davul zurna alınır:15,16,18,20,35,36

40 gün:20,41

40 kadın:20

40 koyun:24

40 kp su:24

40 senelik köpek:35

40 senelik eşek:35

40 düğüm:35

40 dilsiz:37

40 top kapot bezi:39

40 top hümayun:39

40 top elbiselik:39

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

40 gün 40 gece düğün:15,18,,23,26,28,30,36,37,38

Z71.12.0.2. Kırk gün mühlet isteme

40 gün mühlet isteme:8,40,21

Z100. Sembolizm

(T) Z101. Ölüm sembolü kanlı gömlek

Cellat, padişaha kanlı gömleği götürerek kızı öldürdüğünü söyler.(19)

Cellat padişaha kanlı gömleği götürerek kızı öldürdüğünü söyler.(38)

Z140. Renkler

Siyah ve beyaz renkte koçlar dövüşür.(15)

Dev teyze kara bulut olur, dev anne beyaz bulut olur.(19)

Dev anne beyaz buluttur.(21)

Dev baba alacalı, bulacalı buluttur.(21)

Kara koyun , ak koyun.(24)

Sonuç

Sahada derlenen Kıbrıs Türk masallarından 49 metin üzerinde değerlendirme yapılan bu çalışmada, Stith Thompson'un Motif-İndex of Folk-Literature adlı kataloğu esas alınarak motifler incelenmiştir. Tespit edilen ve edilemeyen motifler başlıklara göre şu şekilde dağılım göstermektedir:

A-Mitolojik motifler: hiç rastlanmamıştır.

B.-Hayvanlar: 27 motife,

C-Yasak: 6 motife,

D-Sihir: 79 motife,

E-Ölüm: 7 motife,

F-Harikulâdelikler: 65 motife,

G-Devler: 19 motife,

H-İmtihanlar: 22 motife,

J-Akıllılar ve Aptallar: 19 motife,

K-Aldatmalar: 38 motife,

L-Kaderin ters dönmesi 3 motife,

M-Geleceğin Tayini: 9 motife,

Şans Kader: 15 motife,

P-Cemiyet:62 motife rastlanmıştır. Padişah ve padişah kızı ve oğulları, en fazla olan motiflerdir. Yine;

Q-Mükâfatlar ve Cezalar:13 motife,

R-Esirler ve Kaçaklar: 4 adet motife rastlanmıştır. Bu motif en az rastladığımız motiflerdendir.

S-Anormal Zulümler: 4 motife rastlanmıştır. Bu motifimiz de az rastladığımız motiflerdendir. Örneğin; Padişah kızını üvey anneden dolayı ormanda öldürülmesini emreder veya üvey anne padişahın kızını öldürmek ister.

T-Evlilik: 9 motife rastlanmıştır. Ok atarak evlenme, elma yiyerek hamile kalma motifi karşımıza çıkmaktadır.

U-Hayatın Tabiatı bu motife rastlanmamıştır.

V-Din:19 motife rastlanmıştır. Bu maddede de hacca gitme veya hacı olmak için çıkılan yolculuk motifine rastlanmaktadır.

W-Karakter Özellikleri: 8 motif tespit edilmiştir. Genelde karakterin çirkin özelliklerine rastlanılmaktadır.

X-Mizah: rastlanmayan motiflerdendir.

Z-Çeşitli Motif grupları: 95 motife rastlanmıştır. Özellikle Formülistik sayı olarak 3,7,40 rakamı dikkat çekici şekilde fazladır. Bu ve bunun gibi benzeri çalışmaların yapılması, kaybolmaya yüz tutmuş, değerlerimizden ve kültürel zenginliğimizi barındıran masallarımızın ortaya çıkmasını ve kaybolmamasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Boratav, Pertev Naili. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969.
- Develioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 1985.
- Ebrehard Wolfram / Bortav Pertev. *Typen Turkischer Volksmarcehen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH, 1953.
- Elçin, Şükrü. *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 5. Basım, 1998.
- Brockelman, Carl. "Mesel". *İslam Ansiklopedisi*. 8/120-124, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979.
- Özokutan, Türkan, *Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Sakoğlu, Saim. *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. 2.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Seyidoğlu, Bilge. "Masal". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 6/149-153. İstanbul: Dergah Yayınları, 1986.
- Thompson, Stith. *Motif Indeks of Folk-Literature*. 6 cilt., Helsinki, 1932-36.
- Thompson, Stith. *The Types of Folktale*. Helsinki: 2. Basım, 1964.